

*Veszprém
a második világháborúban*

Veszprém
a második világháborúban

Veszprém
2011

Válogatta és szerkesztette
Csiszár Miklós

Kiadja: az Eötvös Károly Megyei Könyvtár és Közművelődési Intézet,
Veszprém

Felelős kiadó: Pálmann Judit igazgató

Címlap, tördelés: Palkóné Jády Melitta

Készült: Veszprémben az OOK Press Kft. nyomdájában

A kiadást támogatta:
a Veszprém Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala

ISBN 978-963-9510-15-9

Előszó

Tisztelt Olvasó!

Az 1999. évi veszprémi Gizella Napokra jelent meg „Múltidéző” címmel annak a várostörténeti sorozatnak a bemutatkozó darabja, amelynek 9. kötetét nyújtjuk most át Önnek.

A városunk történetét a helyi sajtó írásai alapján megidéző legújabb könyv a „*Veszprém a második világháborúban*” címet viseli.

A fejezetekbe rendezett újságcikkek hű képet festenek a város, és benne a veszprémiek mindennapi életéről.

Veszprém múltjának megírt, de részben elfeledett történéseit foglalja történelmi keretbe e mű.

A történelem mindannyiunk tanítómestere, rajtunk múlik, hogy jó vagy rossz tanítványként viszonyulunk hozzá.

Ha egy város nem ismeri múltját, nem ismerheti jelenét sem.

A könyv, amelyet kezében tart az Olvasó, Veszprém múltjának tükré. Tükör, amelyben megpillanthatjuk a város életének egy-egy színes mozaikját, igyekezőn képet alkotni az egészből.

E lebilincselő olvasmány messzemenő aprólékossgal jeleníti meg a Királynék városának napjait a második világháború vészterhes időszakában.

Sokfélék Veszprém napjai, múltunk azonban csak egyetlen egy van!

Nem választhatunk magunknak múltat, és nem változtathatjuk meg kedvünk szerint azt!

Nagy erénye ennek az értékes kiadványnak, hogy a tényeket elfogulatlanul, makacs következetességgel rögzíti lapjain, különbséget téve lényeges és lényegtelen között.

Városunk második világháborús időszakának komor történései éppen úgy megelevenednek e könyv lapjain, mint a derűsebb napok emlékei, a korabeli sajtó tükrében.

A történész tisztessége a tények tiszteletében rejlik.

E könyv szerzői nem megsejépnítení akarják a múltat, hanem felmutatni a jelenben, tiszteletben tartva azt, mindannyiunk okulására.

Ha nem tiszteljük múltunkat, nem tisztelhetjük jelenünket, s a jelenben önmagunkat sem!

Helytörténetet írni, szerkeszteni nem könnyű. A helytörténész legtöbbször maga is tagja annak a közösségnek, amelynek történetét összeállítja, keretbe foglalja.

Nem hiszem, hogy a jó helytörténeti mű célja a teljes objektivitás, amely egyébként is lehetetlen földi halandó számára.

Tárgyilagosságra a tények kezelése során van szükség. A múlt történéseinek elevensége ugyanakkor a visszaemlékezés személyességében rejlik. A szemtanúk személyességével rögzítette közös múltunk eseményeit a korabeli veszprémi sajtó, amelynek írásaiból e kötet szerkesztője válogatott.

Minden múlt személyes múlt, minden történet valakinek a személyes története.

E kitűnő helytörténeti munka nem egyszerű leltára az elmúlt időnek, sokkal több annál: kollektív emlékezetünk kincsháza.

Meggyőződésem, hogy e komoly előzményekre visszatekintő kötet nem pusztán felmutatja Veszprém múltjának egy-egy szeletét, hanem tárgítja történelmi horizontunkat, újabb tényekkel gazdagítva ismereteinket.

Bátran ajánlhatom tehát minden veszprémi és nem veszprémi olvasónak e kiadványt, amely nem csak hiteles, de nagyon élvezetes olvasmány is egyben.

Különösen érdekesek lehetnek ezek az írások azon veszprémi polgárok számára, akik még emlékeznek a második világháború vészterhes, emberpróbáló időszakra. A viharos korra, amely történelmünk egy szakaszának végét, és egy új szakasz kezdetét jelentette a második világégés forгатagában.

Olvassák figyelemmel, tanulmányozzák érdeklődéssel Veszprém újabb kori történetének e tanulságos összefoglalóját!

Veszprém, 2011 májusa

*Porga Gyula
Veszprém város
polgármestere*

Mit fejlődött Veszprém két évszázad óta

Lapunkban már megemlékeztünk arról, hogy a miniszterelnök törvényjavaslatot nyújtott be a legújabb népszámlálásra vonatkozóan. Ezzel kapcsolatban érdekes lesz visszalapozni a korábbi népszámlálások adataira, s ezekből megállapítani a városnak és a vármegyének a fejlődését.

Veszprém vármegye hazánk legősibb települései közé tartozik. Már a honfoglalás előtt laktak itt szláv népek, maga a terület pedig a frank birodalomhoz tartozott. Állítólag a városnak és a vármegyének a neve is egy szláv hercegtől származik. A honfoglaló magyarok településének a súlypontja a Dunántúlon volt s így Veszprém vármegye területe nevezetes hely lett. Árpád és több fejedelem törzse is itt telepedett le. Emléküket ősmagyar helységnevek: Jutas, Koppány, Fajsz stb. őrzik. A lakosok számáról természetesen adatunk nincs. A legrégebbi adat, amely Veszprém lakosságának számáról szól 1720-ból való. *Acsádi Ignác* egyik munkájában: „Magyarország népessége a *pragmatica sanctio* korában” városonként és községenként közli az adózók számát. Az adófizetők és a családok átlagos lélekszáma alapján megállapítja, hogy 1720-ban Veszprém lakosságának a száma kb. 3500 volt. Nagyon tekintélyes szám ez, ha összehasonlítjuk más városok népességével. Így pl. Pest városának ugyanebben az időben ugyanannyi, Budának az ország fővárosának pedig alig több, mint 12000 lakosa volt.

1814-ben a Hübner-féle feljegyzés 9917-re becsüli a város lakosságát. Fényes Elek 1840-ben 11268-ra, míg 1850-ben 12863-ra teszi a lakosok számát. Ezeknek az adatoknak a pontossága természetesen kétes, – pl. az ugyancsak 1850 évi osztrák népszámlálás csak 10468 lelket talál –, de hozzávetőlegesen mégis csak megrajzolhatjuk a város fejlődésének a vonalát.

1870-ben volt az első magyar részletes és pontos népszámlálás. Eszerint a házak száma 1631, a jelenlevő népesség 12002, ebből 5717 férfi, 6285 nő. Vallási megoszlás szerint római katolikus 9020, görög katolikus 3, görög keleti nem egyesült 3, ágostai evangélikus 201, helvétiai evangélikus 1354 és zsidó 1421.

Érdekes megemlíteni, hogy Almádinak ebben az időben 38 háza van 120 lakossal. A Veszprémhez tartozó földterület 8854 hold.

Hogy Veszprém műveltség tekintetében is előkelő helyen állott, azt a következő beszédes számok bizonyítják. 1870-ben vármegyénkben 437 lelkész, 346 hivatalnok, 462 tanító, 1 író, 205 művész, 76 ügyvéd és 39 orvos működött.

1857 óta a népszaporodás szerény mértékű, de állandó. Nagyobb népfejlődés csak 1890 és 1900 között van, amikor a lakosság népszaporodása meghaladja a 10%-ot. Sőt 1920 és 1930 között 14,1%. Ez a százalék azonban nem tudott állandósulni, mert az 1935. év végén tartott népszámlálás megint csak 17.274 lelket talált.

Ha összehasonlítjuk Veszprém fejlődését más városok fejlődésével,

megállapíthatjuk, hogy a város fejlődése egyáltalán nem volt kielégítő. Míg más városok ugyanannyi idő alatt négyszeresre, hat-szorosra fejlődtek, az alatt Veszprém alig érte el előbbi nagyságának kétszeresét. Kétségtelenül nagy szerepe volt ebben a vármegye népességi és szociális viszonyainak is. A vármegye agrár-jellege nem kedvező a népszaporodás és a fejlődés

szempontjából. Nem szabad azt sem elfelejteni, hogy e terület lakossága a török hódoltság alatt nagyon megfogyatkozott. 1720-ban három lakott várossal és 130 faluval szemben 150 elpusztított helysége volt.

Ezenkívül még sok egyéb ok is közrejátszott abban, hogy a város inkább csak közigazgatási és kulturális gócpont lett. Ipari tekintetben messze elmaradt a környék mögött és a közlekedés sem volt kifogástalan. Csak a legutóbbi évek folyamán kezdtünk iparosodni és az úthálózat fokozottabb kiépítésével városunkat bekapcsolni a forgalmi útvonalba. Azóta a város forgalma szemmel láthatólag emelkedett is és ez a lakosság lélekszámában is éreztetni fogja hatását. A sok befektetés minden bizonnyal meghozza majd gyümölcsét, éppen ezért nagy várakozással tekintünk a küszöbönálló népszámlálás elé.

H. L.

Veszprém Hírlap, 1940. november 6. 3. p.

Veszprémi hétköznapok

Abogyan országszerte, Veszprémben is változóban van minden. A helyi sajtó is egyre több központi hírt közöl, rendeletek, utasítások özöne zúdul a mindennapokra. Rosszabbodik az ellátás, árubíány van, messze túntek a viszonylag kiegyensúlyozott harmincas évek. 1941 végétől tömegével jelennek meg azok az újsághírek, melyekben közlik az árdrágítók nevét és a büntetési tételeket, ami pénzbüntetés, rosszabb esetben fegyház illetve a háború vége felé internálás. Veszprémi benteseket tartóztatnak le, egy időre felfüggesztik hivatalából Nagy László polgármestert.

A második világháború és annak következményei lassan ugyan, de nagyon határozottan jelennek meg a város életében. Ennek ellenére a városi képviselőtestület imponáló fejlesztéseken gondolkodik. Rendre felmerül a közlekedést elősegítő úthálózat fejlesztése, a Szechenyi sugárút terve, terjeszkedés a Szent István út (ma: Jutasi út) mentén a vasútállomásig. Új magánházak és középületek létesítése: OTI székház, új állami kereskedelmi fiúiskola építése, amiből azután csak a kislakásépítések realizálódnak, 147 építési telket mérnek ki a Temetőbegen a Cseri út és a Pappásár tér környékén. A Rákóczi téren, az Anyos utca elején lévő bástyánál létesítendő Országzászló emlékhely építése éveket csúszik anyagi fedezet híján, csak 1942 szeptemberében kezdik meg az építkezést és 1944. március 15-én avatják. Befejeződik a Völgyikút utcai csatorna lefedése. Járdákat építenek, utakat burkolnak. Virágosítják a vasútállomást, szépítik a Rab Mária búcsújáró hely környékét.

Ugyanakkor jelentős rendezvények is vannak a városban, mint a Dunántúli Közművelődési Egyesület félévszázados jubileumának Veszprémben történő megünneplése, ahol a megyeház dísztermében tartott ülésen a város szülötte, Sziklay János író elnököl, és társelnökként Iklódy-Szabó János kincstári főtanácsos, az egyesület társelnöke adja át Rosos Károly polgármesternek a Dunántúlt megörökítő festményt, Keipert László festőművész alkotását (Veszprémi Hírlap, 1940. jún. 30. 1–2. p.) 1941 tavaszán az óvónők országos kongresszusa ülésezik városunkban. Nagy újságcikkben számolnak be a nyári művésztelepen folyó alkotó munkáról, majd az elkészült alkotások múzeumi kiállításáról. Rádiófelvétel készül 1940 augusztusában a polgármesterrel a Szent István-napi műsorhoz. 1943 nyarán az „Arany páva” című filmet forgatják Fekete István történetéből a Séd völgyében a Gábrriel malomnál, Páger Antal, Somlai Artúr és Szellay Aliz szereplésével. 1944. január 19-én avatják szentté Árpád-házi boldog Margitot. Az egri érsekké kinevezett Czapik Gyula utódként Mindszenty Józsefet 1944. március 25-én Esztergomban szenteli veszprémi püspökké Serédi Jusztinián hercegprímás.

A város legtöbb adót fizető (virilis) képviselőtestületi tagjai között már 1941-ben is csak elvétve találunk néhány zsidó polgárt. 1941 januárjában Rosos Károlyt

nyugdíjazták, utóda dr. Nagy László, aki a március 12-i közgyűlésen elnököl első ízben. Egyébként ő az utolsó olyan polgármester, aki választás útján kerül ebbe a hivatalba. 56 évesen nyugdíjazták az 1944. május 11-i rendkívüli városi közgyűlésen, helyére a belügyminiszter dr. Hornyák Miklós gyöngyösi helyettes-polgármestert nevezi ki. Az új polgármestert 1944. július 18-án iktatják be ünnepélyes keretek között.

Közismert és megbecsült veszprémiek távoznak az élők sorából: Cholnoky Ferenc a város köztisztviselőiben álló orvosa 1941 januárjában; júliusban Horváth Cyrill irodalomtörténész, akinek számos írása jelent meg a helyi lapokban; októberben a nyomdatulajdonos Pósa Endre; Herkely Károly tanár a múzeum lelkes, fiatal munkatársa 1942 februárjában; ugyanezen év decemberében Rédl Rezső botanikus, piarista tanár; 1943 májusában a közéleti ember Iklódy-Szabó János.

A Veszprémi Hitelszövetkezet díszközgyűlése

Schandl Károly nagy beszéde a kisemberek problémáiról

Büszkén leng a zászló a veszprémi Hitelszövetkezet új székházán. Tépi, csattogtatja a hűvös bakonyi szél. De bátran szembeszáll minden rohamával, akárcsak az a gondolat, amely évtizedeken keresztül harcolt az ország és a nemzet boldogabb jelenéért és szebb jövőjéért. A szövetkezeti gondolat ez. Az hozta városunkba ezen a szeles április vasárnapon az OKH központi vezetőit éppúgy, mint a vármegye kisebb-nagyobb hitelszövetkezeteinek kiküldöttjeit. [...]

A díszgyűlésen megjelent dr. Schandl Károly, ny. államtitkár, az OKH igazgatója, Wanke Gusztáv, Kovács János és Pataky Gyula központi kiküldöttek; a megyéspüspök képviseletében dr. Simon György prelátskanonok, a vármegye részére dr. Berky Miklós alispán és dr. Papp Sándor árvaszéki elnök. A várost Rosos Károly és dr. Nagy László főjegyző képviselték, dr. Langmár Lipót kanonok, dr. Homokó Béla, a rendőrkapitányság vezetője és még mások. A hitelszövetkezet igazgatósága és felügyelőbizottsága teljes számban megjelent. A vármegyében működő szövetkezetek közül többen képviseltették magukat kiküldöttekkel.

A díszgyűlés Ajkai Nimsee Pál országgyűlési képviselő, igazgatósági elnök nyitotta meg. Beszédében kifejtette, hogy ha valaha, akkor ma valóban időszerű a szövetkezeti eszme. A mai kor a bizalmatlanság kora. Pedig a bizalom, a jólét alapja. A közönyt és bizalmatlanságot ostromolják a szövetkezetek, amikor összefogást teremtenek, s ezen

keresztül módot nyújtanak a falu és város kisembereinek megsegítésére. Ezáltal végzik a legszebb, legnemesebb nemzetmentő munkát.

A nagy tetszéssel fogadott megnyitó után *Hübner Béla* ügyv. elnök emelkedett szólásra. Beszédében a hallgatóság elé varázsolta a Veszprémi hitelszövetkezet múltját. Szólt azokról az időkről, amikor néhány lelkes veszprémi férfiú megértve *Károlyi Sándor* hívó szavait, megalapította városunkban is a hitelszövetkezetet. Köszönetet mondott mindenkinek, aki munkájával hozzájárult a mai szép nap megvalósulásához. *Hübner Béla* beszédét nagy tapssal jutalmazta a díszgyűlés. [...]

A kiváló szónok beszédének befejező részében köszönetet mondott *Ajkai Nirnsee Pálnak*, *Hübner Bélának* és a vezetőség minden tagjának szép munkájukért. Szavait azzal a kívánsággal zárta, hogy a szövetkezeti tagok mielőbb ériék meg azt az időt, amikor *Szent István* birodalmának minden népével munkálkodhatnak együtt ismét a szövetkezeti életben.

Az új székház (ma:Óváros tér)

Az impozáns díszgyűlésen felszóltak még: *dr. Simon György* prelátkanonok, aki a megyéspüspök üdvözlését, *Rosos Károly* polgármester, aki a város köszöntését és *Nagy Lajos*, aki a vidéki Szövetkezetek jókívánságait tolmácsolta.

A díszgyűlést bankett követte, amelyen több pohárköszöntő hangzott el. *Ajkai Nirnsee Pál* a vendégekre és a szövetkezeti eszme diadalára üritette poharát. *Dr. Bartos Pál* a vallást és hazát védő szövetkezetek központi vezetőségét éltette. *Schandl Károly* válaszában arról a megértésről beszélt, amely minden nemzetet és nemzetiséget közelebb hoz egymáshoz.

A díszgyűlés résztvevői emelkedett lélekkel, a szövetkezeti munkára való tántoríthatatlan elhatározással távoztak és vitték ennek a felejthetetlen napnak emlékét.

Sz. F. *

Veszprém Hírlap, 1940. április 21. 2. p.

* Sz. F. = Szabó Ferenc a Veszprémi Hírlap munkatársa, majd 1943 novemberétől a lap felelős szerkesztője.

Kislakások Veszprémben

A város maga épít hét ikerházat

Veszprém város képviselőtestülete hétfőn délután *Rosos Károly* polgármester elnöklésével rendkívüli közgyűlést tartott, aminek egyetlen tárgya – a meghívó szerint – „a városi kislakások építésének vállalatba adása” volt. A közgyűlésen összesen tizennyolc városatya jelent meg, akik legnagyobbbrészt a városfejlesztési, szépészeti, pénzügyi és állandó bizottságoknak is tagjai, ahol ezt a kérdést előzetesen már végleg letárgyalták.

Bokrosy Jenő műsz. tanácsos ismertette a javaslatot s annak lapunkból is közismert előzményeit. Minthogy a polgármesternek az Orsz. Társadalombizt. Intézettel folytatott tárgyalásai nem vezettek kedvező eredményre, mert az előírt feltételek teljesítésével a városnak körülbelül 10.000 P-t kellett volna az építésre évenként ráfizetnie, ezért inkább elhatározta, hogy maga épít egyelőre hét darab egyszobás ikerházat, tehát tizennégy szobát, a káptalani fáskert mögött lévő telkén, előszobával, konyhával és WC-vel ellátva. A polgármester erre vonatkozólag zártkörű versenytárgyalást tartott és az építést kiadta *Ebele János* és *Simon Károly* veszprémi építési vállalkozóknak, akik egy ikerházat 9562 P-ért építenek meg. Miután nevezettek 2% árengedményt tettek, a konyhák stb. felszerelését s a tereprendészeti költségeket 2000 pengő értékben a város magára vállalta. Az összes építési költség eszerint 67.000 pengő, amiből 13.000-et a városi ínségakció-alap ad, 54.000-et pedig az ingatlanalap fedez. Kikötötte a város, hogy az építkezésnél helybeli iparosoknak kell adni a munkát. A vízvezetéki főcső lefektetési költségének felét, 1080 P-t az érdekelteknek meg kell téríteni, amit 24 hónap alatt törleszthetnek. Az együttes-bizottságok javasolják mindezek elfogadását.

Szigethy Ferenc számv. főnök a főcső lefektetési költségek törlesztésére 24 helyett 48 hónap megállapítását, Hankó Ernő pedig, hivatkozással az uradalmi család lakások építésére vonatkozó miniszteri rendeletre, nagyobb családú munkások elhelyezésére kétszobás lakások építését indítványozta szociális szempontokból. A műsz. tanácsos a 48 hónaphoz hozzájárult, a kétszobás lakások építésétől – mivel úgyis lesznek még kislakásépítések – ezidőszert eltekinteni kérte az indítványozót, aki ezt teljesítette is. Így a javaslatot névszerinti szavazással egyhangúlag elfogadta a közgyűlés, és felhatalmazta a polgármestert, hogy az anyagárak esetleges későbbi emelkedésére való tekintettel az építkezést azonnal megkezdhesse és arra előleget folyósítson.

Veszprémvármegye, 1940. április 7. 2. p.

Másfélórás felhőszakadás Veszprémben

Nagy károkat okozott a hatalmas víztömeg

Városunk történetének emlékezetes napja lesz mindig az 1940. évi június 17-e.

Pedig ez a nap is csak úgy kezdődött, mint a többi júniusi nap. Igaz, déltájt már szinte a trópusokhoz hasonlóan fülledt volt a meleg. A járókelők, a künn vagy benn dolgozók sűrűn emelgették homlokukhoz kezüket, hogy a minduntalan kiütköző verítéket letöröljék. Az ég tiszta kéken ragyogott, a nap sugarai forrón ömltek a verejtékben úszó városra. Mindenki az alkonyatot várta, amely talán enyhülést hoz.

Az alkony közelgett is. De mögötte éjfékete fellegek tolták a város fölé ormótlán fejüket, csaknem észrevétlenül.

Hat óra tájban aztán megszakadtak a felhők és ömlött belőlük a vízzel elegyes jég, soha nem tapasztalt zuhatagban. Mintegy másfél órán keresztül tartott a felhőszakadás, amelyhez hasonló emberemlékezet óta nem észleltek Veszprémben.

A roppant víztömeg zúgva száguldott le a hegyekről, útjából mindent elsöpörő, mérhetetlen erővel. A legveszedelmesebb rohamot délről kapta a város, ahonnét a környező magaslatok vize hihetetlen mennyiségben futott össze.

A mintegy két méter magas ár harsogva, tombolva futott végig a liget déli sétányán. Habjai közt leszakított kerítésdarabokat, kőtömböket, gerendákat, s az egyik előntött méhes kaptárait görgette. De itt útját állta az Állami Gyermekmenhely erős kőkerítése. A vész azonban, amikor a kerítés gátjában megütötte vicsorgó fejét, felemelte tajtékzó gerincét, akárcsak valami ősvilági szörny, s busa fejének taszítása alatt leomlott a betonból és kőből épített emberi munka. A víztömeg pillanatok alatt előntötte a Gyermekmenhely udvarát és kertjét, s behatolt az épület alagsorába. A váratlan támadás ellen lehetetlen volt a védekezés. A helyiségekben tartózkodók pusztá életüket is alig tudták menteni a kétméteres vízből. Két női alkalmazottat a legnagyobb nehézséggel sikerült megmenteni. Őket azonnal a kórházba szállították.

A víz az alsó helyiségekben mindent tönkretett. Az elraktározott élelmiszer, cukor, liszt, főzelék és zöldségféle hasznavehetetlenné vált. A ruhaneműt iszappal borította el, a bútorokat pedig összezúzva dobálta egymásra. Jó darabig kavargott a tágas udvaron és kertben, s már-már féltő volt, hogy az épületekben is komoly kárt okoz, amikor sikerült átszakítania a hátsó kerítést. Az ott támadt több méteres nyíláson át a püspökkertre ömlött.

Itt mindent letarolt, iszappal és kőtömbökkel szórta tele a néhány perccel előbb még oly viruló növényi életet. Hasonlóan bánt el a teniszpályával és a klubházzal is és ennek kerítését elsepere az Erzsébetligetre rontott. Majd pedig a belső püspökkert vaskerítését szaggatta szét és elöntötte az egész kertet. A színház alsóbb helyiségei néhány perc alatt színültig megteltek a szennyes árral és az ott lakók minden kis vagyonkája semmivé vált.

Úgy látszott már, hogy a tágas és mély kertben megáll a víz. De nem! Nyughatatlan kavargással megkereste az ipariskola alatt húzódó Ördögárok-csatornát és ezen keresztülörve az Irgalmas Nővérek Intézetét öntötte el. A kár és a rombolás, amit itt okozott hasonló a Menhelyéhez.

Innen kitódulva végigömlött a Jókai Mór utcán, ahol a mélyebben fekvő lakásokban és udvarokban pusztított, mígnem a Séd medrében talált megnyugvást. Nyomában zátonyos mocsarakat, a pusztulás teljes képét és hulló könnyeket hagyott...

Amikor a felhőszakadás víztömege a városra zúdult és romboló útját megkezdte, a város vezetősége igyekezett megtenni minden lehető a veszélyeztetett helyeken. A mentési munkában a városi tűzoltóság érdemel különösen dicséretet, amely a helyőrség kivezényelt osztagaival karöltve, a gyakran ember nagyságú vízben fáradhatatlanul dolgozott csaknem egész éjszakán át. Nekik köszönhető, hogy legalább emberéletben nem esett kár. Pedig több helyütt is előfordult, hogy derék honvédeink és tűzoltóink saját életük kockáztatásával siettek embertársaikat és ezek vagyonát kiragadni a szennyes ár gyilkos karmaiból.

A veszedelem elmúlt. Azonban nagyon helytelen volna és szűk látókörre mutatna, ha ezzel befejezettnek tekintenénk a dolgot. A város vezetőségének meg kell találnia a módot arra, hogy a veszélyeztetett részeken olyan berendezéseket, esetleg átrendezéseket foganosítson, amelyek megakadályozzák, hogy a jövőben ehhez a júniusi naphoz hasonló érhesse városunkat. Elvégre a felhőszakadás és az árvíz nem üstökös, amely minden száz évben jelenik meg, akkor is percnyi pontossággal. A veszedelem bármikor ránk törhet ismét, bármelyik pillanatban, akárcsak hétfőn.

Az előrelátás mellett a jelen pillanatokban az a kötelességünk, hogy azoknak siessünk segítségére, akiknek egyedüli vagyonkája: ingósága, ruhája és szerszáma áldozatul esett a tomboló vízáradatnak.

Sz. F.

Veszprém Hírlap, 1940. június 23. 1–2. p.

Csend...

Csend az alkony, csend a szó.
Csend a víz és csend a tó.
Szürke felhő, szürke fal,
valahonnan zivatar
indul erre, indul arra,
napkeletre, borulatra.
Csend a tájék, csend az erdő,
csend a szó... és csend a csend...

Csattog, recseg odalent...

Zúg az alkony, zúg a szó.
Zúg a víz és zúg a tó.
Felhő szakad, dül a fal,
ítélkező zivatar
indul erre, indul arra,
napnyugatra, alkonyatra.
zúg a tájék, zúg az erdő,
orkán síkolt: jaj menekvő...
Jaj, menekvő!

Csattog, recseg odafent!
Odafent és odalent.
Dül a fal és dül a ház.
Ég harangja orgonáz...

.....
Egy simítás, ... újra csend.
Fent ragyogás, lent pusztulás,
jajgatás és imádkozás.

Csend a tájék,
csend az erdő...
És az ember, nagy verekvő,
féregútját tisztogatja,
mentegeti, rakosgatja.

*Dabolczi Fekete Lászlóné**

Veszprémvármegye, 1940. július 23. 3. p.

* A Dabolczi Fekete László dégi főjegyző felesége. Tárcaít, verseit a Veszprémvármegye mellett a Veszprémi Hírlap is közli.

Romkeresés az Árpád utcában

Szántogatók, szőlőmunkások, pinceásók és egyéb, földdel bajmólódók minden időben kifordítottak a földből különböző régiségeket. Hol csontokat, hol rozsdás vasakat, hol meg ócska fazekakat.

Nem is nagyon régen az így talált régiségeknek a sorsa igencsak szomorú volt. A csontokat félrelökték, a bronz és vaseszközök gyermekjátékokká váltak, az urnákat pedig összetörték. Azt vélték ugyanis, hogy kincset rejtettek beléjük a török elől menekülő ősök. Persze kincs helyett mindössze néhány marék por találódott bennük.

Így aztán rengeteg értékesnél értékesebb művelődéstörténeti lelet ment veszendőbe.

Ma már természetesen sokat javult a helyzet. A mai nemzedék megbecsül minden előkerülő régiséget és ha ilyesmit talál, felhívja rá a szakértők figyelmét.

Ilyen örvendetes jelenség történt az elmúlt hetekben Veszprémben is. *Pataky Lőrinc* 77 éves ácsmester jelentette a városháznál, hogy az Árpád utca 30. számú házánál, pinceásás közben, a föld felszíne alatt mintegy 3 m mélységben boltozat-maradványokat talált.

Nosza, lett nagy izgalom a város múltját kutató urak körében. Hangos viták indultak el a bejelentés nyomán. Egyesek azt vitatták, hogy városunkban a középkori nagyobb templomok mellett bizonyára építettek kisebb kápolnát is, ennek a maradványa volna az Árpád utcai boltozat. Mások amellet kardoskodtak, hogy az ősi káptalani városrész kórházkápolnáját találta meg *Pataky* bátya. Ismét mások érvekkel bizonygatták, hogy csakis katakomba lehetett a szóban forgó boltív.

A városi régészek ócska írásokat böngésztek elő s ezeknek alapján igyekeztek meggyőzni egymást vélekedésük helyességéről. Szinte megbolygatott hangyabolyhoz hasonlított városunk: aki hallott a leletről, az egyik vagy másik vitázó táborhoz csatlakozott és segített a saját igaza mellett küzdeni. Megegett az is, hogy egy-egy nyomós érv az ingadozóbbak közül nem egyet a másik csoporthoz való pártolásra kényszerített. Isten tudja, miben végződött a vita, ha valaki azt nem indítványozza: tartsunk helyszíni szemlét s ott kiderül az igazság.

Ez valóban a legegyszerűbb megoldásnak mutatkozáván, kutató expedíciót szerveztek. Az expedíció kellő felszerelés beszerzése után, egy hétfő délutánon útnak indult, hogy eldöntse a vitát és békét hozzon a romok miatti pártokra szakadt városra.

Pataky bácsi már mindent előkészített a mélybe való leszálláshoz: létrát is, gyertyát is. Leszállás előtt lelkesen magyarázta a derék öreg, hogy ő életében sok-sok templom építését és újjáépítését vezette.

Képzeteiben már pontosan megalkotta ennek a kis templomnak is a szerkezetét, fekvését, falainak és oszlopainak helyét és számát. Egy oszlopfőről is említést tett, amely mostanában bontakozott ki ásója nyomán.

A kutatók felváltva szálltak le a mélybe. Ugyanis odalent csupán két embernek való hely van. Egy-egy csoport sokáig időzött lent: kapirgáltak a köveket, kopácsoltak, mintákat gyűjtöttek a pisla gyertyafénynél.

Mikor az expedíció utolsó tagja is felmászott a meredek létrán, megkezdődött a tapasztalatok összevetése.

Valamennyien megegyeztek abban, hogy valóban látni, nézni boltozatszerű dolgot odalent. Hanem ez sehogysem lehet emberi kéz alkotása, mivel nem téglából rakták egybe, sem kövekből. Ha a középkori építészek ismerték volna a betont, akkor rá lehetne fogni, hogy betonkupola van *Pataky* bácsi háza alatt. De mivel erről nem szólnak a krónikák, el kell hinnünk az expedíció vezetőjének megállapítását, amely szerint a kérdéses boltozat nem más, mint egy érdekes alakú homokkő-rétegeződés. Ezt bizonyítják a felhozott és megvizsgált kődarabok is.

A város nyugalmat veszélyeztető vita ezzel le is zárult, ami valljuk be, nagy szerencse. Hiszen könnyen odáig fejlődhetett volna ez az áldatlan párharc, hogy miatta megakadt volna városunk lázas ütemű fejlődése, s valamennyien a Vörösmarty-féle két szomszédvár lakóinak sorsára jutottunk volna.

A romkeresés epilógusaként felemlíthetjük, hogy az expedíció tagjai – alkalmasint a pinceboltozatok további tanulmányozása céljából – elvonultak a Méhes irányába. Eközben magukkal vitték az Árpád utcai-aknak egy kedves álmát. Ez az álom arról az időről festegetett tarka képet, amikor majd a turisták százai keresik fel a földalatti templomromot, s némi vígasságot és pénzt hoznak ennek a nyáron poros, télen sáros utcának és lakóinak egyhangú életébe.

– ó.

Veszprém Hírlap, 1940. augusztus 25. 5. p.

Új műkő- és cementáru üzem Veszprémben

A Gömbös Gyula úton* lakóknak és az arra sétálgatóknak feltűnő változás ötlík szemükbe. Az út végén álló, elhanyagolt volt pajtaépület már külső változásában is sejteti, hogy a benne honolt hosszú csendet szorgalmas munka üteme váltotta fel. Az ajtó felett lévő felírás pedig elárulja, hogy az épületben műkő és cementáru üzemet helyeztek el.

Mivel mindig érdeklődéssel kísértük városunk kisipari fejlődését és örülünk annak, ha újabb fejlődésről számolhatunk be, felkerestük az üzem tulajdonosát és vezetőjét, *Árnhofffer József* műkő és cementáru készítő mestert, aki készségesen mutatta be munka közben üzemet. A nagy raktárhelyiség egyik részében áll a gyártáshoz szükséges cement, a különböző műkőanyag és a sok kész áru. A másik, valamivel kisebb helyiségben áll középen az üzem lelke, egy legújabb típusú, villany-motorral hajtott magasnyomású hidraulikus prés, mellette jobbról és balról az öntő-aszta-
lok, ahol sokféle mintás formába öntik a cement- és mozaiklapokat.

Hatan dolgoznak szorgalmasan a helyiségben. Kérésünkre a tulajdonos a hidraulikus prést is bemutatja működés közben. Az öntőasztalon formába öntött lapokat acéllemezen, erős acél keretben csúsztatják a prés alá, majd a mester elindítja a gépet és erősen figyel a feszültségmérőt. Pár pillanat és már kész is a csinos, mintás mozaiklap. Még csak a csiszolás van hátra, de ez csak pár nap múlva, a teljes száradás után eszközölhető a szintén az üzemben elhelyezett csiszológépen. Kérdésünkre elmondja a mester, hogy naponkint 2000 db mintás lapot tudnak készíteni, de gyártanak falburkolásra való különböző színű lapokat és csatornázásra szolgáló, szennyvízlevezető csöveket is.

Még sokáig szemléltük az érdekes munkát végző munkások sürgő-lődését, majd azzal a kívánsággal távoztunk, hogy városunk ezen legifjabb iparüzeme is minél bőségesebben arassa le a szorgalmasan és becsületesen végzett munka jól megérdemelt gyümölcsét.

M. Z.

Veszprém Hírlap, 1940. szeptember 4. 3. p.

* ma: Dózsa György út

Néhány szó a veszprémi vasúti forgalomról

Két héttel ezelőtt megírtuk, hogy a MÁV Szombathely–Celldömölk–Veszprém–Budapest viszonylatban érdekes újítást akar bevezetni. Az újítás szerint a téli menetrendbe egy Árpád rendszerű sínautó beállítását tervezik. Megemlégtettük azt is, hogy ez a terv üdvös lesz, mert ezzel elérhető lesz, hogy a budapesti utat rövidebb idő alatt lehet megtenni, mint most a sebesvonattal, amely több helyen megáll, mint a gyorsvonattal, amely több helyen megáll, mint a gyorsvonat.

Most azután a vonatkorlátozásokkal kapcsolatban sokkal hamarabb bekövetkezett a sínautó beállítása a Szombathely–Veszprém–Budapest közti viszonylatban, mint eredetileg tervezték. Szeptember negyedikén már a sebesvonat érkezési idejében sínautó közlekedett fenti viszonylatban. Öröm az újításban legalább nekünk veszprémieknek nem sok volt. Ez érthető is. A sebesvonat két másodosztályú, három harmadosztályú pullmankocsiból szokott állni. Ehhez még egy kocsit kapcsoltak a külsőpályaudvaron, amely csak Veszprémből indult. És a hat kocsiból álló szerelvény bizony azt mondhatjuk, hogy a környék legjobban felhasznált vonatai közé tartozott, amelynek állandóan sok utasa volt.

Árpád sínautóbusz

A sínautó beállításával a kocsik száma egyre csökkent. Ezt az egy kocsit már Cellben megtöltötték. Veszprémben már legfeljebb egy-két jegyet lehetett esetleg kiadni a Budapestre utazni akaróknak. Maga a MÁV vezetősége is látta a fonák helyzetet és most úgy próbál segíteni a

dolgon, hogy az első sínautó után 1 perc múlva még egy másik is megy szeptember 10-étől kezdve.

Szerintünk azonban ezzel a szükségmegoldással sincs elintézve a kérdés. Járassák tovább a sebesvonalat. És ezenkívül valamivel korábban indítsák el Szombathelyről a sínautót is, akik nem akarják vagy nem tudják megfizetni az utóbbi magasabb díjszabását, utaznak a sebesvonalattal, viszont, akiknek sürgősebb a dolguk, választani fogják a sínautót. Ezúttal is kérjük az illetékeseket, tegyenek lépéseket, hogy a veszprémi menetrend végre-valahára megjavíttassék. Mégis csak lehetetlen állapot, ha korlátozásról van szó, akkor a mi forgalmunkat korlátozzák a legnagyobb mértékben. Veszprém ma már nem a régi vidéki város, hanem lassanként ipartelepek központjává válik. Nem lehet, hogy a vasúti közlekedése a múlt századbeli igényeknek feleljen meg.

Divat nálunk az elődöket okolni rossz vasúti politikájuk miatt. Minden baj okozója sokak szerint az, hogy a várostól aránylag távol esik a fővonalai állomás. Azt hiszem, nekünk az utánunk jövő nemzedék azt vetheti majd joggal a szemünkre, hogy még a meglévő lehetőségeket sem használtuk ki s nem törődtünk eléggé a vasút menetrendjével s ezzel Veszprém város bekapcsolásával az ország központjába.

Veszprém Hírlap, 1940. szeptember 11. 2. p.

A Dunántúl legmodernebb tűzoltó gépe

Átvették az új tűzoltóautó fecskendőit

Szerdán délelőtt hátborzongató szirénahang zavarta meg városunk békés csendjét. Aki hallotta – s hová nem jutott el ez a vése visítás – kilincs után kapott, ablakhoz szaladt. Döbbenve kérdezgették egymástól az emberek, „tűz van-e vagy árvíz”, avagy ellenség tört ránk a borús ég felhői mögül?!

Egyik sem. Mindössze az új tűzoltóautó fecskendő futott végig az utcákon, hogy bemutassa, milyen a Dunántúl legmodernebb tűzoltó gépe, amely ezentúl már Veszprém házaira fog őrködni.

A Veszprémi Hírlap megemlékezett már arról, hogy a város egy autófecskendő szerkocsit rendelt a Magyar Vagon és Gépgyártól. A szerkocsi mintegy háromhavi munka után elkészült és november 5-én szállították le. A hivatalos átvétel szerdán délelőtt történt meg.

Az átvételen megjelent *dr. Berkey Miklós* alispán, *Halász János* vm. tűzrend. felügyelő, *dr. Tekerés Lajos* h. polgármester, *Bokrossy Jenő* műszaki

tanácsnok, *Márföldy Aladár* városi főmérnök, *Molnár László* tűzoltóparancsnok, *Simon Károly* szv. tanácsos és sokan mások.

A győri vagongyárat *Szűvay* és *Ferjentsiké* mérnökök, míg a szerbe épített szivattyút gyártó Seltenhofer soproni céget maga a tulajdonos képviselte.

A szert 65 lóerős motor viszi. A próba során a legmeredekebb utcán is minden nehézség nélkül ment fel teljes felszereléssel. Igen ügyes és célszerű a szer karosszériája. A légénység elhelyezésére zárt fülke készült, amely rossz idő esetén védi a kivonuló tűzoltókat. E mögé építették be a különböző felszerelési tárgyak részére szükséges szekrényeket.

Az autó már nem a régi rikító piros színű, hanem szürke, amelynek komolyságát csak a vezetői fülke ajtajára festett városi címer és a szerelvénytartó sárga redőnye élénkíti.

Az autófecskendő beszerzésével a város tűzvédelmének régi hiányát pótolták. A város közönsége meglelégedéssel és bizonyos büszkeséggel láthatja, hogy a város fejlődése e tekintetben sem maradt vissza.

Színház és a Korona szálló épülete 1942-ben

Ég a színház

A fecskendő kipróbálása szabályszerű tűzoltógyakorlat alakjában történt meg.

Miután a meghívottak megtekintették a szertárban álló hatalmas kocsit, *Molnár László* tűzoltóparancsnok kiadta a rendelkezést: ég a színház!

A tűzoltólegénység máris a helyén volt, a szertár hatalmas kapuja kitérült és az autó zúgva repült a színház elé. Alig pár pillanat, felszerelték a tömlőket és a gép négy sugárcsőből ontotta a vizet. Percenként mintegy 800 liter víz szökött fel vagy harminc méter magasságba s csinált valóságos vízözönt.

A bizottság tagjai és az összesereglett kíváncsiak egymásután nyitották fel esernyőiket, nehogy a széltől elkapott visszahulló, ködszerű víztől bőrig ázzanak.

Az első próbát tökéletesen kiállta a gép.

A Sédparton

Dr. Tekeres Lajos h. polgármester intézkedésére és *Molnár László* parancsára szinte kísérteties gyorsasággal visszaszerelték a tömlőket s a legénység elfoglalta helyét az autón, hogy néhány perc múlva már a Séd partján próbálják ki, vajon a folyóból tud-e elegendő vizet felszívni a gép a négy cső számára. Az eredmény itt éppoly tökéletes volt, mint a színháznál.

Az utolsó próba a Szent Imre téren folyt le. Itt arról győződött meg a bizottság, hogy a magasan fekvő városrészekben, ahol a vízvezeték nyomása kisebb, szintén megállja-e a helyét az új fecskendő.

Megállta.

A bizottság ezek után nyugodt lelkiismerettel átvehette az autófecskendőt, mert meggyőződött arról, hogy ez minden helyzetben teljesíti kötelességét. De nyugodtan hajthatja nyugovóra fejét a város lakossága is, hiszen öröködi fölötté a Dunántúl legmodernebb tűzoltó gépe.

Adja Isten, hogy ne legyen rá szükség!

– ó.

Veszprém Hírlap, 1940. november 10. 2. p.

Laczkó Dezső-sétaút

A MTE Bakony Osztályának kezdeményezésére Veszprém város polgármestere *Laczkó Dezső* kegyesr. tanár, c. tanker. főigazgatónak, volt múzeumi igazgatónak, a MTE Bakony Osztálya alapító elnökének emlékére a Szalay-dombtól (VTC-pálya) a Táborállás felé vezető sétaút létesítését határozta el. A sétautatót a városi mérnöki hivatal ez év őszén a Rhé Gyula-pihenőig készíteti el. A veszprémi iskolák igazgatóságai a vezetésükre bízott ifjúság áldozatkészségéből a sétautatót pihenőpadokkal látják el. E célra az angolkisasszonyok „Sancta Maria” intézete két, az Irgalmasnővérek „Ranolder” intézete egy s a kegyesrendi gimnázium, az

állami fiú keresk. középiskola, az áll polgári fiúiskola egy-egy, az evangélikus, református és róm. katolikus elemi iskolák pedig közösen egy pihenő padot adományoztak. A MTE Bakony Osztályának elnöksége a város idegenforgalmának tett szolgálataért ezúton mond az adományozóknak köszönetet. Az erdő fának védelmét s a pihenő padok épességét a művelt közönség oltalmába ajánlja.

Veszprémvármegye, 1941. július 27. 4. p.

Átadták a forgalomnak a vasúti felüljárót

Régi óhaja teljesült a veszprémi Szent Imre város* lakóinak augusztus 6-án. Ekkor vizsgálta felül a kereskedelmi minisztérium kiküldöttje, *Mikus József* máv. műszaki főtanácsos azt a gyalog felüljárót, amely most már tényleg szomszédossá tette a Szent Imre város lakóit a vasút-állomással és amelynek létrehozásáért hosszú időn keresztül szóval és írásban annyit harcoltak az érdekeltek és azok, akik a város fejlődését állandóan szívükön viselik.

A műszaki méréseket és a teherpróbát a kora délelőtti órákban megejtették, délre már feldíszítve, nemzeti színű szalagokkal jelképesen elzárva várta a híd a forgalom számára való hivatalos átadást.

Az őszi eső miatt az átadás ünnepsége a vasútállomás épületében folyt le. Itt várta az átvételre érkező hatóságokat *Schönaigner-Krieger Imre* a MÁV veszprémi osztálymérnökségének vezetője, aki a híd létrehozásának egyik legfőbb mozgatója volt. A városi bizottságot a polgármester képviselésében *dr. Szigethy Miklós* főjegyző vezette.

A vármegye alispáni hivatalát *dr. Körmendy István* vm. aljegyző képviselte, az államrendőrség veszprémi kapitánysága részéről pedig *Lengyel Mihály* m. kir. rendőr-főfelügyelő jelent meg.

Schönaigner-Krieger Imre a MÁV oszt. mérnökség vezetője a miniszteri kiküldött megbízásából jelentette, hogy a gyalogfelüljáró műszaki felülvizsgálata megtörtént és a hidat átadta Veszprém város kiküldötteinek. *Dr. Szigethy Miklós* városi főjegyző emelkedett szavakkal mondott köszönetet azoknak, akik a híd létrehozása körül fáradoztak, különösen kiemelte boldogult emlékü *Törley Bálint*nak, Veszprém volt képviselőjének érdemeit. Hangsúlyozta, hogy a felüljárónak nemcsak a közlekedés, hanem a város általános fejlődése szempontjából is igen nagy jelentősége van, mert az építendő Széchenyi sugárút vonalába esik. A

* A veszprémiek által Újtelepnek hívott városrész hivatalos neve az 1940-es évek közepéig. Ugyanez a városrész utóbb a Dimitrov város nevet kapta.

felüljárót a város közönsége nevében átvette, majd pedig a hidat záró szalag elvágásával jelképesen is megnyitotta a forgalom számára.

Ezután a hatóságok, a sajtó képviselői és a megjelent érdeklődők azzal a jóleső érzéssel vonultak át elsőként a felüljárón, hogy *Széchenyi István* születésének 150. évében Veszprém városa is áldozott a legnagyobb magyar szellemének olyan alkotással, amely immár a város fejlődésének egyik tényezője lett.

Veszprémi Hírlap, 1941. augusztus 10. 1. p.

Befejezéshez közelednek a Pajta utca kiszélesítésének munkálatai

Szinte máról-holnapra emelkednek újabb és újabb épületek a veszprémi Temetőhegy nevű városrészben. Talán két évtizede sincs, hogy Veszprém városa a hadirokkantak részére házhelyeket osztott ki ezen a részen. Tavaly pedig ismét mintegy százötven, többnyire kisember jutott itt házhelyhez.

A Temetőhegy mindig bizonyos elkülönültségben élt a város többi részétől. Nagyban elősegítette ezt az is, hogy a Belvárossal jóformán mindössze egy útvonal kötötte össze: a Jókai Mór utca, illetőleg ennek folytatása a Szent István utca. Persze mindkét utca – mint afféle régi városi útvonal – nagyon keskeny és az állandóan növekvő forgalom lebonyolítására szinte képtelen volt. Nagy lépést jelentett a Szent István völgyhíd megépítése. Ez és a gráci műút a vidéki és a Temetőhegy nyugati részének forgalmától tehermentesítette a Jókai Mór utcát. De a rohamosan fejlődő Temetőhegy keleti részének járművei még mindig nagy kerülővel juthattak a belvárosba.

Vezet ugyan onnan néhány utca, azonban az ezeken való járás szinte életveszélyes és nyaktörő vállalkozás volt. Részben azért, mert nagyon meredek (Miatyánk u., Fejérváry u.), másrészt azért, mivel keskenyek és szeszélyesen összevissza kanyargók (Árpád u., Pajta utca).

A város vezetősége mindennek tudatában készítette el városrendezési tervét, amelynek egy részlete rövidesen megvalósul. Már hetek óta folynak ugyanis a Pajta utca kiszélesítésének munkálatai.

A kiszélesítéshez szükséges területet a Székeskáptalan adta kétoldalt elterülő telkeiből, teljesen díjtalanul, míg a munkát a város végezteti. Az utca szélesítése még a téli időjárás előtt elkészül és átadható lesz a forgalomnak. Vele a szűk és közlekedési szempontból bizonytalan utca megfelelő szélességűvé, áttekinthetővé és biztonságossá válik.

A Pajta utcát egyelőre az Árpád utca betorkolásáig rendezik, azonban a tervek szerint a közeljövőben tovább folytatják a munkát és a Temetőhegy keleti részének főútjává fejlesztik ezt a régi, talán ezeresztendő, elhanyagolt útvonalat.

Veszprémi Hírlap, 1941. október 19. 1. p.

Veszprém, 1940-es évek (Kurutz Márton felvétele)

Mindent a közért

Dr. Nagy László polgármester lemondott
minden igazgatósági tagságáról

Régi szokás városunkban, hogy a mindenkori polgármester a helyi pénzintézetek igazgatóságában tagságot szokott vállalni és ott a város és a közönség érdekeit képviselte. Így volt az jelenlegi polgármesterünkkel is.

Azonban, amint most nyilvánosságra került, *dr. Nagy László* polgármester levelet intézett az egyes pénzintézetekhez és lemondott a Veszprémi Takarékpénztárnál, a Veszprém és Vidéke Hitelszövetkezetenél viselt igazgatósági tagságáról, valamint a Kisipari Szövetkezetenél betöltött felügyelőbizottsági elnökségéről.

Lemondását azzal indokolta, hogy a mai rendkívüli viszonyok is megkövetelik, de különösen a közellátási előadót ért szerencsétlenség következtében felmerülő hivatalos teendőinek ellátását fokozottabb mértékben tudja végezni.

A lemondás mindenesetre gyönyörű és elég ritka példája a közért való önzetlenségnek és a minden vállaló áldozatosságnak. Nem tudjuk azon-

ban, nem lett volna-e célszerűbb a lemondást meg nem tenni, csupán legfeljebb a pénzügyi igazgatósági tagságával járó munkákat ideiglenesen felfüggeszteni? Hiszen ezeknek az állásoknak betöltésével nem egyéni szempontok érvényesültek, hanem a polgármester ott is a város érdekeit képviselte és a polgárok javán munkálkodott. Reméljük, hogy a rendkívüli állapotok elmúltával ismét ott látjuk majd polgármesterünket azokon a helyeken, ahol az ő irányító szerepét, a közért való áldozatosságát és fáradhatatlan munkáját bizonyára addig is nélkülözik.

Veszprémi Hírlap, 1942. január 18. 1. p.

Az épülő veszprémi Kálvárián

A nyárvégi nap sugarai szertefolynak a veszprémi vár kopasz szikláin. Meredek lejtőn megyek lefelé, előttem kibontakozik a Benedek-hegy csodálatos sziklavilága. Hatalmas, faragott márványtömbök hevernek szertesztét, izmos, barnatestű emberek dolgoznak Veszprém új, épülő nevezetességén, a kálvárián.

Jobb helyet keresve sem találhattak volna, mint a Benedek-hegy. Ez a hatalmas kopár, meredek szikla-félsziget tanúja Veszprém évezredes, dicsőséges múltjának. Előtte és alatta zúgott el a történelmi idők vihara. Az első térítő bencés szerzetesektől kapta nevét. Fölötte építette *István király* a veszprémi templomot, ahol a kereszténység először gyökeret eresztett. A török időket, mint erőd vészelte át. Nagyon sok mohamedán janicsár hullott le róla beütött koponyával... Később *Semtsey* kapitány –, aki Berhida mellett aratott fényes győzelmet – nyugodott a sziklamagányban. Az 1900-as években sírját elbontották – az ott talált leleteket a múzeum őrzi – és helyébe a Káptalan hatalmas fehér márványkeresztet állított fel, hogy hirdesse a keresztény szellem győzelmét.

Most itt kap helyet a kálvária. Öt esztendővel ezelőtt a Credoban vetődött fel a gondolat, hogy kálváriát kellene építeni. A gondolatot a város nagy művészbárátja, *dr. Saly Géza* minisztériumi tanácsos örömmel karolta fel és választotta a kálvária helyéül a Benedek-hegyet. Alkalmasabb helyet nem lehetett volna találni. Fekvésénél fogva a város egyik legszebb pontja.

Tavasszal a jutasi altisztképző parancsnokának, *vitész Markóczy János*nak engedélyével törzsalosztálybeliek és hallgatók kezdték meg a nagy munkát. Csákánnyal, robbantással eltávolították a régi lépcsőt és a Flórián-szobrot. Ez utóbbi a szeminárium alatti sziklapárkányon nyer majd elhelyezést.

Az így kitárult bejárati részt tordosgerecsei márványfal szegélyei. Ennek baloldalán áll az első stáció, egy hatalmas, 2 méter magas Krisztus-szobor. A *Pilátus* előtt álló megalázott, megkötözött *Krisztus* fájdalmában is megértő szeretettel néz le a hívekre, akik a kálváriához elzarándokolnak... Íme az ember...

A szoborral szemben a másik oldalon magas vas villanylámpa lesz, tetején a mindennekfelett álló kereszttel...

Angyalos kovácsolt vaskapu nyit utat a második stációhoz. A jövevények szeme megakad *Tuli* mester művészi munkáján. Őskeresztény stílusban kiképzett kovácsoltvas munka. Angyalok tartják kezükben a dicsfényt árasztó keresztet...

A második stáció reliefjének még csak a helye látható, de a felírás már meg van. „Jézus felveszi keresztjét...”

A munka serényen folyik.

Találkozom *Stumpf János* kőfaragómesterrel, aki a kőmunkákat végezteti.

– Hogy halad a munka?

– Az eleje egy kicsit lassan, de a többi stáció már gyorsabban megy. Ebben a háborús világban nehéz beszerezni anyagot és munkaerőt is.

– A többi stáció terve még nem készült el?

– De igen. A harmadiké már teljesen kész és mire az első kettőt befejezzük, addigra a harmadik kivitelezéséhez is hozzákezdhetünk.

– Foglalkoznak a további munkáknak a gondolatával is?

– Igen. *Saly* tanácsos úrnak nagy tervei vannak Veszprémmel. Több művészi alkotást akar létrehozni. Azt mondja Fehérváron már befejezték a munkát, most Veszprém lesz a következő.

Megmutatja a mester a tervrajzokat is.

A szobrokat és reliefeket *Madarassy Valter* szobrászművész tervezte és ő is készíti el.

Természetesen kertészetiileg is alkalmazkodik a munka az eredeti terv elgondolásához.

A hadijelentésekből olvashatjuk, hogy a szovjet újra és újra légitámadásokat intéz Magyarország ellen. Templomokat pusztítanak el a lehulló szovjet bombák... És ugyanakkor a keresztény magyar nép művészi alkotásokkal hódol a Teremtő előtt! Ebben van a mi nagyságunk és erőnk, ezért nem vesznek erőt rajtunk a pokol kapui!... Áldozatos munka folyik, békés építő munka a világégés közepében. Hisszük, hogy a mi békés építőmunkánk győzni fog és maradandóbb lesz, mint a túloldal rombolása...

A veszprémi kálvária örökké hirdeti majd ennek az ősi városnak nemes áldozatkészségét, amely a magyar állam hozzájárulásával

létrehozta ezt a nagyszerű alkotást. Nálunk a munka beszél, önmagunk helyett! Névtelen papok, hívók, magyarok munkája!

És a márványba vésett betűk szólnak mindenkihez:

„Lássátok az ember fiának szenvedését!”...

*kutasi Kovács Lajos**

Veszprémi Hírlap, 1942. szeptember 13. 4. p.

Felfüggesztették Veszprém polgármesterét

Dr. Mesterházy Ferenc főispán *dr. Nagy Lászlót*, Veszprém város polgármesterét a zsirellátással kapcsolatban megfelelő ellenőrzés hiánya miatt felfüggesztette állásától.

A felfüggesztés időtartamára gondoskodni kellett a polgármesteri ügykör továbbviteléről. Ez okból a város képviselőtestülete múlt szombaton az akkor gyengélkedő alispánt helyettesítő *dr. Kenessey Zoltán* vármegyei főjegyző elnöklésével rendkívüli közgyűlést tartott, amelyen a polgármester helyettesítésével egyhangúlag *dr. Tekeres Lajos* közig. tanácsnok, helyettes-polgármestert bízta meg.

Veszprémvármegye, 1943. március 14. 2. p.

A polgármesteri fegyelmi vizsgálóbírája

A veszprémi polgármester ellen elrendelt fegyelmi eljárás vizsgálóbírájául a belügyminiszter *dr. Kerekes Lajos* székesfehérvári polgármester-helyettest rendelte ki, aki hétfőn Veszprémben jelentkezett a vármegye főispán-kormánybiztosánál.

Veszprémvármegye, 1943. április 18. 5. p.

* *kutasi Kovács Lajos* (Veszprém, 1920. – London, 1995.) író, újságíró, néprajz-kutató. 1942–44-ig a Veszprémi Hírlap munkatársa

A városi képviselőtestület virilis tagjai

Veszprém város képviselőtestületi közgyűlése a legtöbb adót fizető városi képviselőtestületi tagok névjegyzékét az 1944. évre egyhangúlag a következőképpen állapította meg:

Dr. Czapike Gyula megyéspüspök, *ifj. Takács János* épít.-mérnök, *özv. Febér Sándorné* pokrócgyáros, *v. Kürthy László* épít. vállalk., *v. Csomay Kálmán* épít.-mérnök, *dr. Wolf Lajos* ny. pü. titkár, *Linczmajer György* építésmérnök, *Nagymihály Ferenc* mérnök, *Bogdán Mátyás* nagybérelő, *Szekér Aladár* fakereskedő, *Kovács Lajos* vendéglős, *Kecskés Imre* kereskedő, *dr. Rupert Rezső* ügyvéd, *dr. Beóthy István* kanonok, *Csomay Kálmán* építőmester, *Dvorszky József* gyógyszerész, *dr. Simon György* nagyprépost, *Fabb Károly* építőmester, *Bécsy Márton* kanonok, *dr. Róna Andor* főorvos, *dr. Grünner László* orvos, *Kövesi Károly* cipőgyáros, *Kövesi Sándor* cipőgyáros, *Walter Zoltán* magántisztviselő, *dr. Wallner Emil* ig.-főorvos, *Szenes Béla* mérnök, *Csomai István* gazdálkodó, *Veszély Gyula* géplakatos, *Engelhardt Ferenc* kanonok, *dr. Barthos Pál* kanonok.

Póttagok: *dr. Gutheil Jenő* kanonok, *dr. Moldoványi Jenő* ügyvéd, *Kelemen Imre* kereskedő, *Kovács Anna* háztulajdonos, *Karabélyos Endre* gyógyszerész, *Radovics Sándor* sütőmester, *Géczy János* villanszerelő, *Kálmán István* könyvkereskedő, *dr. Hoss József* kanonok, *Ring István* kereskedő, *Békefi István* földbirtokos, *dr. Szász Ferenc* ügyvéd, *Lobonyai József* vendéglős, *Iffits János* vendéglős, *Nagy Ferenc* urad. intéző, *Büki János* vendéglős, *dr. vitéz Pintér Kovács Zsigmond* orvos, *Matulka Fülöp* sütőmester, *Velty István* bányatulajdonos, *Vesszősi István* kereskedő, *dr. Szakál Lajos* orvos.

Veszprémi Hírlap, 1944. január 12. 2. p.

Nyugdíjazták Nagy László veszprémi polgármestert

Csütörtökön délután Veszprém város népes közgyűlést tartott, amelyen *dr. Tekeres Lajos* h. polgármester elnökölt.

A napirend során tárgyalták *dr. Nagy László* polgármester kérvényét, aki egészségi állapotára való tekintettel nyugdíjazását kérte. *Bálint Péter* méltatta a polgármester eredményekben gazdag munkásságát, a közgyűlés pedig teljes szolgálati idővel és nyugdíjjal június 1-től nyugalomba helyezte s azidőig részére betegszabadságot engedélyezett. *Dr. Steiner Andor* kórházi főorvost szintén nyugdíjazták s azt a kérelmét, hogy a más szolgálatban eltöltött ideje a nyugdíjba beszámíttassék, elutasították.

Veszprémvármegye, 1944. május 14. 3. p.

Veszprém új polgármestere

A belügyminiszter *dr. Hornyák Miklós* gyöngyösi városi tanácsnokot és helyettes polgármestert Veszprém város polgármesterévé nevezte ki.

Veszprémvármegye, 1944. július 9. ?. p.

Aktuális strófák

Ezres-bankó

Megjött már az új ezeres:
édes bankóm, engem szeress!
A köntöse barnás-veres,
arculata szép címeres.
S mert ma gondunk ezerszeres,
az alperes, a felperes,
az ószeres, a fűszeres,
élelemben minden szeres,
kis szekeres, nagy szekeres –
csupa ezres-bankót keres.

Összevont újságok

Ilyen csudát már ki látott
házasítják az újságot.
Másként van ma, mint volt tegnap:
két zsrnálból lesz most egy lap.
Lap-házasság! bizony ritka.
De megmondom, mi a titka:
azért jött ki e rendelet,
hogy a békés ebéd mellett
az olvasó úgy kapásra
kettőt szidjon – egy csapásra!

Veszprémvármegye, 1944. december 17. 3. p.

Adók, árak, árak

A Trianon okozta gazdasági nehézségeket alig kibeverő ország a második világháború kitörésével újabb gazdasági problémákkal nézett szembe. A hadi-gazdálkodás miatt csökkenő alapvető élelmiszerkészletek miatt szinte minden árucikkre szigorú készletgazdálkodást vezetnek be. Folyamatosan csökkenő élelmiszerkvóták, jegyrendszer jellemzi a korszakot.

Hetven év után anakronisztikusnak tűnhetnek számunkra a sajtóban megjelent híradások, de ez akkor nagyon keserű élethelyzet volt a város polgárainak többsége számára.

A kormányrendelettel előírt hústalan napok, cukor- és rizsjegy, fatalpú cipők és központi lábbeli elosztás, a limitált mennyiségű tüzelő vásárlás lehetősége, romló üzemanyag-ellátás mellett minden háztartásról törzslapot kell felfektetni (Veszprémi Hírlap, 1942. márc. 1. 1. p.). Felállítják a Közellátási Hivatalt és a bevásárlás kötelező kelléke a vásárlói kiskönyv, amiben lekönyvelik a vásárolt élelmiszereket, közszükségleti cikkeket.

1942 novemberében már csak 16 deka a napi kenyér fejadag, a termelők az engedélyezett mennyiség feletti gabonát be kell hogy szállítsák (Veszprémi Hírlap, 1942. nov. 25. 1–2. p.). Igaz, ezt a fejadagot 1943 augusztusában újra 20 dekára emelik. 1944 végére viszont már a gyufát is jegyre adják.

Abogy csökkennek a fejadagok, úgy nőnek az adók, a helyiek és a központiak egyaránt. Ezt az időszakot, ahogy az a háborús évek helyi sajtójában olvasható, mindenki a maga eszközeivel próbálja túlélni.

Beszerezési Kislexikon

Írja Arab

A modern újságírásnak legfőbb feladata, hogy olvasói igényét minden téren kielégítse. E magasztos feladatnak kíván a Veszprémmegye eleget tenni akkor, midőn fáradságot és főleg tiszteletdíjat nem kímélve, megbízta legszorgalmasabb munkatársát, *Arab*-ot, hogy nyájas és nyájtalan olvasóit az időszerű beszerzési kérdésekről tájékoztassa. Minthogy pedig e kérdés ma már annyira szétágazó és oly sok új fogalmat ölel fel, *Arab* szintén nem sajnálta az időt és fáradságot, hanem mindjárt kézi lexikont szerkesztett a beszerzési aktuális kérdésekről, melyben a betűrendes tájékoztató rendszer mellett mindenki mindent megtalál, ami e kérdésre vonatkozik. Hogy azonban a konkrét beszerzendő árut hol találja meg az olvasó, azt *Arab* sem tudja. Az alábbi lexikon tehát csak

irányelveket tartalmaz, miként ma az irányított gazdálkodás, az irányárak és iránybérek mellett egy ily komoly műnek nem is lehet más a feladata. Az alábbi lexikon tehát: irány az irányok virányán!

[...]

Ár, Áru, Árdrágító. Kétféle ár létezik: a) suszter ár, ami azt jelenti, hogy a suszter is halad az árral és ő is drágábban dolgozik és b) maximális ár, ami azt mutatja, hogy mi az a legkisebb pénz, amiért valamit – nem lehet kapni. Amikor pedig valamelyik közszükségleti cikk oly magas áru, hogy azt megfizetni már az V. fizetési osztályban sem tudják, áru lesz a neve. Aki ilyen árut forgalomba hoz, árulónak nevezik, ha pedig túlzottan magas árat szab érte, akkor – hazaárulónak; aki pedig mindenáron – bár nem minden áron – el akar adni valamit, azt már az ószövetség korában is Minden Áronnak hívták. Minden Áron utódai csakugyan el is adnak mindent, de csak igen magas áron. Ezek az ún. árdrágítók. Az árdrágítók eléggé elterjedt fajta, általában vidám életet élnek, évente csak egyszer lehet sírni látni őket, amikor az adófelszámolási bizottság előtt bebizonyítják, hogy életük merő ráfizetés. Működésükre néha valóban ráfizetnek, ilyenkor Vácra mennek üdülni. [...]

Cukor. Kiveszőfélben levő őskori tápszer, mely állítólag megédesítette az ember életét. Most már erősen ellenőrzik, hogy kinek-kinek mennyi jut a szervezetébe és aki felesleges mennyiséget halmoz fel, annak meg is gyűlik a baja! Ezek a telhetetlen emberek az ún. cukorbajosok. Egyszóval a cukor napjainkban olyan baj, mely akkor is baj, ha nincs és még nagyobb baj, ha van. Ezek után nem csoda, ha az emberiség, ettől az önmagába visszatérő problémától, megrettenve igyekezik a cukrot pótolni. Eddig a következő pót-édesítő-szereket sikerült hosszas kísérletezések után kitenyészteni: 1. Cukrászda. Itt bőven lehet édes süteményeket kapni, de miután az ember kellően összeragacsolta kezét a süteményektől, még mindig nem tudja, hogy amíg eszi: miért édes és amikor a mai árakat meg kell érte fizetnie: miért keserű? 2. Szacharin. Szinte piszkos és ha megnyalod, nem is édes. Hogy ezek után miért édesítőszer, azt nem tudni. Érdekes, hogy a szacharint is lehet hamisítani és pedig cukorból, de fordítva nem üzlet. 3. Méz. Igen kellemes édesítő-tápszer, különösen fiatal házások közt van elterjedve. Kapható az egyedüli készítőnél: Méhkas részvénytársaság, Nagyerdő. 4. Babám szája. Szinte rózsaszínű, ha festi piros. Az egyetlen cikk, mely a cukrot legjobban megközelíti, mint azt egy ősrégi népdal is megállapítja a következő tudományos definícióval: „Olyan édes minden csókja, mintha csupa, csupa cukor volna.” Ebből pedig, figyelemmel a mai fejadagolási rendszerre, világosan az is következik, hogy a cukor inkább volna, mint – van. [...]

Kenyér. Réges-régen őrlött szemes gabonából készült nélkülözhetetlen, mindennapi tápszer volt. Ízletességére jellemző, hogy egyes emberek mohón fogyasztották és ezekről meg is jegyezték, hogy már megették kenyérük javát (Pedig akkor még nem is volt hatósági fejuóta!) Minden ételhez nagyon jó, de mégis legjobb emberhússal, csak az a baj, hogy nagyon kevés embert lehet napjainkban kenyérré kenni. A kenyeret a pék csinálja, akit e miatt kenyeres pajtásnak szoktunk nevezni. Amióta a gabona-félék kiveszőben vannak, sűrűn fohászkodunk, hogy Isten áldja a lisztes ipart! A kenyér beléből galacsin készül: ezzel szoktak asztalnál ifjú urak és hölgyek – galacsintalankodni. A kenyérral nem tévesztendő össze a veszprémi kenyér, amely kívülről megtévesztésig hűen hasonlít a valódi kenyérhez, belül azonban ismeretlen anyagú, de a gumi arabicumnál is tökéletesebb hatású ragasztóból készül. A kenyérnek törvényes leszármazója a zsemlye, amely gyermekkorában híres volt egészséges piros-pozsgás gömbölydedségéről, azonban a háborúban szerzett ismeretlen betegség következtében nemcsak színét veszttette el, de gyógyíthatatlan zsugorodásba is esett, úgy, hogy legutóbb a veszprémi kórházba beszállítottak egy szembajos embert, akiről operáció után kiderült, hogy egy zsemlyét fújt a szél szemébe és ettől veszttette el látását. [...]

Vég. Valaminek a végét jelenti. Pl. a botnak két vége an. A szivarnak azonban már három. (Mert ha elszívják, akkor is vége van.) A sifonvászón vége már csak zugban kapható. A szoknyának azonban csak eleje van, de nincs vége. Éppen ezért a vég nem könnyű probléma és önmagának senki sem kívánja. Véges eszünket tehát csak annyi állapíthatunk meg ezidőszerint, hogy a beszerzési problémáinknak még nincsen

Vége.

*Veszprémvármegye, 1941. május 25. 3–4. p.,
június 1. 4. p., június 15. 4. p.*

Rendelet a hústalan napok tartásáról

Miniszterelnöki rendelet jelent meg a hústalan napokra vonatkozólag. A rendelet értelmében az ország területén minden hétfőn és pénteken hústalan napot kell tartani, kivéve, ha az Gergely naptár szerinti, vagy nemzeti ünnepre esik. Abban a községben, ahol az országos, vagy heti vásár, avagy búcsú hétfőre, vagy péntekre esik, a hústalan napot hétfő, illetőleg péntek után következő köznapon kell tartani. Hústalan napon húst és húsneműt, nyers, elkészített, vagy bármely módon tartósított (konzervált) állapotban a fogyasztók részére árusítani, vagy forgalomba

hozni tilos. Vendéglőben, penzióban, kávéházban, kávémérésben, kifőzésben hústalan napon húst és húsнемűt kiszolgáltatni nem szabad. A tilalmak nem vonatkoznak halra, vadra, belső részekre, (nyelv, tüdő, szív, vese, velő, mirigy, máj, vér) hurkára, disznósajtra, szalonnára, hájra, olvasztott zsírra és tőpörtőre. A tilalmak nem vonatkoznak a m. kir. honvédségre, a kórházakra, a gyógyintézményekre, valamint a gyermeknevelő intézetekre. Aki a tilalmat megszegi, kihágást követ el és két hónapig terjedhető elzárással büntetik. A pénzbüntetés mértéke 8000 P.

Veszprém Hírlap, 1940. január 7. 4. p.

Újabb tilalom a húsfogyasztásban

A legújabb kormányrendelet szerint a hústalan napok számát háromra emelik fel és a tilalmat a vadra is kiterjesztik. Ezek szerint általános hústalan nap van hétfőn, kedden és pénteken, ezenkívül a borjú hústalan napot csütörtök helyett a jövőben szerdán kell megtartani. Azonban érvényben marad az az intézkedés, mely szerint a hústalan napokon is kiszolgáltathatók a következő húсарuk: juh, lóhús, hal, zsír, háj, szalonna, tepertő, sertés fej, főtt sonka, hurka, disznósajt és a belsőrészek.

Veszprém Hírlap, 1940. október 2. 2. p.

Pályatársak

Két hírlapíró találkozik az utcán.

– Egyébként a minap valami igazán jó dolgot találtam az ön újságjában.

– Valóban? Mi volt az?

– Egy kiló marhahús!

Veszprémvármegye, 1942. január 4. 6. p.

Húsз dekadramm ezentúl a napi kenyér-fejadag

A közellátási miniszter legújabb rendeletével módosította a liszt-, a kenyér- és a sütőipari termékek arányos elosztásáról szóló rendelkezéseket. A rendelet értelmében a hatóságи jegy ellenében kiszolgáltatható

fejadag az ország egész területén kenyérből február 11-étől kezdve naponként és személyenként 20 dekagramm. Vendéglátóipari üzemből 5 deka kenyéret lehet kiszolgáltatni. A nehéz testi munkások és a testi munkások részére megállapított napi kenyér pótfeadag változatlan marad.

További módosítás az, hogy ha a közellátási kormánybiztos engedélye alapján a kenyérfejadagot kenyérlisztben szolgáltatják ki, a kenyérliszt fejadagja március 1-től kezdve havonként és személyenként 4 kilogramm, de a munkások havi pótfeadagja itt is változatlan.

A finomliszt- és kenyérjegyek február 10-éig érvényes beváltott kenyérszelvényeivel a sütőiparosok, valamint az eddig beváltott kenyérváltójegyekkel a vendéglők legkésőbb február 13-áig kötelesek a községi előjáróságnál (polgármesternél) elszámolni.

A rendelet szabályozza a kukoricaliszt kiutalását is azokon a területeken, ahol a kenyérjegyre kukoricalisztet utalnak ki. Eszerint kukoricalisztet csak az vásárolhat, akinek a vásárlási könyvén a hatósági előjegyzések rovatában a községi előjáróság a kukoricaliszt vásárlására való jogosultságot igazolja. Ezekben a területeken a kereskedő a kenyérjegyre, illetve a kenyérpótjegyre kukoricalisztet csak a vásárlási könyv felmutatása és a jogosultság igazolása mellett szolgáltatathat ki. A kukoricaliszt vásárlására jogosult fogyasztó a kenyérjegyre, illetve pótjegyre kukoricaliszt helyett kenyérlisztet is vásárolhat.

Veszprémvármegye, 1942. február 15. 4. p.

Heti 15 deka zsír-fejadag

Veszprém város közéleti ügyosztálya ezúton hozza a közönség tudomására, hogy – a közellátási miniszter rendelkezése alapján – a 7-es számú zsírszelvénytől kezdődőleg egy-egy szelvényre csak 15 dekagramm zsír szolgáltatható ki.

Veszprémvármegye, 1942. május 17. 3. p.

Leszállították a finomliszt-fejadagot

A közellátási miniszter rendeletet adott ki a finomliszt-fejadag újabb megállapításáról. A rendelet a finomliszt-fejadagot akként állapítja meg, hogy az eddig szelvényenként 50 dkg kiszolgáltatott finomliszt helyett szelvényenként 40 dkg finomlisztet lehet kapni, azaz az eddigi havi 2

kilogrammos fejadag helyett ezentúl havonta 160 dkg lesz a fejadag. A finomliszt fejadagjának ez az újabb megállapítása május 1-étől kezdve érvényes.

Veszprémi Hírlap, 1942. május 3. 2. p.

Veszprém gyomra

Olyanok vagyunk mi, mai emberek, mint az elkényeztetett gyermek. Ha a család dédelgetett kedvence nem kapja meg az örökös nyalánkságot, hangos visítással teszi tűrhetetlenné környezetének életét. Mi pedig, elkényesedett nagy gyermekek, rögtön hajlandók vagyunk dörmögni és kifogásolni az ebédet, amikor nem kerül hús az asztalra.

Ilyenféle gondolatok járnak a fejünkben, amikor végigmegyünk a behavazott városon, hogy megtudjunk néhány adatot arról, mennyi állatnak is kell hát elpusztulnia azért, hogy meg legyen elégedve a veszprémi polgár az étlappal.

A vágóhíd kapujánál egy tehergépkocsi ér utol bennünket, telve lihegő, szuszogó, párnásra hízott sertésekkel. Már várják szegényeket a vágólegények. Mint a szemfényvesztők, lerángatják a visító állatokat a kocsiról, egy pillanat s vérét eresztik egymásután valamennyinek. Mire a laikus jól észbekapna, már megtisztítva, szétbontva rakják az ott várakozó kocsikra. Viszik a székbe, nehogy a mindig siető háziasszonyoknak várniok kelljen.

Megérdeklődjük, feljegyzik-e a vágóhídon a levágott állatok számát.

– Hogyne, – kapjuk a feleletet – lajstromot vezetünk az egész évi vágásról.

Kíváncsian nézünk bele a kimutatásba. Meghökkenve olvassuk az ott szereplő tekintélyes számokat. Szinte hihetetlen, mennyi húst elfogyasztottunk a múlt évben. Pedig a hústalan napok ugyancsak csökkentették a mennyiséget.

Ki gondolná, hogy Veszprémben az elmúlt esztendőben 1381 db szarvasmarhát vágtak le? Ez átlag napi négy darabot jelent. Úgy látszik a rostélyosok, leveshúsok és vesepecsenyék kedvelt fogásai a veszprémi étlapoknak. Nyilván azért, mert biztos alapot képeznek a súlyos balatoni itókákhoz.

A levágott borjúk 1679-es létszáma napi öt darabnak felel meg. Nem kis szám, ha meggondoljuk, hogy a borjúhús egyike a legdrágább pecsenyéknek.

A kimért juhok és bányók száma megközelíti a másfél ezret. Bizonyoságul annak, hogy nemcsak az alföldieknek kedves eledele a „birkatest” meg a töltött bárány.

A rekordot a sertések viszik a maguk pár híján négyezres létszámával. Sertésből tehát naponta 11 darabot fogyaszt el városunk. Természetesen ebben nincs benne az a sok száz hízó, amelyet a téli hónapokban a magánháztartások könnyörtelen tulajdonosai hurcolnak máglyára.

Ki hitte volna, hogy 1940-ben 2 bivaly és 10 kecske teteme is hozzájárult az éhség nevű zsarnoknak elcsitításához.

Ha mindehhez hozzászámítjuk a leölt baromfiak, vadak és halak légióját, nyugodtan elmondhatjuk: szegények vagyunk, de jól élünk.

– ó.

Veszprémi Hírlap, 1941. január 15. 1. p.

Rákóczi utca, 1940 körül (fénykép Édes Gyuláné tulajdonában)

Az agglagények már az idén 25 százalékos pótdót fizetnek

Az új adótörvény egyes vonatkozásokban fölemelte az adókulcsot, így a kisebb családokat és az agglagényeket fölemelt adóval sújtják már ebben az esztendőben.

Az az adózó, akinek csak két családtagja van, öt százalékkal, egy családtag esetén 10 százalékkal, családtag nélkül pedig 15 százalékkal fizet többet a rendes adótételeknél. Aki 30 esztendő elmúlt és még nem háza-

sodott meg, 25 százalékos pótdót köteles leróni. Ezeket az adókat már most kiróják az érdekelt adóalanyokra. Különdíjat fizetnek még az egyházi személyek is, akiknek pótléka 15 százaléknak felel meg.

Veszprémi Hírlap, 1941. február 16. 6. p.

Augusztus 1-től drágább lesz a víz és a villany Veszprémben

Az általános drágulás, mely minden vonatkozásban érezteti hatását, kényszerintézkedés elé állította Veszprém város villamossági bizottságát is. Az árkormánybiztos megállapítása szerint a motorok hajtásához szükséges nyersolaj és egyéb anyagok ára átlag 26–27%-kal emelkedett, ugyancsak emelkedtek a szénárak is. Bár Veszprém városa nem maga állítja elő az áramot, a szénárak emelkedése mégis érinti, mert magasabb lett az áram beszerzési ára is. Veszprém város vezetőségének ezek után választania kellett, hogy a víz- és áramszolgáltatás költségeinek emelkedéséből származó hiányt pótdótból, vagy a víz- és az áramdíjak felemelésével szüntesse-e meg.

A városi villamossági bizottság júl. 29-én tartott ülésén ez utóbbi mellett döntött és elhatározta, hogy augusztus 1-től a víz- és áramdíjat 25%-kal felemeli.

Bármennyire érzékenyen érinti is ez az újabb drágulás a közönséget, még mindig szerencsésebb megoldás, mint a pótdó emelése, részben azért mert itt lehet takarékoskodni, részben pedig azért is, mert a nem adófizető fogyasztók is kiveszik részüket a teher viseléséből.

Veszprémi Hírlap, 1941. július 30. 3. p.

Ceruzajegyzetek Ripacséknál

– Igazgató úr, ebben a szegényes jelmezben csak nem léphetek fel Lear király címszerepében?

– Fog az menni! Mondja csak beszéd közbe, hogy nyomorult alattvalói állandóan nagy hátralékban vannak az adókkal!

Fligl József

Veszprémvármegye, 1941. szeptember 7. 4. p.

A póruljárt trafikos

Bűbajos, de igaz történet a feketepiacról

Nem Veszprémben történt. Ó nem! Nálunk nincs is feketepiac. Ezt ti. az jellemzi, hogy ott minden kapható, de méregdrágán. Hát a mi piacunkon egészen másként van: itt alig kapható valami, de az aztán szintén méregdrágán. A piacnak ez az újabban kialakuló színárnyalata a kékpia. Még csak most van fejlődőben, egyelőre alig pár pavilon készült el, de mindenesetre szépek ígérkeznek. Higiéné szempontjából is remek találmány: a kék szín orvosi megállapítás szerint csitítólag hat az idegrendszerre. Hogy ez a mai bevásárlásoknál mennyire szükséges, azt nem kell bővebben magyarázni.

Építészetileg és esztétikailag még nagyobb érték az épülő veszprémi kékpia. Megfelelő magasságra tervezett bódéi nagyszerűen földik a kimúlóban levő öreg Európa stílusában fogant épületeket, ők dominálnak, a kék pavilonok és egyben ígéretei az új Európának. Valahogy ez lesz a stílusa a szemünk előtt keservesen vajúdó új világnak, mert ugyan ki a fészkes fülemüle fog ezen a földtekén többet kölni dómokat építeni? Hát kifizeti ez magát ebben a haladott kultúrvilágban, amikor – mondjuk – megint össze talál veszni az angol a némettel s újfent elkezdik egymás portáját, sőt másokét is bombákkal hajigálni?

Az emberiség mindig hígabb építőanyagokra fog áttérni. A kőkorszak, a bronzkorszak és vaskorszak után benne éltünk a betonszorb, melynek klasszikus alkotása épp a veszprémi pia. Most aztán jön a deszkakorszak. Praktikusabb, mint a szilárdabb építőanyag, kisebb lesz a kár telitalálat esetén. Na meg, ha a haditechnika így fejlődik, arra a kis időre, amit az emberiség a föld felett fog tölteni, éppen elégségesek lesznek az ilyen légsátrak. Kiderült, hogy teljesen elhibázott volt az az építészeti irányzat, amely felhőkarcolóiban tombolta ki magát. A helyes iránya a jövő fejlődésének lefelé mutat: mentül mélyebben belefurakodni a föld mélyébe!

Megint csak kisül, milyen kár felrúgni a tradíciókat. Ha hívek maradtunk volna Neander-völgyi és egyéb barlanglakó eleinkhez, hol volnánk ma már a föld méhében! Miattunk aztán röpdöshetnének akár tizenhárommotoros szörnyek s köpdöshetnének bármilyen hatásos bombákat: füttyölnénk rájuk!

Mivel a mondottak szerint az eljövendő szebb világ szellemében mi már nem ismerjük a feketepiacot, elmondandó kis történetem színhelyen nem Veszprém. Már csak azért sem, mert nálunk nem a trafikos jár pórul, hanem az a jámbor dohányos, aki elérhető szimfóniák andalítóan illatos füstjéről álmodik. Ha ugyanis nagynéha megjelenik ez a kincs a

láthatáron, hát olyan közelharc folyik érte a trafikokban, hogy tankja legyen annak, aki közel akar jutni trafikosék pultjához.

Mennyivel jobb a helyzet e téren is faluhelyen, ahol a finom téföl-túró mellé egy kis dohány is akad. Persze érteni kell a módját a szerzésnek!

Valahol a Bakonyban történt.

Bemegy a közeli falubeli polgártárs a trafikos boltba és dohányt kér.

– Nincs! – hangzik a ma már szokványossá lett lesújtó válasz. Emberünk azonban nem nyugszik egykönnyen bele az elutasításba és alku-dozeni kezd:

– Tudom én, hogy nincs, de hát mégis mondják meg, miért adnának.

– Hát tudja mit? – ha hoz egy szép hízott libát, azért kap trafikot – kínálja fel a jól bevált csereüzletet a boltosné asszony. – Azt azonban előre is megmondom, hogy csak maximális áron veszem be a libát – fűzi még hozzá.

Emberünk gondol egyet, megvakarja a füle mögét és máris benn van az üzletben:

– No jó, majd visszagyövök.

Az üzlet ajtaja az udvarra nyílik. Kilépve a boltból, végigpásztazza éles szemével hátizsákos atyánkfia boltosék udvarát és megakad a tekintete egy ketrecen. Közelebb óvatoskodik, hát uramfia: egy gyönyörűen felhízott liba piheg a ketrecben.

Nem halt még ki az ősi bakonyi virtus s ha már úgy kívánja a m. kir. trafik, hát akad egy kis magyar királyi ész is. Fogja magát s kiemelve a hízott korában csendesesen viselkedő libát a ketrecből, egy-kettőre elszüllyesztí hátizsákjába. Kisomfordál az udvarból, térül-fordul egy keveset az utcán, persze csak annyit, hogy rá ne jöhessenek közben boltosék a turpisságra s máris megjelenik az üzletben.

– Na Ténsasszony, hozom az állatot. Egy fődim hozta épp be eladni, megvettem tőle – mondja minden gyanút elsöprő ártatlan ábrázattal s máris oldja ki a hátizsákot.

Boltosék nagy gonddal lemérik a libát, miközben az asszony észre vételezi:

– Ejnye, te apjuk, ez szakasztott olyan, mint a mi libánk!

– Ne törődj velem, – válaszol a férj – legalább lesz két egyforma.

S már is hozzálátnak, hogy a maximális ár erejéig ellássák trafikokkal emberünket.

Kapott 30 pakli cigarettadohányt, ehhez elégséges cigarettapapírt, azután egy sereg pipába való jó kapadohányt, még gyufát is, de eleget. Megérte belegyömiszelni hátizsákjába a kívánatos sok finom holmit. Nem piszmogott sokáig, elköszönve igyekezett minél előbb lőtávolon túljutni.

A ténsasszony pedig boldogan emelgetve a libuskát, beszólitja a lányt:

– Te *Mári*, tedd ezt a másik mellé a ketrecbe!

Mári hamarosan visszatérve újságolja:

– Ténsasszony, nincs ám a ketrecbe a liba. Csak ez az egy van, amit most odatettem.

Boltosék észbekapnak, s ugyancsak nekilátnak, hogy leszedjék a keresztvizet a furfangos atyafiról, aki ilyen csúnyán kibabrált a cserebolttal s aki – ezt felesleges is mondani – ekkor már rég elbujdosott a Bakony sűrűjében.

A póruljárt házaspár pedig kénytelen érezni, hogy a néma fájdalom kétszeresen fáj: nagyon hangosan még zokogniok sem szabad, mert meggyűlnék a bajuk a szabálytalan üzlet miatt.

Emberünk meg hazaérkezve, vett egy utalványt és az elhozott trafik-neművel talpraesett atyánkfia, akinek hogy van-e ebben bűne és mekko-ra, ezt döntse el Pestről odaszakadt, de különb furfangot – fogadok – még ott sem tapasztalt plébánosa.

(*drg.*)

Veszprémi Hírlap, 1943. december 25. 5. p.

Értesítjük a Gazdaközségeit,
hogy kirendeltségünk, valamint fényképes jog-
sítvánnyal ellátott albizományosaink, mint a
Mezőgazdasági Termelők Egyesült Szövetkezete
(METESZ) bizományosa,
a veszprémi járásban
(kivéve Várpalotát)
és a devecseri járásban
kizárólagos joggal megkezdte
a burgonyának
nagyban és kicsinyben való
felvásárlását.
171
FUTURA RT.
Kirendeltsége, Veszprém, Vár 9. sz. Tel.: 6-31.

Társasági élet, sport

A világháború kitörése és különösen Magyarország belépése a háborúba, nemcsak a közellátásban, a hétköznapokban, de a társasági életben is megmutatkozik. Működik a mozi, játszik a színház. Jönnek-mennek a különféle színházi társulatok, de az 1940-es színházi évad már úgy kezdődik az országban, hogy a kultuszminister rendelkezése értelmében a vidéki színházgatók kötelesek műsortervezetüket benyújtani a Színész Kamarához. Csatolni kell a darab címét, szerzőjét, esetleges fordítóját és azt, hogy a darab melyik pesti színházban megy. Csak kamarai felterjesztés alapján hagyja jóvá a kultuszminisztérium a programot, ügyelve arra, hogy „a vidéki színházak műsora semmiféle kifogás alá ne essék sem kulturális, sem nemzeti és művelődési, sem pedig nemzetnevelési szempontból.” (Veszprémi Hírlap, 1940. aug. 14. 2. p.) 1942 farsangjától megszűnnek a bálók is, helyettük táncestélyeket rendeznek, ahogy a Veszprémi Hírlap cikkírója fogalmaz. A következő esztendőekben aztán már igazi táncestélyek sincsenek, csak politikai céllal rendezettek. A háborúból kimaradtak és az itt szolgáló katonaság a jótékonysági teadélutánokon emlékezhet az előző esztendő fényes báljaira. A különböző, elsősorban vallási és politikai ifjúsági szervezetek azonban rendre tartanak színi előadásokat és ezek után az ifjúság örömeire mindig van egy kis zenés táncos összejövetel. Színrre viszik helyi szereplőkkel a kor legnagyobb sikerű operettjét, a Csárdáskirálynőt. A veszprémi Levente Egyesület a Baross Női Tábor közreműködésével a "Juhászlegény, szegény juhászlegény" című daljátékot adja elő.

A városi sportéletet a két rivális klub (VTC, MOVE) mellett a diák- illetve a leventesport reprezentálja. A hadbavonult férfiak hiánya miatt a sportélet csak korlátozottan létezik ezekben az években.

Turul-bál

A multság műsoros előadással kezdődött, amelyen neves fővárosi művészek szerepeltek. Jó veszprémi szokás szerint, közel egy órával későbbel mondotta el *Schőnaigner Imre* egyesületi vezér megnyitó üdvözlő beszédét. *Mészáros Erzsébet*, az Operaház tagja, magyar népdalokat énekelt igen kedvesen. *Kulsár Irma* előadóművésznő Erdélyi József és Sinka verseiből szavalt mély átérzéssel. Előadása nagy tetszést aratott. *Albert Ferenc* hegedűművész Bartók és Kodály műveket játszott. Művészi előadását ismételnie kellett. Ritka élvezet kiváló játékát hallgatni. *Hódy László*, a Turul országos vezére a Turul célját, annak munkálkodását ismertette. Kár, hogy beszédének csak igen kis részletét lehetett hallani, a páholyokban pedig csak egyes erősebben hangsúlyozott szavakat lehetett megérteni.

Ezután *Dániel Ernő* zongoraművész mesteri játékát tapsolták meg, hogy utána *Pataky Jenő* lemondása folytán *Hosszú Zoltán dr.* felmelegítő, vidám előadását élvezze a közönség. Erdélyi mesét és újévi köszöntőt mondott. Kacagott és tapsolt a közönség, mert *Hosszú Zoltán dr.* kitűnő székelyes előadása tele van tréfával, humorral, de mégis nagyon-nagyon sok igazsággal. Jólesett pompás, szellemes figyelmessége, mert bizony báli ruhában hamar meg lehet fájni hűvös teremben, kivált akkor, ha két és fél óráig ülni kell. *Csányi László*, az Operaház tagja, mutatott be ezután magyar táncokat. Az előadást *Zombori György*, Turul országos vezér köszönő szavai zárták be. Az előadáson szereplőket zongorán *Balogh Pál* kísérte hozzáértéssel. Az előadás tiszta jövedelmét a veszprémi országzászló és sportrepülés alapja javára fordítják.

Veszprém Hírlap, 1940. január 14. 5. p.

Honvéd altisztek táncestélye

Kitűnően sikerült műsoros táncestélyt rendezett múlt szombaton este a veszprémi helyőrség honvéd altiszti kara a Petőfi Színházban. A nézőteret teljesen megtöltötte a nagyszámú közönség, de ott volt a helyőrség tisztikara is majdnem teljes számban és több közéleti előkelőség. Az est műsorának összeállítása nagyszerű volt. Aki ott volt, biztosan nem bánta meg, aki nem volt ott, nagyon sajnálhatja. Egy honvéd tiszthelyettes kedves, üdvözlő szavai után a jutasi altisztképző iskola énekkara a nemzeti „Hiszkegy”-et énekelte *Gaal Sándor* királydíjas karnagy vezetésével. Majd *vitéz Varibázy Oszkár* százados hazafias szellemű katonajelenete következett, melyet *Ménes József* őrmester, *Potyondi János*, *Kerekes Ferenc* és *vitéz Platényi Ferenc* szakaszvezetők adtak elő igen ügyesen. A gyönyörű gondolat, amely a jelenetet átszötte, viharos tapsot aratott. Ezután ismét az egyes jutasi fiúk jeleskedtek katonadalokkal, amelyek nagy tetszést keltettek. *Nagy Sándor* őrmester humoros zene- és füttyszámaival tomboló sikert aratott, nem túlozunk, ha azt mondjuk, mint hivatásos füttyművész is megállná a helyét. *Endrődi*: „A magyar katona” c. élőkép sorozata, amelynél a mesemondó szerepét *Németh János* szakaszvezető alakította nagyszerűen – gyönyörű volt. Az öreg színház falai nagy ritkán látnak ilyen szépet. Viharos kacagást váltott ki a női ruhákba öltözött altisztek „cári balett”-je. A szólótáncosok teljesítménye e jelenetknél már artista mutatványszámba ment. A zsebkendőbaba táncoltatása is pompás volt. Egy szó mint száz – a műsor igen szép volt, a rendezés kitűnő és minden dicséret megilleti a derék honvédaltiszteket. Műsor után tánc

következett, amelyhez a zenét a „Bakonyjazz” és *Lendvai* cigányzenekara szolgáltatta felváltva. A katonazenekar a forgalmi akadályok miatt nem érkezhettek meg.

– thj. –

Veszprémvármegye, 1940. január 28. 2. p.

A „Földindulás” előadása Veszprémben

Az ormánsági egykés magyarok életmélvségeit tárja döbbenetes tanulságul a közönség elé *Kodolányi János* író merészvonalú színművében. A koporsónak s más nemzetiségek mohó földéhségének rémülete kísért a darabban nagy figyelmeztetésül. A „Földindulás”-t meg kellene néznie minden magyar embernek! A darab budapesti nagy sikerei után a Belvárosi Színház művészeivel vidéki körútra indult s Veszprémbe csak a deficittől való félelem miatt nem jutottak el. Szép vállalkozás volt ezért a Református Ifjúsági Egyesülettől, hogy múlt vasárnap este a ref. egyház nagytermének szép, új színpadán Veszprémmel is megismertette ezt a nagyszerű drámát. A pesti előadás felejthetetlen élményével a lelkünkben – megvalljuk – féltünk a műkedvelő előadástól. De kellemesen csalódtunk. *Rolland Ferenc* és műkedvelő társai remek munkát végeztek.

Az előadás szereplőinek fényképe (Jády Szabolcs tulajdonában)

A műkedvelő színvonalat messze túlhaladó előadásukkal el tudták mondani a „Földindulás” minden félelmesen mély, szívbemarkoló emberi és magyar tanítását. *Rolland Ferenc, Mátyás László, Miklós Irén, Jády Józsefné, Balla Erzsébet, Miklós Margit, Molnár Irén, Jády József, Domján Irénke, Segesdy Kálmán és Nemes László* megérdemelten arattak viharos tapsokat. A többi szereplő (*Tóth Sándor, Domján József, Rózsa Etel, Jády Sándor, Domján Gabi, Simon J., Polgár P., Pacsay Sándor, Szűcs Lajos*) is mind szép játékkal járultak a darab sikeréhez. Amint értesülünk, jan. 28-án, vasárnap este 8 órakor megismétlik az előadást az egyház nagytermében.

Veszprémmármegye, 1940. január 28. 2. p.

A Veszprémi MANSz szabadegyetemének műsora

Több ízben megemlékeztünk arról, hogy a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségének Veszprémi Csoportja november 6-tól december 15-ig szabadegyetemet rendez, amelynek előadásai hetenkint kétszer: hétfőn és csütörtökön pontosan du. 6 órakor kezdődnek a MANSz székházában (Kossuth Lajos u.) s kezdés után az ajtót bezárják. Egy előadás körülbelül 40 percig tart, két előadás közt 10 perc szünet lesz. A 12 előadási napra szóló jegy összesen 5 P. Egy előadásra szóló jegy ára 60 f. Jegyek kaphatók a helyszínen, az első megnyitó előadás kezdete előtt 1 órával. A helyek elfoglalása az érkezés sorrendjében történik. Az elnökség kéri az érdeklődőket, hogy a most szétküldött meghívót megőrizni szíveskedjenek, mert az egyszersmind műsorul is szolgál. Kérik még, hogy az előadásokon kiosztott, kérdő-szelvényt kitöltve, az utolsó előadásokon leadni szíveskedjenek.

A hathetes szabadegyetem gazdag és változatos műsora a következő:
Nov. 6. Ünnepi megnyitó. I. „A mai nő élete *Széchenyi* szellemében”, előadó: *Buda János* kegyesr. tanár.

Nov. 10. I. „A társadalmi élet válsága”, előadó: *dr. Barthos Pál* apátkanonok. II. „Zenekarok és dirigensek”, előadó: *Ocsoszyky Aranka* zene-tanárnő.

Nov. 13. I. „Harc a nyersanyagért”, előadó: *dr. Wallner Ernő* egyet. m. tanár, keresk. isk. igazgató. II. „Modern építészet és lakáskultúra”, előadó: *vitész Csomay Kálmán* ép. mérnök.

Nov. 17. I. „Veszprém, mint egyetemi város”, előadó: *dr. Gutheil Jenő* kanonok. II. „Egy önkéntes vöröskeresztes ápolónő naplójából”, előadó: *Lisztkai Nagy Miklósné*.

Nov. 20. I. „Pedagógiai újítások”, előadó: *Günther Jolán* tanárnő.
 II. „Modern irodalom”, előadó: *dr. Herkely Károly* tanár.
 Nov. 24. I. „Sugárzás és az élet, csillagok, bolygók élete”, előadó: *Hehes László* kegyesr. tanár. II. „Ősembertől a tangóvalcerig”, előadó: *Pallós Juszti*.
 Nov. 27. I. „Magas vagy mély kultúra”, előadó: *Boda József* ref. lelkipásztor, népfőisk. igazgató. II. „Klasszikus zeneirodalom”, írta és bemutatója: *Unger Ica* zenetanárnő, felolvassa: *Hadarits Mária* tanárnő.
 Dec. 1. I. „Időszerű táplálkozás gazdasági vonatkozásban”, előadja: *Ambrus Márta* tanárnő. II. „Hogyan lesz a rostból szövet. Színezés, mintázás, textilkülönlegességek”, írta: *özp. Febér Béláné*, felolvassa: *Ambrus Márta* tanárnő.
 Dec. 4. I. „Középosztálybeli nők erkölcsi világa”, írta: Anonymus, felolvassa: *Ambrus Márta* tanárnő. II. „Ásatásaim Veszprém megyében”, vetítéssel előadja: *dr. Nagy László* múz. igazgató.
 Dec. 8. I. „A hadászat fogalma”, előadó: *Miltényi Árpád* százados. II. „Énekes népszokások”, előadja: *dr. Herkely Károly*, énekel: *Szabó Éva*.
 Dec. 11. I. „A másfélezer éves magyarság életútja” előadja: *Nyakas János* keresk. isk. tanár. II. „Házasságjogi kérdések, bontóperek”, előadó: *dr. Schreiner Károly* ügyvéd.
 Dec. 15. I. „Fasizmus, kommunizmus hatásai a családra”, előadja a Nemzetpol. Szolgálat összekötő kiküldötte. II. Versek, előadja: *Kálmán Mici*.
 Beethoven III. szimfóniája, előadják: *Unger Ilona* és *Ocsovszky Aranka*.
 MANSz-induló, bemutatja: a MANSz ifjúsági csoportja.

Veszprémvármegye, 1941. október 26. 4. p.

A Haza mindenek előtt

– A Kat. Legényegylet műsoros estje –

„A haza mindenek előtt!” Ez volt a jelszava annak a kitűnően megrendezett műsoros estnek, amelyet a veszprémi róm. kat. Legényegylet rendezett vasárnap a Petőfi Színházban.

A közönség érezte, hogy itt többről van szó, mint egyszerű műsoros estről és teljesen megtöltötte a színház kidíszített, hatalmas nézőterét.

László Dezső, a Legényegylet elnöke nyitotta meg rövid, de komoly, magas szárnyalású beszéddel az estet. Ezen az esten a gondolat honvédeinkhez száll, akik ott állnak a Don mellett, fegyverrel a kezükben, hogy itthon zavartalanul menjen tovább az élet, a munka. Győztesen várjuk vissza őket. De addig is a szeretet hullámhosszán keressük fel és köszöntjük harcoló honvédeinket.

A közönség, helyéről felállva, lelkesen ünnepelte a honvédeket.

A Hiszekegyet a veszprémi leventezenekar játszotta *Bokor József* kar-nagy vezényletével. Leventéink a műsorban még kétszer szerepeltek, minden elismerést megérdemlő, komoly tudással. Ez a fejlődőképes zenekar boldog büszkeséggel töltheti el a veszprémieket.

Petőfi Sándor verseiből *Kiss Károly* szavalt. Teljesen átérezte és tökéletesen visszaadta a költő mondanivalóját. Sikert jelentett szereplése.

Ifj. Radovics István mint konferanszié óriási sikerrel mutatkozott be. Kitűnő színész és szellemes konferanszié. Reméljük, hogy gyakran találkozunk nevével a jövőben.

Magyar nótákat énekelt *Mibálylov Sándor*, kísérte *Lendvai Lajos* és cigányzenekara. Csengő tenorja a legjobb veszprémi énekes közé emeli. Képezni kellene a hangját, hogy bánni is tudjon vele. Pompás volt a leventezenekar előadásában felcsendülő „Ejtőernyős induló”.

Az esten mutatkozott be a Szent László énekkar, *Pausz Rezső* karigazgató vezényletével. Hawaii dalt adtak elő. A lány melódiák belopták magukat az emberek szívébe.

A „Veszprémi Öreg Keristák” már megjelenésükkel biztosították a közönség tapsait. Nagyszerű mókákat, paródiákat rögtönöztek. Sok számukat a Pécsi Öreg Diákok is megirigyelhetnék. *Ifj. Radovics István* a zongora mellett is megállta helyét. Jó színész a másik két „öreg kerista”: *Simon Géza* és *Somogyi Antal* is.

Bognár Piroška Mécs László: A kirándulás elmaradt című versét szavalta. Ajkán kedvesen peregték a szavak és mély átérzés tette szívéhez szólóvá előadását.

Pallós János veszprémi zeneszerző háborús dalait énekelte *Pásztory László*. Fejlődő, kitűnő hangú énekes. Előadásmódja sokat fejlődött legutóbbi fellépése óta. A közönség nagy tüsszel jutalmazta meg az énekest.

Lendvai és zenekara kitűnően alkalmazkodott az énekeshez és nem utolsó sorban járult hozzá a sikerhez.

A Himnusszal zárult a pompás est műsora, a leventezenekar előadásában.

A közönség teljes meglepéssel távozott a műsoros estről, amelyért minden elismerést megérdemel a Legényegylet.

— 68. —

Veszprémi Hírlap, 1942. augusztus 12. 1. p.

A Danuvia vidám-estje

A Danuvia Fegyver és Lőszergyár veszprémi telepének alkalmazottai a hősi halált halt honvédeink hátramaradottjainak felsegélyezésére jótékony célú vidám estet rendeztek, szombaton este a városi Petőfi Színházban. A közönség zsúfolásig megtöltötte a színházat, amelyet ez alkalomra szépen feldíszítettek.

A leventezenekar *Bokor József* karnagy vezetésével nyitotta meg az estet, majd *Bruckner Géza* főmérnök köszöntötte a közönséget. Beszélt az est céljáról. A honvédek árváit akarjuk felsegíteni, – mondotta – hiszen jövőjükért a nemzet felelős. Bármennyit teszünk is, nem tudjuk pótolni az apát, aki életét feláldozta és lerakta a szebb jövő alapjait. A honvéd megérdemel minden elismerést és áldozatot. Köszönetet mondott végül *Bóhm Walter* rendezőnek és azoknak, akik az est sikerét elősegítették.

Az Ostromlépcső 1940-es években (fotó: Kurutz Márton)

Csak egy éjszakára... c. ismert verset *Benkő János* szavalta el, nagy megjelenítő erővel. A szavaltat után a Danuvia alkalmazottak együttese magyar táncokat mutatott be, igen nagy sikerrel. Ezután a leventezenekar adta elő a német tengerész-indulót.

Szóka Anci pompás hangján jól ismert magyar dalok csendültek fel. *Lendvay Lajos* és cigányzenekara kísérte, a legkisebb árnyalatokban is pompásan alkalmazkodva.

Majd *Zilaby Lajos*nak házasságszédelgő c. kacagtató egyfelvonása került színre. *Sebestyén István* a bíró, *Seregélyes Márton* a hivatalszolga szerepében szerzett derűs perceket. *Bognár Marika* ügyesen alakította a főszerepet, *Molnár Irén* süket vénkisasszonya is pompás alakítás volt. *Aladics János*, a férfi főszereplő nagyon kellemesen hat a színpadon és valóban tehetséges. De jók voltak a többiek is kis szerepeikben.

Az est egyik legsikerültebb száma *Szóka Anci* és *Serényi István* tánca volt. *Serényi* és partnere bármelyik pesti parketten is megállná helyüket.

Ismét egy színdarab került színre *Aladics János* és *Tóth Imre* humoros táncparódiája után. Ebben a vígjátékban különösen kitűnt *Ungár Erzsébet*, aki egész komoly színészi képességgel rendelkezik. *Lőrincz Istvánné* is jól oldotta meg feladatát. *Seregélyes Márton*t ezúttal ismét ki kell emelni, mint a darab egyik erősségét. *Tóth Sándor* és *Tiszttartó Laura* szerencsésen illeszkedett bele a darabba.

Végül vidám zenekari számmal zárult az est. *Böhm Walter*, *Pomlényi Imre* és *Balogh Antal* kacagtatta meg a közönséget, de ezenfelül művészi élményt is nyújtottak.

Az egyes számokat *Gulyás Zoltán* konferálta be.

A veszprémi közönség megértette a nagy célt, szívesen jött el, de meg is érdemelték a szereplők, a rendező gyár egyaránt, mert tudásuk és képességük legjavát adták.

k. K. L.

Veszprémi Hírlap, 1942. november 15. 5. p.

Kultúrest a Vöröskereszt javára

„Mindent a honvédségért” jelszóval múlt pénteken falragaszok jelentek meg Veszprémben, amelyből legutóbbi számunk betördelése és cenzúráztatása után egy példányt szerkesztőségünk is megkapott. Így csak most emlékezhetünk meg arról, hogy *dr. Mesterházy Ferencné* főispánné és a MANSz védnöksége és támogatása mellett január 18-án, vasárnap este fél 9 órakor a színházban a Vöröskereszt javára kultúrestét rendeznek, amelynek részletes műsora a következő: 1. „Hiszekegy”, éneklí az aranyérmes Iparos Dalárda. 2. *Horváth Sándor*: „Apámmal”, szavalja *Kálmán Mici*. 3. Ünnepi beszédet mond *dr. Rombányi Gyula*. 4. *Horváth Sándor* dalaiból énekel *Szecsődy Irén* rádióénekesnő. 5. „Pilóta-

feleség”, írta és felolvassa dr. *Walter Tibor*. 6. Részletek a „Pillangókisasszony” c. operából, énekli *Sz. Báder Mária*, zongorán kíséri dr. *Grünner Lászlóné*. 7. *Lipics Gyula*: „Az új dalos”, szavalja *Sohyos László*. 8. Katonadalok, énekli az Iparos Dalárda. 9. *Horváth Sándor* dalaiból előad *Szecsódy Irén*. 10. Szerenád, énekli az Iparos Dalárda. 11. *Horváth Sándor* dalaiból énekel *Sz. Báder Mária*. 12. *Horváth Sándor*: „Szeretnélek meglátni”, szavalja *Kálmán Mici*. 13. Énekel *vitész Mészáros István*. 14. *Horváth Sándor* dalaiból ad elő *Sz. Báder Mária*. 15. *Horváth Sándor*: „Nem vagyunk már rabok”, szavalja *Sohyos László*. 16. Magyar nótákat énekel *Szecsódy Irén*. 17. „Himnusz”. Jegyek szombaton este 6 órától a színházi pénztárnál válthatók.

Veszprémvármegye, 1942. január 18. 5. p.

Úszótanfolyam a Királykuti uszodában

Felhívom Veszprém város leventéit, hogy a Királykuti (Csomay) uszodában a jövő héttel kezdve hetenként két délután, minden kedden és pénteken du. 3 órától az úszni nem tudókkal úszó iskolát, a már úszó leventékkel pedig rendszeres edzést tartunk. A belépés az uszodába a fenti foglalkozási délutánokon díjtalan.

Figyelmeztetem a leventéket, hogy a foglalkozásokon minél nagyobb számban jelenjenek meg, mert a foglalkozás menetét személyesen fogom ellenőrizni.

Parancsnok

Veszprém Hírlap, 1940. június 23. 6. p.

Veszprémi atléták szép sikerei

Serényi István a MOVE VTSE atlétája ismét gyarapította babérai számát, amennyiben Győrött, az Északnyugati Kerület bajnoki versenyén 1500 m síkfutásban 4:07:8 perces idővel bajnok lett. A 800 m síkfutásban 2:01:2 idővel második helyezést ért el. – augusztus 9-én Tatabányán fog ismét versenyezni egy új versenyszámban, 3000 m akadályversenyben, reméljük, sikerrel.

A veszprémi leventék Szombathelyen derekasan kitettek magukért és a hadtest levente versenyén pontversenyben Szombathely után az értékes II. helyet biztosították 43 ponttal. Az egyes számokban a következő

eredményeket érek el: II. korcsoportban: súlylökésben I. *Magyar* 11,10; diszkoszvetésben III. *Magyar* 24,90 m. A III. korcsoportban: 800 m síkf. II. *Bognár* 2:9:8, 1500 m II. *Bognár* 4:35:7; súlylökésben II. *Pesthy* 11,03; diszkoszvetésben I. *Pesthy* 34,35 és magasugrásban II. *Pesthy* 165 cm-rel.

(t.l.)

Veszprémvármegye, 1942. augusztus 2. 6. p.

A veszprémi Levente Egyesület Sízszakosztálya

Kemenes Jenő s.-oktató vezetésével folyó hó 23-án 8 fő leventével részt vett a Kőszegen megtartott hadtest válogató síversenyen. A verseny két részből állt, levente legények és levente ifjak versenyéből. A legényeknek volt 12 km-es futó- és 400 méteres lesikló verseny, az ifjú leventéknek pedig 6 km-es futó- és 400 méteres lesikló verseny. A műlesiklás elmaradt, mert az időjárás megenyhült és nagy olvadás állt be. – A két versenyen részt vettek: Sopron, Kőszeg, Szombathely, Pápa, Zirc, Sümeg, Devecser, Fűzfő és Veszprém város leventéi, összesen 207 fő. A legények versenyén *Egei Sándor* veszprémi levente a 12 km-es futásban második lett 1 óra 40.56 perces idővel. A hat km-es futásban *Nádai Pál* levente 3. lett 47.46 perces idővel. – A levente ifjak lesikló versenyén *Kiss István* 5. lett. Nagyon fájjaljuk, hogy a műlesiklás elmaradt, mert *Kiss* ott, a mozdulatait megfigyelő és a versenyen résztvevő idegen edzők véleménye szerint első helyen végzett volna. – *Egei Sándor* az elért eredménye alapján részt fog venni Mátraházán az Országos levente síbajnokságon, amely e hó végén lesz.

Veszprémi Hírlap, 1943. január 27. 3. p.

Veszprémi futó lett Magyarország ez évi bajnoka

Szent István napján tartották meg Budapesten az országos atlétikai versenyeket, amelyeknek 3000 m-es akadályfutó számában *Serényi István* országos bajnokságot szerzett és egyben dicsőséget is Veszprém városának.

A 3000 m-es akadályversenyben tizenkét futó indult, köztük *Serényi István* is. Az indulás után *Hires* (UTE) majd *Biró* (PAC) vezeti a mezőnyt.

Serényi mindenütt mögöttük haladt, okosan gazdálkodva erejével. 2000 m után *Serényi* kezd előre törni. Az utolsó körben aztán végleg az élre kerül és gyönyörű hajrában 20 méter előnnyel, 9:43.6-es idővel nyeri az 1943. évi országos bajnokságot.

Örömmel könyveljük el ezt a szép eredményt és büszkék vagyunk városunk e kiváló sportemberére.

Veszprémi Hírlap, 1943. augusztus 25. 2. p.

Harminc éve sportol a Veszprémi Torna Club gárdája A jubiláló egyesület közgyűlése

Még a jó békevilág évében 1912-ben alakult meg a Veszprémi Torna Club, amely január 31-én, bensőséges ünnepség keretében ünnepelte 30 éves fennállását.

Nagyon sok idő ez, ha tekintetbe vesszük, mennyi baj, keserű csalódás érte a magyart ez alatt a három évtized alatt.

A díszközgyűlést *dr. Gergely József* elnök nyitotta meg.

Dr. Barthos Pál apátkanonok, díszelnök ünnepi beszédben emlékezett meg a VTC 30 éves múltjáról. Beszéde elején bejelentette, hogy a Megyéspáspásztor táviratban adott kifejezést köszöntésének. A díszgyűlés mélységes hálával köszönte meg a megemlékezést és táviratban küldötte el hódoló tisztelgését.

– Nagy az örömöm, – mondta *Barthos Pál* – hogy én tarthatom az ünnepi beszédet, aki a gyászos emlékü kommunizmus után fényes ünnepség keretei közt szentelhettem fel a VTC fehér selyem zászlóját, melyre ez a jelige van írva: „Ép testben, – ép lélek”. Nehéz évek vonultak el felettünk, de talán sohasem volt oly fontos, hogy hangoztassuk a VTC jeligéjét, mint ma, mert csak az a nemzet viheti el a győzelmi pálmát, amely ép, fegyelmezett, jóért, szépért és nemesért, – a hazáért minden áldozatra készséges lelket hordoz magában. [...]

Munkátok és sikereitek sorozata legyen méltó városunk történelmi múltjához. Szeressétek a sportot, őrizzétek meg testetek rugalmasságát, lelketek tisztaságát. Istent imádjátok és dicsőségét szolgáljátok! – fejezte be *dr. Barthos Pál* nagyhatású beszédét, amelyet szünni nem akaró tapssal köszönt meg a díszgyűlés közönsége.

Radácsi Tivadar alelnök röviden összefoglalva ismertette a jubiláló egyesület 30 éves működését, kiemelve azt, hogy 30 év után a Veszprémi Torna Club, sok küzdelmes harcok és sikerek elérése után tért vissza oda, honnét elindult a 30 éves göröngyös útra; megtisztulva, keresztény

szellemben tovább folytatva munkáját, a keresztény sporton át a szebb, boldogabb Magyarorszáért.

Dr. Gergely József elnök keresetlen meleg szavakkal üdvözölte a VTC régi és új tagjait, a népes küldöttséggel megjelent MOVE VTSE-t, a VTC örök riválisát, – az újonnan alakult Lőszer SE képviselőjében megjelent *Urányi Tibor* és *Baronfeind János* c. igazgatókat, az ugyancsak nem rég alakult Danuvia SE küldöttségét, szeretettel üdvözölte a jutasi tiszt-helyettes-képző iskola részéről megjelenteket, valamint a Játékvezetők Testülete képviselőjében megjelent *Kamarell Pál* játékvezetőt, aki régi tagja a VTC-nek. Hangsúlyozta *dr. Gergely József*, hogy a sport csupán nemes, testet-lelket frissítő és erősítő eszköz, ahol nem lehetnek szenvedélyek csak egy lehet a közös cél, többet és jobbat adni, – bátrabb és kitartóbb ifjúságot biztosítani hazánkknak.

Az üdvözlés után *dr. Barthos Pál* díszelnök osztotta ki a játékosoknak a múlt évi bajnoki érmeiket, amelynek átnyújtásakor minden játékost egy-egy szellemes mondattal lelkesített a további munkára.

Veszprémi Hírlap, 1943. február 7. 2. p.

Hogyan telet az akkumulátor?

Tárgyilagos díjmentes vizsgálat alapján megmondja a legközelebbi **BOSCH RÓBERT KFT. AKKUMULÁTOR SERVICE**. Gyújtás, világítás, indítás gyenge, elhasznált telepről nem megbízható. Nem kell ehhez okvetlen új telepet venni, a **generaljavítás sokkal olcsóbb.**

Kérjen ajánlatot :

LANG RUDOLF
autó- és gépjavitó üzeme
VESZPRÉM, PALOTAI UT 5.
Telefon : 128. 166 I

Muzsikáló polgárok

A világháború kitörése és a város polgárait egyenként is érintő tragikus események sűrűsödése ellenére a város zenei élete nem szűnik meg teljesen, elsősorban ami a különböző politikai rendezvények, jótékonyági előadások zenei színesítését illeti.

Veszprémi zenetanárok (Orsohya Mária, Ocsoszyky Aranka, Brodszyky Ferenc, Unger Ilona stb), lelkes amatőrök, illetve országos ismertségű énekesek, hangszeres szólisták (Hubay-tanítvány Bisztriczky Tibor, Dullien Klára hegedűművészek, vagy a Zeneművészeti Főiskolán tanító Dániel Ernő, a Dobnányi-tanítvány Károlyi Gyula zongoraművészek stb.) fellépései nyújtanak zenei élményt az eseményeken résztvevők számára. Az egyházzenei hangversenyeken ugyancsak szerepelnek neves művészek (a zeneakadémián tanító orgonaművész, Schmidthausen Lajos és mások). 1942 decemberében szentelik fel újra a Károly-templom évek óta használaton kívüli orgonáját.

A városi kórusok hangversenyei jelentősen ritkulnak a katonáskodó énekkari tagok hiánya miatt, inkább csak az 1943 őszén már húsz esztendőes Veszprémi Iparos Dalárda rendszeres fellépéseiről tudósítanak a városi sajtóban, akik még 1940-ben, a Győrben tartott országos dalosverseny ún. királydíjas csoportjában a 3. helyezésükre kapott, díszes ezüstszerleget hozzák haza. 1944 közepétől azonban már mindent a háború ural.

Zenedélután

Hangulatos, kedves zenedélutánt rendezett Brodszyky Ferenc zeneiskolai igazgató lakásán az elmúlt vasárnap, febr. 4-én. Mint a meghívón olvastuk, ezúttal „Régi zene, régi hangszereken” volt a műsoron és előadásra került először Jean Hotteterre Falusi lakodalma (rokokó pásztoridill) csellón és klavicembalón. Brodszyky Ferenc és Brodszyky Ferencné művészi játéka visszavarázsolta az immár innen-onnan kétszázéves kedves zenedarab minden szépségét és báját. A másik műsorszám Dittersdorf Klavicembaló koncertje volt. Ezúttal Brodszyky Ferenc igazgató kedves, hangulatos játékát, Dobóné, Simonyi Marietta, Kollár Géza és Korcsiák Ede kísérték hegedűkön, illetve az utóbbi gordonkán, nagy megértéssel és a darab szellemének átélésével.

Veszprém Hírlap, 1940. február 11. 3. p.

Veszprémi látkép a székesegyház tornyából

A veszprémi egyházközség hangversenye

Zúgó novemberies szél sikolt, rázza a fákat és sűrű, hideg esőt csapkod a házak falához. Sokan ki sem mernek jönni a fűtött szobából ezen a késő-ősznek beillő májusi estén. Pedig ugyan rosszul teszik, mert akik nem hallgatták meg az egyházközség által május 19-én rendezett hangversenyt, olyan zenei élményt mulasztottak el, aminőben nagyrítkán van részünk Veszprémben.

Sajnos, a színház nézőtere félig telt csak meg. Némelyek a rossz időt okolták e miatt. Ők a jószívűek, a könnyebb-mentséget keresők. Mi azonban azt hisszük, inkább városunk komolyzenei életének hiánya és ebből kifolyólag a nagyközönség zenei műveletlensége miatt fordulhatott csak elő, hogy a műsoron hirdetett Mozart, Liszt, Paganini stb. művek és ezek előadói: a fiatal magyar muzsikus-gárda legkiválóbbjainak: *Bisztriczky Tibornak* és *Dániel Ernőnek* neve nem vonzotta a nagyközönséget. Sőt – szomorú – még a művelt közönség jórészét sem.

Viszont örömmel kell megállapítanunk, hogy a meglelteteket mind a város és a megyei székhely kiválóságai között ismerjük.

A műsort *Dániel Ernő* zongoraművész és *Bisztriczky Tibor* hegedűművész közös száma nyitotta meg. Mozart e-moll zongora-hegedű szonátáját adták elő tökéletesen.

Majd *dr. Molnár Ernő**, a Képzőművészeti Főiskola tanára tartott magas színvonalú előadást „Az egyház és a művészet” címen. Városunk e kiváló fia megemlékezett előadásában Veszprémről is, a magyar egyházművészet eme nagy múltú városáról, s örömeinek adott kifejezést, hogy a Szent Benedek-hegyen felállítandó Kálvária mind egyházművészeti, mind városrendezési szempontból gyönyörű alkotás lesz.

Ezután váltakozva majd *Bisztriczky Tibor* (hegedű), majd *Dániel Ernő* (zongora) interpretálta a legkiválóbb szerzők klasszikus műveit.

Míg a biedermeier-hátterű színpadon egy-egy hegedűszám elhangzott, szinte az egykorú közönség helyében éreztük magunkat, amely Paganini játékát hallgatta, s miközben átömlöttek érzékein a zene hullámai, örült, sírt avagy borzongott, ahogyan éppen a művész akarta.

Dániel Ernő zongorázásából pedig azt az igazi Liszt-muzsikát és technikát éreztük, amelyet Dauzat hercegnő szalonjában hallgattak először az önmagára talált Liszt Ferencről.

A zenei sikere nagy volt az egyházközség hangversenyének, amelyet *Takács Károly* succentor igazán körültekintően rendezett meg. Reméljük, hogy az anyagi siker is jelentősen hozzájárul a mindnyájunk által annyira nélkülözött veszprémi Kálvária mielőbbi megvalósulásához.

Sz. F.

Veszprém Hírlap, 1940. május 26. 2. p.

A veszprémi MANSz Csermák-zeneestélye

Előkelő színvonalú volt az a zeneestély, amit a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségének Veszprémi Csoportja Áldozócsütörtökön rendezett a Nemzeti Kaszinó nagytermében, *Csermák Antal*, a veszprémi születésű** neves zeneszerző emlékére s aminek jövedelmét az árvíz-károsultak segélyezésére fordította. A nagy értékű zeneművekből összeválogatott műsort szépszámu, nagyobbreszt műértő közönség hallgatta végig, amelynek soraiban számos előkelőség is megjelent, élükön *dr. Mesterházy Ferenc*cel, vármegyénk főispánjával és feleségével, a MANSz lelkes, fáradhatatlan elnökével.

* Molnár Ernő (1891–1976) középiskoláit Veszprémbe végezte, ugyanitt szentelték pappá, 1913-ban. 1928–36-ig a Képzőművészeti Főiskola művészettörténet tanára. Több cikke, könyve jelent meg.

** Téves közlés. Csermák Antal Csehországban született és Veszprémbe hunyt el.

Ambrus Márta tanítóképzős tanárnő rövid, de azért minden lényegeset összefogó bevezetőben vázolta *Csermák Antal* hányatott, boldogtalan szerelemtől tönkretett életét, majd ismertette zenetörténelmileg nehezen felkutatott, mert halála előtt saját kezével megsemmisített zenealkotásai közül az estélyen előadásra kerülő egyik legszebb művét, aminek címe: „A fenyegető veszély vagy a Haza szeretete”. Elmagyarázta, milyen gondolatokat akart a zeneköltő megvalósítani annak két részében, amelyek „Tűnődés a Hazát fenyegető veszélyről” és „Biztatás” alcímeket viselik és kiemelte *Ocsosvázky Aranka* veszprémi zenetanárnőt, akinek érdeme, hogy ezt a zeneművet most a veszprémiek is megismerhetik.

A nagy tetszéssel fogadott megnyitó után a *Kollár Lajos* (I. hegedű), *Korcsiák Ede* (mélyhegedű), *Brodzszky Ferenc* (gordonka) és *Ocsosvázky Aranka* (zongora) tagokból állott négyes bemutatta a jelzett művet, művészi egyéni és összjátékkal juttatva érvényre annak minden szépségét. A közönség lelkesen tapsolt a kiváló előadásnak.

De hasonlóan nagy sikert aratott *Brodzszky Ferenc* zeneigazgató és felesége is gordonka-zongora kettősével, amelyben *Kodály* „Adagio”-ját játszották kiforrott művészetet eláruló finomsággal. És ugyancsak viharos ünneplésben volt része *Unger Ilona* zenetanárnőnek, aki *Dohnányi* hatalmas dinamikájú „Rapszódia”-jának, meg „Dis-moll scherzo”-jának remek tolmácsolásával ismételten bebizonyította, hogy mestere a hangszerének.

Végül *dr. Szejfath Vilmosné*, a MANSz üv. elnöke mondott köszönetet a szereplőknek – külön a lelkesen megtapsolt *Ocsosvázky Aranka*nak – és a nemes cél támogatásáért a közönségnek. Majd a szomszédos teremben terített asztalokhoz vonult a közönség s az orvosok, tanárok, állatorvosok, gyógyszerészek s több tisztviselő feleségei, mint háziasszonyok által összeadott s kedves figyelemmel kiszolgált büfé finomságai és sör mellett igen kellemesen elszórakoztak a késői órákig.

Veszprémvármegye, 1940. május 5. 2. p.

A Veszprémi Iparos Dalárda hangversenye

Veszprém zenei életének évek óta nem volt olyan kimagasló eseménye, mint a január 5-én megrendezett dalest. Az évről-évre szebb eredményeket felmutató, aranyérmes Veszprémi Iparos Dalárda kedveskedett a dalkedvelőknek ezzel az estével, s a Budapesti Pénzjegynyomda Dalárdájával versengve, igazán művészi élményt nyújtott a színházat megtöltő nagyszámú és előkelő közönségnek.

A műsor összeállítása alkalmasint nem ötletszerűen történt, hanem komoly zenei megfontolás eredménye volt. Ez többek között abból is kitetszett, hogy a kórusírás klasszikusai mellett a legmodernebb szerzők művei is szerepeltek a műsoron, s a nagyobb méretű szerzemények változtak kisebb és könnyed férfikarokkal.

A két dalárda összkara által előadott magyar Hiszekegy vezette be a műsort. Ezután a Magyar nóta c. melodramát szavalta igen szépen *Sebestyén István*, zongora és karkísérettel.

Majd a Pénzjegynyomda Dalárda lépett a színpadra. A budapesti dalosokat *dr. Barthos Pál*, az Iparos Dalárda díszelnöke köszöntötte.

Beszédében érdekes visszapillantást vetett a daloló Veszprémre, ahol ezer évvel ezelőtt *Gizella királyné* magyar nők körében, magyar dalokat énekelve hímezte a koronázási palástot. Azóta nem halt el a dal a veszprémi ajkáról. A magyar anyák ringó bölcsők felett magyar dalt dúdoltak itt. A győzelmes vagy már bujdosó kurucok nótáinak hangját haj, hány-szor visszhangzották a Bakony rengetegei! A szabadságharc idején a Kossuth-nóták hangjaival vonult harcba Veszprém ifjúsága. Még a forradalmak rémséges napjai sem tudták kiirtani a veszprémiekből a daloló kedvet: titkon összejöve, zárt ajtók mögött énekeltek a Himnusz-t.

Üdvözlő szavait a budapestiek elnöke köszönte meg, s egy művészi emléklakettet adott az Iparos Dalárdának. Ezt *Csernák László* elnök vette át.

Az ünnepies aktus után egymást váltogatva szerepelt a két dalegység. A budapestiek *Liszt*, *Kodály* és *Palestrina* művei mellett kisebb darabokat adtak elő tökéletesen. Egyik-másik számuk olyan nagy sikert aratott, hogy meg kellett újrázniok, ami ritka jelenség a karéneklés történetében. Különösen *Friderici*: 3 jó barát c. dala és a dalárda kiváló fiatal karnagyának: *Péter József*nek magyaros Táncrondója tetszett a közönségnek. A dalárda szereplése mély nyomokat hagyott azok lelkében, akik szereplését végighallgatták.

A Veszprémi Iparos Dalárda főképp nagyobb lélegzetű műveket adott elő. *Koudela*: Babilonnak vizei mellett c. férfikarának előadása igazán megérző erejű volt. Ezzel bebizonyította az énekkar, hogy még sok dicsőséget jelenthet városunkra, és hogy méltó országos hírű karnagyához: *Gaal Sándor*hoz.

A műsort *vitéz Mészáros István* énekszámái tették változatossá. Az ő bársonyos tenorja és művészi előadása minden dicséreten felül áll. Sajnáljuk, hogy nem fordított nagyobb gondot a dalok kiválogatására. A magyar mű- és népdalok között olyan művészi értékek találhatók, amelyeket kár volt mellőzni az előadott, nagyon is népszerű költeményre

húzott, s reminiscenciáktól hemzseggő dallamú egyik-másik szerzemény miatt.

Hogy a nagysikerű dalestet a Dalárda bálja követte, az természetes. A magyar dal és a magyar tánc szinte elválaszthatatlanok egymástól. A dalosok és nem dalosok a hajnali órákig bizonyították ezt az igazságot. S tán még most is bizonyítanak, ha a záróra-rendelet nem volna olyan könnyörtelen.

Sz. F.

Veszprémi Hírlap, 1941. január 8. 2. p.

Akadémiai növendékek hangversenye a zeneiskolában

Veszprém város zeneiskolájának két kiváló növendéke, *Pintér Magda* és *Pekárdy Mária* IV. akadémiai növendékek mutatták be pénteken, május 16-án délután fél 7 órakor művészetüket a zeneiskola kis előadó-termében. – Városunknak zene iránt rajongó kicsi körében, mondhatnánk inkább meleg családi körben zajlott le a magas nivójú, művészi hangverseny.

Pintér Magdát Dobó Andor zenetanár, *Pekárdy Máriát* pedig *Unger Ilona* zenetanárnő készítették elő nagy művészi tudással a hangversenyre.

Az a művészi teljesítmény, amit a bájos, vak, *Pintér Magdától* hallottunk, egyenesen csodálatos volt. Az általa előadott *Bach*, *Chopin*, *Liszt* és *Brahms* világhírű zeneszerzők darabjai közül nehéz volna megállapítani, hogy melyiket játszotta nagyobb művészi technikával és érzéssel, de *Brahms*: Scherzojával a legkényesebb igényű zenepublikumot is elragadta volna.

Pekárdy Mária is kész művésznő. Csodálatos technikája *Unger Ilona* tanárnőt dicséri. – Ő is *Chopin*, *Liszt* és *Beethoven* nehéz súlyú szerzeményeiből adott elő, nála is nehéz volna megmondani, hogy melyiket adta nagyobb művészi tudással, de *Chopin*: G-moll balladájával bámulatba ejtette a hallgatóságot.

Briliánst csak valódi, yers gyémántból tud a művészi kéz kicsiszolni, úgy zongoraművészt is csak istenadta, istenáldotta tehetségéből tud a művészi lélekkel telített zenetanár előkészíteni.

Városunk e két fiatal művésznőjének tudása, zeneiskolánk kiválóságát bizonyítja, kár, hogy kicsi helyen csak kevesen hallgathatták őket.

Veszprémi Hírlap, 1941. május 21. 2. p.

A királydíjas Veszprémi Dalegyesület Vegyeskarának bemutatkozása

A királydíjas Veszprémi Dalegyesület Vegyeskara múlt szombaton este a Petőfi Színházban mutatkozott be jól sikerült hangverseny keretében. *Ambrus Márta* tanárnő kedves beköszöntője után *Verdi* „Traviata”-jából Cigánynők kardala és *Gastoldi* „Csónakosének”-ével nyitott a vegyeskar. Az előadott két dal, továbbá „Az Úr az én kősziklám” és *Veit*: „Szarvasbogár”, valamint *Baumgartner* „Még virulnak a rózsák” c. karok előadása alapos felkészültséget és tudást igényel. *Gaal Sándor* karigazgató kitűnő hozzáértése és fáradhatatlansága méltó gyümölcsként rövid három hónap alatt művészei teljesítményt nyújtott az együttes. A hanganyag összeállítása, a kitűnő szövegérthetőség és a karok színezése biztatást nyújt, hogy az országos versenyeken, a férfi-kar nyomdokán haladva, sikert és dicsőséget szerez székvárosunknak. *Kálmán Mária Erdélyitől* és *Adytól* verseket szavalt kellemes hanghordozással és mély átérzéssel. *László Klári* és *Fábián Irén* „Víg szobalányok” címmel előadott énekkettősükkel arattak megérdemelt sikert, s a hálás közönség szünni nem akaró tapsorkánnal jutalmazta őket. A kiskar *Ocsosvázky Aranka* avatott vezetésével szintén kitűnően vizsgázott. A hangverseny művészi értékének fénypontját a sok és értékes siker mellett a két-zongorás, nyolckezes szám jelentette. *Unger Ilona*, *Ocsosvázky Aranka*, *dr. Grünner Lászlóné* és *Szemerády Zoltánné* művészi tökéletességgel, szédületes biztonsággal szólaltatták meg A portici néma nyitányát, s tették feledhetetlenné az estét.

Hangverseny után a kitűnő hangulatban levő fiatalság táncra perdülve, reggel 2 óráig maradt együtt.

T. L.

Veszprémvármegye, 1941. június 8. 3. p.

Mozart emlékhangverseny Veszprémben

A városi zeneiskola a február 14-én rendezett emlékhangversennyel kapcsolódott bele azon ünnepségek sorába, melyeket országszerte rendeztek a nagy zeneköltő halálának 150 éves évfordulója alkalmából.

A zeneiskola növendékei hegedűn, zongorán és énekkel előadott *Mozart*-művekkel szórakoztatták a hangverseny közönségét. A hallgatóság nem fukarkodott a tapsokkal, amikor a haladó növendékek által

tökéletesebb tudással előadott darabokban gyönyörködött, de jóindulattal és szívesen tapsolt akkor is, amikor a még kezdők dicséretre méltó igyekvését ismerte el.

A zongoristák közül dicséret illeti *Lontai Vilánt* és *De Chatel Máriát*. *Molnár Géza* és *Tavaszy Ferenc* gondokán a G-dúr Andantét játszották szépen.

*Kollár Lajos*ban nem nehéz megjósolni a jövő hegedűművészt. Tökéletes biztonsággal és átérzéssel játszott. Ha már most jelentkező szép tehetségét kitartó szorgalommal igyekszik továbbfejleszteni, úgy – hisszük – sok örömet és dicsőséget fog szerezni magának és másoknak is.

Mozart emlékére egyébként nem most rendeztek először hangversenyt – mint ezt *Brodzský Ferenc* zeneiskolai igazgató mondotta a hangverseny szünetében tartott emlékbeszéde alkalmával.

Veszprémi Hírlap, 1942. február 18. 1. p.

Régi Mozart-előadások Veszprémben

A Városi Zeneiskola Mozart-emlékhangversenyén elmondotta *Brodzský Ferenc* igazgató.

1941. december 5-én volt 150-ik évfordulója annak a napnak, melyen *Mozart Wolfgang Amadeus*, minden idők egyik legnagyobb zeneszerzője földi életét befejezte. Mintegy rácsafolva az „Inter arma silent Musae” közmondásra, erről az évfordulóról a háború ellenére az egész művelt világon, így nálunk Magyarországon is fényes zenei ünnepekkel emlékeztek meg.

Veszprémben a Városi Zeneiskola mai Mozart-emlékhangversenyével hódol a mester halhatatlan emlékének.

E hangverseny keretében, a szokásos általános jellegű méltatás helyett – hiszen csak jól ismert és köztudomású dolgokat ismételnénk – Veszprém zenei életének múltjából a Mozart-kultusz néhány kiemelkedő mozzanatát szeretnénk feleleveníteni.

Mint városunkban annyi más zenei kezdeményezés, Mozart műveinek felkarolása is a székesegyházi kórus művészeitől indult ki. Ebben a vonatkozásban legfigyelemreméltóbb esemény, hogy eddigi adataink szerint Magyarországon legelőször Veszprémben adtak elő nyilvánosan *Mozart* zongoraversenyt.

A székesegyházi muzsikusok által *Kemény Ferenc* karnagyunk vezénylete alatt 1813. december 13-án rendezett hangversenyen hangzott el ez a nevezetes bemutató. Ennek az előadásnak külön érdekessége, hogy a mű

zongoraszólamának előadója *Bezerédi Amália*, a későbbi neves író, Flóri könyve szerzője, ekkor mindössze 9 éves volt. Valóban figyelemreméltó teljesítmény ez egy gyermektől!

Ugyanezen a hangversenyen még egy Mozart szimfóniát is játszott a zenekar.

Egy újabb *Mozart* mű 1816. május 28-án, ugyancsak a székesegyházi muzsikások hangversenyén került előadásra. Ekkor *Höpler József*, a székesegyház kiváló basszistája énekelt egy Mozart áriát zenekari kísérettel, valószínűleg Sarastro áriáját, a Varázsfuvolából.

A székesegyházi zenekar – hosszú időn át a város egyedüli és magas színvonalú zenei intézménye – egyébként is lelkes művelője volt Mozart művészetének.

A *Kemény Ferenc* karnagy idejéből, 1825-ből való első kotta-leltár szerint Mozart műveiből már ekkor 12 mise, 6 offertórium, 2 ária, 1 libera és 1 orgonaverseny volt a kórus birtokában. Az évek folyamán *Ruzsitska*, *Kleinmann* és *Urbegy* karnagyok alatt ezt az anyagot tovább bővítették, úgy hogy 1844-ben már 16 mise, a requiem, 1 libera, 10 offertórium, 3 ária, 1 nyitány, 1 szimfónia és 1 koncert, összesen tehát 33 *Mozart* szerzemény volt meg a kóruson. Ezek a művek évtizedek során állandóan szerepeltek a kórus műsorán.

Mozart iránti tiszteletünknek 1856. január 27-én, a mester születésének 100-ik évfordulóján adták legszebb tanújelét a székesegyház művészei. Ezen a napon, hétköznapra esett, a kórustagok kérésére *Bogcha Ferenc* kanonok ünnepi misét mondott a székesegyházban, mise alatt a kórus *Mozart* B-dúr miséjét, d-moll gradualéját és Esz-dúr offertóriumát adta elő *Urbegy* karnagy vezénylete mellett. Mise után *Bogcha* kanonok ebédén látta vendégül a kórus összes tagjait s itt *Mozart* kamarazeneművek előadásával fejeződött be az ünnepség.

A Mozart-kultusz egyéb megnyilatkozásai is jó ideig még szoros kapcsolatban álltak a székesegyházi kórusal. *Magyar János* kanonok vendégszerető házában évek hosszú során át egy vonósnégyes-társaság találkozott hetenként s műsorukon természetesen gyakran szerepeltek a *Mozart* quartettek. A társaság tagjai, *Raczké Frigyes*, *Kohl Antal*, *Ritter Lőrinc* és *Mátrai László* valamennyien a székesegyházi kórus tagjai voltak. Ennek az együttesnek művészi teljesítményei igen magas színvonalon állottak, hiszen elsőhegedűse, *Raczké Frigyes*, mielőtt Veszprémben letelepedett volna, fél Európát bejárta hangversenykörútjai alkalmával, mindenütt a legnagyobb elismerést aratva. De kitűnő művész volt az együtt többi három tagja is.

Meg kell még említeni, hogy ez a quartett-társaság első nyilvános szereplése alkalmával 1882-ben, a Veszprémi Jótékony Nőegylet javára

rendezett jótékony célú hangversenyen *Mozart* quartettet választott bemutatkozó előadására. Ekkor még Suchi volt a brácsás, míg később rövidesen *Ritter* lépett a helyébe.

Nem lehet célunk az összes veszprémi *Mozart* előadások felsorolása. Hiszen számuk a múlt század közepétől kezdve a Budapesti Mozart Egylet zenekarának 1929-iki veszprémi hangversenyén át a Városi Zeneiskola Mozart-émlékhangversenyéig oly nagy számú, hogy elsorolásuk lehetetlen is volna. Csak rá akartunk mutatni, hogy a Mozart-kultusz Veszprémben már egy hűján 130 éves múltra tekinthet vissza. Emlékhangversenyünk tehát nem kezdeményezés, hanem a tradíció folytatása. A városi ifjúságáé a feladat, hogy ezt a tradíciót továbbra is a lelkes elődök szellemében folytassa és fenntartsa.

Veszprémi Hírlap, 1942. február 22. 5. p.

Veszprém zenei újkora

Az Egyházközségi Szimfonikus Zenekar bemutatkozásához

Ha idővel akad majd valaki, aki Veszprém zenei történetét régi írások, szóbeli hagyományok és elsárgult újságlapok alapján megírja, bizonyára határnapul fogja megjelölni 1943. december 5-ét. Alkalmassint ezt a napot új fejezetként könyveli majd el, mondván, innen számítódik városunk zenei újkora.

Újkort mondtunk. Szándékosan tettük, mert hiszen ebben a városban mindenkor volt zenei élet. – Egyszer talán pompásan virult, lüktető életet élt, máskor meg látszólag eltűnt, semmivé lett. De soha meg nem szakadt. Hasonló volt a karsztvidékek bűvő patakjához, amely néha eltűnik valamelyik földalatti üregben, de a hegy túlsó oldalán ismét előbukkan s vidáman csörgedezik, árad, felfrissíti a réteket, tarka virágot fakaszt mindenütt, ahol elhalad.

A veszprémi zenei élet bűvő patakja most az őszön ismét a napvilágra jött. Azon a napon, amikor megalakult az Egyházközségi Szimfonikus Zenekar.

Talán kevesen tudtak róla, még kevesebben ismerték azt a néhány lelkes muzsikust, akik napi munkájuk után – bármily fárasztó is volt az – szívesen jártak a próbákra, örömmel készültek karmesterüknek: *Endrődy Alfréd*nek vezetésével az első bemutatkozásra.

Ez a bemutatkozás méltó volt mind hozzájuk, mind ahhoz az ünnephez, amelyen először szerepelt nyilvánosan a zenekar: a Horthy Miklós ünnepi esthez.

A veszprémi szimfonikusok három zeneművet adtak elő az első nyilvános fellépük alkalmával. *Kodály* Hány János intermezzóját, *Kehler* magyar vígjáték nyitányát és a Bagdadi kalifa előzenéjét.

A három zenemű igazán alkalmas arra, hogy a játékosok felkészültségét, a karmester zenei felfogását és a zenekar és vezetőjének egybeforrását megmutassa.

Kodály ritmikai és technikai, de hangszerezésbeli érdekességeiben igazán bővelkedő Intermezzóját olyan jól adták elő, hogy ez bármely régi és nagy szimfonikus zenekarnak is dicséretére vált volna. A *Kehler*-darabban pompásan bizonyították be, mennyire uralkodnak hangszereiken, a karmester pedig a zenekaron. A finom pianissimóktól kezdve a legerősebb fortéig minden hangszínt nagyszerűen hoztak ki és juttatták érvényre a darab sok-sok szépségét. A Bagdadi kalifa előzenéje tulajdonképpen ráadás volt azért a szünni nem akaró tapsért, amelyet a zenekar minden száma után kapott.

A ráadások többnyire csak amolyan kedveskedések szoktak lenni, amelyeket a közönség sem, a zenészek sem vesznek egészen komolyan. Afféle szokásos „köszönöm”-ök. Itt azonban komoly teljesítményt adott a zenekar s komoly művészetet kapott a közönség.

Azt állapíthatta meg minden hozzáférő, hogy ez a zenekar maradéktalanul ki tudja fejezni a zeneműbe rejtett minden érzést: vidám életörömet, elkomolyodó bút és súlyos zenei mondanivalót.

Mindent összevetve, komoly zenei eseményt könyvelhetünk el és éppen ezért örömmel köszöntjük az Egyházközségi Szimfonikus Zenekart, a veszprémi zenei élet újkorának elhozóját. Kívánunk még sok-sok sikert és kérünk tőlük minél több, a vasárnapéhoz hasonló estét.

– ab –

Veszprémi Hírlap, 1943. december 8. 2–3. p.

Egyházzenei hangverseny a székesegyházban

Múlt pénteken délután „Nagykarácsony éjszakája” címmel egyházzenei hangverseny volt a püspöki székesegyházban, amelyet meghallgatni a hívek és érdeklődők nagyszámban sereglettek össze.

A műsort *Babics Endre* kormányfőtanácsos, kanonok-plébános vezette be. Magasztos, költői szépségű szavakkal vetítette lelki szemünk elé az Istengyermek születésének szent éjszakáját, amikor „egy darab mennyország szakadt a földre” aminek fenségességét akarják most gyarló emberi eszközökkel lehetőleg visszavarázsolni.

Ezután *Kecskés Lajos* egyházzenei igazgató *Gruber* „Pastorale”-jét adta elő orgonán, művészi készséggel.

Teller Frigyes, a budapesti Egyetemi-templom karnagya, egykori veszprémi karkáplán mondott szárnyaló gondolatokban gazdag ünnepi beszédet. Az elvesztett paradicsomból – mondotta a többi között – három érték maradt meg az embernek: a csillagos ég, a mosolygó gyermekszem és a zengő ének. Majd kifejtette, hogy a zene többet tud kifejezni minden más művészetnél mert önmagában és önmagával ér el hatást. Az egyházi zene szárnyán pedig Istenhez emelkedünk, akit a zenével dicsőítünk, önmagunkat ugyanakkor megszenteljük vele.

Ilyen, a lélek húrjain szintén művészettel játszó szónoklatok után a katolikus tanintézetek: a papnevelő, a gimnázium, az Angolkisasszonyok, Irgalmasnővérek és az elemi iskolák énekkarai az egyéniségüknek megfelelő műsorszámokat fölváltva adták elő *dr. Börzsey János* teol. tanár, *Hehyes László* gimn. tanár, *Gaal Sándor* királydíjas karigazgató, *Kovács E. Brigitta* karigazgató-nővér, illetve *Endrődy Alfréd* tanító vezényletével. Valamennyien kiváló pontossággal, összetanultsággal, színezéssel. A papnevelő és gimnázium erőteljes férfikara magával ragadta a leánykák finom a kicsinyek ezüst csengettyűszerű hangja elbájolta az énekekben gyönyörködő hallgatóságot.

Majd *Teller Frigyes Gebhard* „Glória” összkánonjának vezényletével, valamint *Franck* „Pastorale”-ja és „Karácsonyi fantáziája”-nak előadásával megmutatta, hogy nem a szónak, hanem a karnagyi pálcának és az orgonának is mestere. *Kecskés Lajos* szépséges praeludium és fuga orgonaszáma zárta be az élvezetes egyházzenei estét.

Veszprémvármegye, 1943. december 18. 2. p.

A nagyszeminárium és a székesegyház

Diákélet, diákévek

A város iskolái – ahogyan az első világháború idején is történt – költöznek. Abogy közledek a front a városhoz, katonákat szállásolnak be az iskolákba, később hadikórházak működnek bennük. Először a magyar katonaság, majd az idegen hadseregek miatt kell szükségmegoldásokat keresni a diákságnak.

1940-ben még beindul egy új iskola, a Református Népfőiskola. 1941-ben a közel 150 éves evangélikus templom mellett avatja két tantermes iskolaépületét az evangélikus gyülekezet. Fennállása 50 éves évfordulóját ünnepli a fű polgári iskola és az Angolkisasszonyok polgári leányiskolája.

1942 őszén már csúszik a tanévkezdés, a város iskoláiban október 3-án van az ünnepélyes tanévnyitó. A VKM rendelete alapján 1943-ban november 3-án kezdődik a tanítás a népiskolákban és a középfokú oktatási intézményekben. 1944 májusában az érettségi vizsgák is lezajlanak a gimnáziumban és a kereskedelmi iskolában.

Az 1944–45-ös tanév szeptember elején kezdődik — írja a helyi újság, a Veszprémmegye tudósítója, de utasításra október utolsó napjaitól megszűnik az oktatás a városban. Majd csak az 1945-ös esztendő áprilisában, amikor a harcok elcsendesednek, indulnak újra a szükségtertermekben az iskolák, vagy mint a kereskedelmi iskola esetében a Gráner-udvari iskola udvarán, a kihelyezett négy asztal körül álló és a tanárra figyelő négy osztály maradék diákságával.

Megnyílt a Református Népfőiskola

Múlt vasárnap délután ment végbe a veszprémi református egyház nagytermében a Bakony-Balatonvidéki Ref. Népfőiskola ünnepélyes megnyitása. Ez az első, állami jellegű ref. Népfőiskola Magyarországon, amely azt a nemes, hazafias célt tűzte maga elé, hogy a derék, értelmes falusi magyar ifjúságot megfelelő módon kiképezze és mint faluvezetőt visszaadja a falunak. A veszprémi népfőiskola létesítése körül Boda József veszprémi ref. lelkipásztor fáradságot nem ismerő buzgó tevékenységet fejtett ki, aminek elismeréséül ő nyerte el a népfőiskola igazgatói tisztét.

A megnyitó ünnepélyére ideérkezett Budapestről dr. Bencs Zoltán min. tanácsos, országgy. képviselő és Biró György főmérnök, az Orsz. Ref. KIE elnöke, míg Veszprémből Csajághy Károly c. kúriai bíró, törvényszéki elnök, ehm. főgondnok a veszprémi ref. egyházmegye, Demjén Márton ny. esperes, lelkész, dr. Cseresnyés József eü. főtanácsos, főgondnokkal a helybeli presbitérium, dr. Pákay Zsolt tü. fogalmazó és vitéz Fülöp Elek, várm. népműv. titkár a tanfelügyelőség, dr. Wallner Ernő egyet. magántanár és Frank Zoltán igazgatók az áll. keresk. és polg. iskolák, Gaál

Lajos h. pü.-igazgató a pénzügyigazgatóság képviseletében jelent meg és még számosan a hatóságok és társadalom vezető egyéniségei közül.

Bevezető közének után *Boda József*, a népfőiskola igazgatója mondott megnyitót, amiben üdvözlés után a tőle megszokott ékesszólással mutatott rá, hogy 10 vármegyéből 12 derék magyar ifjúnak nyílt meg a főiskola és fejtegette a megnyitás ünnepi jelentőségét. Hangoztatta, hogy az már azért is nagy ünnepe a veszprémi ref. Egyháznak, mert a 222 évvel ezelőtt megszűnt Ref. Akadémiai főiskolának feltámadását üdvözölhetik benne.

A veszprémi református népfőiskola épülete*

Az ünnepi beszédet *dr. Kenesey Zoltán* várm. főjegyző, a népfőiskolai intézőbizottság elnöke mondta. Szárnyaló szavakkal mutatott rá, hogy milyen nagy jelentősége van a főiskolának a hitélet, a nemzeti élet és a népkultúra megerősítése szempontjából és ezeknek az érdekeknek nagy jelentőségét, valamint kiváló eredményét a finn nemzet példájával világította meg nagy tetszéssel kísért beszédében.

Az ünnepi műsor további során *Jakab Sándor* és *Várnay László* népf. hallgatók saját szerzésű verseik elszavalásával, *Szabó József* és *Mészáros Ádám* népf. hallgatók pedig tanulmányaik felolvasásával, a *Tantó István* ig.-tanító által vezetett énekkar egy szép énekszámmal arattak nagy sikert, majd az üdvözlések következtek.

* A fénykép Hodossy Lajos: Boda József emlékezete, Vp., 2006. kötetben

Cseresnyés József főgondnok az egyház részéről üdvözölte a népfőiskolát s méltatta Boda József lelkipásztor hervadhatatlan érdemeit, Bencs Zoltán min. tanácsos a város és a falu kapcsolatairól és kulturális felemeléséről s a népnek Krisztus szolgálatába állításáról beszélt. Bíró György a KIE üdvözlését tolmácsolta, hangoztatva, hogy a népfőiskola valláskülönbség nélkül egy jobb, képzetebb keresztény magyarság kialakulását célozza. Egy dicséret eléneklése után dr. Incze Gábor ref. lelkipásztor, vallásoktatási igazgató felemelő imájával és a nemzeti „Hiszekegy” eléneklésével ért véget a meghatóan szép ünnepély.

Veszprémvármegye, 1940. január 14. 1–2. p.

A gimnázium Önképzőkörének farsangi estéje

A veszprémi k. r. gimnázium Ányos Önképzőköre múlt vasárnap a Petőfi Színházban jótékony célú farsangi estét rendezett, amit a szülők és az érdeklődők nagy számban élveztek végig. Mert végig élvezetes volt az ügyesen összeállított, sok jóízű humorral fűszerezett műsor, amelyet kedvesen színeztet a gimnázium szalonzenekarának Korcsiák Ede piarista tanár vezényletével előadott négy igen szép zeneszáma: a „Szép vagy diákélet” c. induló, a „Kínai szerenád”, a „Holdas éj” c. keringő és „A törpék indulója”. Nagy derűtséget s egyben sikert arattak a „Hasznos állataink” és „Fő a nyugalom” c. egyfelvonásosak, amelyeknek Bognár Zoltán, Szabó László, Dénes Géza, Antalfy-Zsíros Albert, Szanyi Ernő, Fábrián István és Rosos Miklós, illetve Gyarmathy István, Egerszegi János, Ballia László, Kiss László, Segesdy Imre és Tóth János tanulók voltak a minden dicséretet megérdemlő szereplői. Kitűnő volt a Bálint Elemér VIII. o. t. által előadott „Szepi szüretel” c. magánjelenet is. A humoros farsangi prologust Rapcsányi János kis másodikos gimnazista szavalta igen helyesen. A műsorszámokat Sándorfy Aladár VIII. o. tanuló jelentette be szellemesen és – bár nem hallottuk, de éppen azért – a sűgő Gáspár Tibor VII. o. tanulót is megdicsérvük. A farsangi estét Buda János piarista tanár rendezte nagy egyszerűséggel és figyelmességgel, amiért őszinte elismerést érdemel.

Veszprémvármegye, 1940. február 11. 2. p.

A kereskedelmi iskola Mátyás király-ünnepélye

A veszprémi állami felsőkereskedelmi iskola múlt vasárnap szép, hazafias és változatos műsorú Mátyás király emlékünnepelelyt rendezett, amelyen nagyszámban vettek részt a szülők és más érdeklődők is. Az ünnepi szónok *Nyakas János* keresk. isk. tanár volt, aki lelkes szavakkal méltatta a nagy magyar király uralkodását. *Horváth János* IV. évf. tanuló *Vörösmarty* „Szép Ilonka”, *Serák László* III. é. t. *Arany* „Pázmán lovag” c. versét szavalta őszinte érzéssel, míg *Török Árpád* IV. é. t. *Arany-Révfy* „V. László” c. melodramáját adta elő hatásosan, *Radovics Luci* IV. o. polg. isk. tanuló kedves zongora és az iskolai énekkar kísérete mellett. Nagyon ügyes volt *Radovics István* II. é. t. zongoraszáma is, a „Szép vagy, gyönyörű vagy Magyarország” kezdetű operett-dalt játszotta. Az iskola énekara, amelyet *Radovics István* vezetett, a nemzeti „Hiszekegy”-gyel nyitotta meg és a „Himnusz”-szal zárta be az ünnepélyt, közben pedig *Erkel* „Hunyady-induló”-jával ért el megérdemelt sikert. A közönség nagy tetszéssel kísérte az egyes műsorszámokat.

Veszprémvármegye, 1940. május 12. 4. p.

Cserkészjuniális

A veszprémi kegyesr. gimnázium cserkészcsapata múlt vasárnap délután jól sikerült ünnepélyt rendezett a Kat. Kör kerthelyiségében. Közreműködött a pápai ref. gimnázium gróf Tisza István-cserkészcsapatának regőshada is, amely külön dicséretet érdemel azért a nemzeti misszióért, amit a vármegyében a népi kultúra terjesztésével végez. *Dsida Jenő* „Psalmus Hungaricus” műve fejezi ki gyönyörűen e vállalkozás jelentőségét, kivált *Hegyí Imre* pápai regős nagyszerű szavalatában. Szavalókórusban a „Kőműves Kelemen” c. székely népballadát mondták el megrázó hatással. Verbunkosuk és kanásztáncuk is nagy tetszést aratott, bábszínházukkal a gyermeksereget nyerték meg, tábortüznél pedig a szebbnél-szebb régi magyar népdal és katonanóta mellett különösen a két kiváló énekesük víg balladája és a dramatizált népmese ért el kiváló sikert. *Bodolay Géza* regős, a csoport lelke vezette őket. A veszprémi cserkészek szintén elismerésre méltóan szerepeltek *Bartók* katonanótáival, dalos gyermekjátékokkal és egy helyes színdarabbal. Büfé és tombola is volt a *dr. Szűcs Imre* k. r. tanár, cserkészparancsnok által ügyesen rendezett cserkészjuniálison.

Veszprémvármegye, 1940. június 23. 3. p.

A Piarista Diákszövetség közgyűlése

Simon György prelátuskanonok Erdélyről, Sziklay János*
kormányfőtanácsos, író október 6-áról emlékezett meg

Múlt vasárnap délelőtt a gimnázium dísztermében tartotta a Veszprémi Piarista Diákszövetség éves közgyűlését, amit a piaristák templomában *dr. Simon György* prelátuskanonok, felsőházi tag által bemutatott szentmise, majd a diákhősök emlékművének szokásos megkoszorúzása előzött meg. Az utóbbi alkalommal *dr. Rédl Rezső* kegyesrendi tanár mondott szépséges, nagyhatású emlékbeszédet.

A közgyűlést vezető *Simon György* elnök köszönetet mondott *Rédl Rezső* emlékbeszédéért, majd *Sziklay János* kormányfőtanácsost, a szövetség tb. tagját üdvözölte s meleg köszönetét fejezte ki neki azért, hogy magas kora ellenére fáradságot nem kímélve, ideutazott Budapestről előadását megtartani. Tolmácsolta a templomszentelésen volt *Czapik Gyula* megyéspüspök üdvözlését és a Budapesten volt *Berky Miklós* alispán távolmaradásának kimentését. Majd hazafias érzéstől áthatott, lendületes szavakkal emlékezett meg Erdély egy részének vérnélküli visszatéréséről s azokról a baráti nagyhatalmakról, Kormányzó Urunkról, a miniszterelnökről, a külügyminiszterről s vitéz honvédeinkről, akiknek Isten után ezért hálával tartozunk. [...] örömét fejezte ki afölött is, hogy a visszacsatolással visszatértek az anyaországhoz a kolozsvári, máramarosszigeti és nagykárolyi piarista rendházak s megkezdték működésüket. Végül Isten áldását kérte a piarista rend isten- és hazaszerető további munkájára s ennek előmozdítására buzdította a szövetségbe tömörült öregdiákokat.

Dr. Sziklay János kormányfőtanácsos, a veszprémi születésű neves író tartotta meg ezt követőleg előadását, előbb azonban az aradi vértanúkról, majd velük kapcsolatban a magyar szabadságharcról emlékezett meg, amelynek hősei között voltak piaristák is, akik a vérüket áldozták, mint pl. *Erdősy Imre*. Megemlékezett ezzel egyidejűleg *Kemenes Ferenc* volt veszprémi kanonokról is, aki, mint tiszt, szintén súlyosan megsebesült. Majd áttért *Ivánfi Ede*** piarista tanár emlékének méltatására. A költő szemével s nemzete érdekeit nyelvében is védelmező magyar hazafi szívével bírálta – bár az élettörténeti adatok fontosabb mozzanatainak tárgyilagos felemlítése mellett – volt veszprémi tanárát, aki elsőül ismerte fel őbenne a poétát és lelkes úttörője volt a helyes magyar nyelv-

* dr. Sziklay János (Veszprém, 1857 – Budapest, 1945) író, közéleti személyiség

** Ivánfi Ede (Somorja, 1821 – Magyaróvár, 1900) Veszprémi piarista tanár, a veszprémi Értesítőben 1872-ben ő vetette fel a veszprémvármegyei múzeum megalapításának tervét, és erre a célra egyesület szervezését is ajánlotta.

használtnak. Szigorú volt, de atyai szeretet töltötte el tanítványaival szemben. Kiváló történettudós, akinek több tanulmánya is őrzi emlékét. Kiemelte, hogy *Ivánfi vetette fel 1871-ben a veszprémi múzeum megalósításának gondolatát*, aminek nyomán meg is alakult a Veszprémi Múzeum egyesület, de akkor már *Ivánfi* nem volt Veszprémben. Helyette egy másik nagy tudós piarista: *Laczkó Dezső* valósította meg később a gondolatot, meggyőződése szerint azonban *Ivánfi Ede* is megérdemelné, ha emlékét megörökítenék a vármegyei múzeumban.

A viharos tapssal fogadott szép előadásért *Simon György* elnök mondott hálás köszönetet s bejelentette, hogy igyekezni fognak *Ivánfi Ede* arcképét megszerezni, ami, ha nem sikerülne, márvány emléktáblával fogják emlékét megörökíteni a múzeumban. Javaslatára üdvözölték *Sebes Dénes* volt és *Zimány Gyula* mostani piarista rendfőnököt, a szövetség védnökeit, s miután hálás elismeréssel és köszönettel emlékezett meg a Rómába teol. tanárrá kinevezett *Szűcs Imre* k. r. tanár buzgó és lelkiismeretes főitkári működéséről, javaslatára nevezett a Diákszövetség örökös tiszteletbeli főitkárává választották.

Bada János k. r. tanár, a közgyűlés által felkért új főitkár tömör, de mégis hangulatos jelentésben számolt be az elmúlt esztendőről. Kiemelte a főitkárságban közvetlen előde: *Jeney János* tanár eredményes munkáját. *Simon György* elnöknek a segélyezések körül tapasztalt szívjóságát s annak nagy jelentőségét, hogy a szövetség élén, mint fővédnök, *Czapik Gyula* megyéspüspök áll. Beszámolt a szövetségi életről, a tagdíjhátralékokról s kegyeletesen emlékezett meg a szövetség halottairól.

Stoll Ferenc pontos és lelkiismeretes pénztárosi s *Hajek László* számvizsg. bizottsági jelentésének elfogadása után a választmány egyharmadát sorsolták ki, meghagyván helyükön az eddigi vál. tagokat. A megüresedett helyekre: ellenőrré *Stoll Ferencet*, pénztárossá *Péthy Szilvesztert*, vál. tagokká *dr. Grünner Lászlót* és *dr. Scherer Jánost* választották meg.

Dr. Iklódy-Szabó János kincst. főtanácsos, a diákszövetség ügyv. elnöke köszöntötte ezután bensőséges szeretettel az ősz *Sziklay Jánost*, aki – úgymond – valóságos hazajáró lélek, s korát meghazudtolva, fáradhatatlanul dolgozik és minden alkalmat megragad, hogy szülővárosának szolgálatot tehessen, mint a nyáron is tette azt a Dunántúli Köz-művelődési Egyesület jubileumának itt való megrendezésével. Isten további áldását kérte életére az egybegyűltek lelkes éljenzése és tapsvihara közben. Végül *Sziklay János* és *dr. Szűcs Imre* mondtak meleg köszönetet a jóleső szeretet megnyilvánulásért.

Veszprémvármegye, 1940. október 13. 2–3. p.

A veszprémi evangélikus iskola felszentelése

A veszprémi evangélikus egyházközség múlt vasárnap lélekemelő ünnepség keretében szentelte fel új, két tantermes iskoláját, amelyet a közel 150 esztendőös templom mellett építettek a régi, lebontott iskola helyére. A templomi istentisztelettel kezdődő iskolaavató ünnepélyen ott voltak *dr. Mesterházy Ferenc* főispán a feleségével, *Csajághy Károly* c. kúriai bíró, törvényszéki elnök, a veszprémi ref. egyházmegye főgondnoka, *Podbradszky Andor* repülő-alezredes, *dr. Békey József* tanfelügyelő, a város képviselőjében *dr. Szigethy Miklós* főjegyző, a testvér református egyház részéről *Boda József* lelképásztor, *dr. Cseresnyés József* eü. főtanácsos, főgondnok, *Nemes Gyula* pü.-őri főbiztos, gondnok és *Tantó István* ig. tanító és még mások. Az ünneplő egyház hívei, élükön a presbiterekkel, szintén nagy számban voltak jelen. Az istentiszteleten az igét *Nagy Miklós* zalaegerszegi lelkész, a gyámintézet egyházker. elnöke hirdette, az oltári szolgálatot *Hering János* alesperes, veszprémi lelkész végezte. A szertartás áhítatát emelte *Lantos Imre* kántortanító művészi orgonajátéka.

Nagy Miklós lelkész János evangéliuma 17. rész 3. versére alapított, magasan szárnyaló gondolatokban és hasonlatokban gazdag prédikációjában rámutatott, hogy a reformáció, ahol csak elterjedt, elsősül mindenütt iskolákat épített a templom mellé s így pusztán kultúrtörténeti szempontból is elévülhetetlen érdemei vannak. De az iskola falain belül mindenütt a hitet csepegtette a szívekbe s arra tanított: „Az pedig az örök élet, hogy megismerjenek Téged, az egyedül igaz Isten és akit elküldtél, az Úr Jézus Krisztust”.

Evangélikus templom

Istentisztelet után az új iskola két tantermét elválasztó, összecsucskható ajtó kinyitásával egyetlen hatalmas teremmé átalakított helyiségbe vonultak az ünneplők, ahol kezdetét vette az ünnepély, amit – *Lantos Imre* tanító harmóniumkíséréte mellett – a „Himnusz”-szal nyitottak meg. Ezt *Tallmann Hilda* magyarruhás iskolásleányka kitűnően előadott „Mese az iskoláról” szavazata követte.

Hering János alesperes mondott nagyértékű avatóbeszédet. Hangoztatta, hogy az iskolával tulajdonképpen oltárt építenek, amelyen Istennek akarnak áldozni, meggyújtva a hit lobogó lángját, a hazát akarják szolgálni és ezeken át el akarják végezni mindazt, amit az Isten ennek a gyülekezetnek kötelességévé tett. – Ezután elmondta azokat az erőfeszítéseket, amiket e, csak 500 lelket számláló, kicsiny gyülekezet tett, hogy új iskoláját megépíthesse, s hálával emlékezett meg *Hómann Bálint* kultuszminiszterről, aki ehhez az első államsegélyt adta. Megemlékezett az Ev. Nőegylet, a város adományáról, majd felolvasta a hívek adományait. Buzdított a gyülekezetre még váró nehéz feladatok Istenben vetett hittel és összetartással való elvégzésére, üdvözölte a megjelenteket, kiemelve, hogy a főispánnak és feleségének sokat köszönhetnek az iskolaépítéssel kapcsolatban, végül áldását adta az új iskolára.

A nagyhatású, szép beszéd után *Kislaki Zsiga* kis iskolás intézett társai nevében az egybegyűltekhöz helyes és bátran elmondott beszédet, ami után *Arany Sárka* középisk. tanuló az „Iskolaavatáskor” c. alkalmi verset szavazta el finoman, érzéssel. Értékes, tartalmas volt *Hegyi Antal* középisk. tanulónak saját fogalmazású beszéde, amelyben az ifjúság hűségét tolmácsolta Isten és a magyar haza iránt.

Veszprémvármegye, 1941. november 30. 2. p.

Már az új evangélikus iskolában folyik a tanítás

Az új veszprémi evangélikus iskolában, amelynek felavatásáról beszámoltunk, már a múlt héten megkezdték a tanítást. A szép, tágas, két tantermes, napsütötte iskola világosságával, két nagy kályhából áradó melegével, fürdőhelyiségével és játékdudrával teljesen megfelel a korszerű egészségvédelem követelményeinek. Erre mint vármegyei tiszti-főorvos is éberrel ügyelt *dr. Belák Imre*, az egyházközség felügyelője, aki az egyház egész vezetőségével együtt odaadó szeretettel buzgólkodott az iskola mielőbbi felépítésén, az avatáskor pedig gyönyörködött annak sikerében. Amint értesülünk, elkészül Karácsonyra az iskola új felszerelése is, amelyet az Ev. Nőegylet áldozatkészsége tett lehetővé.

Veszprémvármegye, 1941. december 7. 5. p.

Gyorsíróverseny Veszprémben

A Magyar Gyorsírók Országos Szövetsége első alkalommal rendezte meg Veszprémben a kerületi gyorsíróversenyt több, mint másfélszáz résztvevővel. A versenyen szövetségi képviselőként *Balla Piroska* okl. gyorsírás tanárnő a Gyorsírók Szövetsége propaganda szakosztályának előadója jelent meg. A verseny lebonyolítására *dr. Wallner Ernő* igazgató tanügyi főtanácsos szíves készséggel engedte át az állami kereskedelmi középiskola termeit. A verseny előkészítése és megszervezése *dr. Kiss Aranka* érdeme, aki időt és fáradságot nem kímélve lelkes odaadással buzdította úgy saját növendékeit, mint a többi iskolákat a részvételre. Neki köszönhető tehát elsősorban, hogy Veszprém bekapcsolódott abba a nagyszabású versenymozgalomba, amelyben már évtizedek óta jóformán az összes nagyobb vidéki városok részt vettek. Meg kell jegyeznünk, hogy az ez évi gyorsíró versenyek különösen nevezetesek, mivel most száz éve, 1843. április 9-én rendezte meg *Kossuth Lajos* Pesten a vármegyház közgyűlési termében az első magyar gyorsíróversenyt.

Május 8-án délután az Irgalmas nővérek Ranolder intézetének gyors- és gépíró iskolájában 100 és 120 szótagos gép-áttételes verseny volt, melynek zavartalan lebonyolításán *Bánky Hedvig* irg. nővér szeretettel és nagy hozzáértéssel fáradozott.

Május 9-én az áll. kereskedelmi középiskola kapuja előtt már a kora délelőtti órákban az Angolkisasszonyok kereskedelmi leányközépiskolájának kipirult arcú növendékei gyülekeztek és siettek elfoglalni a részükre kijelölt helyet tanáruk *S. Halasi Ilona* felügyelete mellett. Nagy készülődés és ceruzahegyezés után nyugodtan írták le a szövetségi kiküldött diktátumot és a versenyszabályoknak megfelelő szigorú felügyelet mellett készítették el a folyóírásba való áttételt. 10 óra után erősen megváltozott a verseny színhelyének képe. Katonás rendben, a verseny komolyságának megfelelően vonultak be a termekbe a Kegyesrendi gimnázium és az áll. kereskedelmi középiskola felső osztályainak növendékei és igyekeztek legjobb tudásukkal a verseny munkáikat elkészíteni.

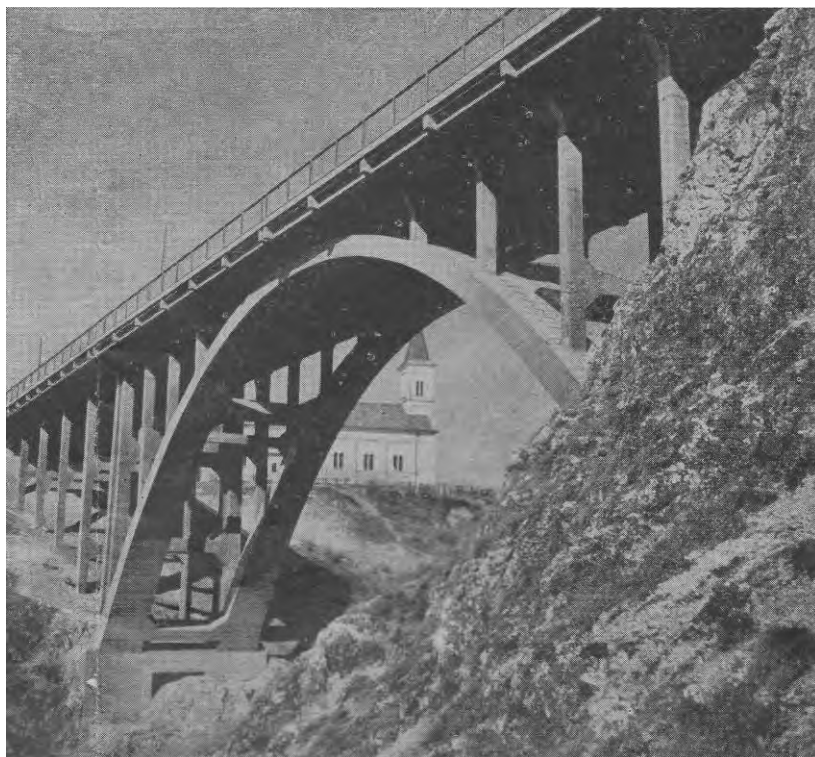
A verseny befejeztével az összes versenymunkákat a szövetségi kiküldött magával vitte Budapestre, ahol a hivatalos javítás és díjazás történik. A versenyző veszprémi diákok most már izgatottan számolják a napokat, hogy a fővárosból megküldött részletes eredmény alapján az okleveleket és egyéb jól megérdemelt jutalmakat átvehessék.

Veszprémi Hírlap, 1942. május 12. 3–4. p.

A Piarista Diákszövetség összejövetele

A Veszprémi Piarista Diákszövetség vacsorával kapcsolatos összejövetelt tartott a gimnáziumi diákmenzán s azon a szövetség tagjai szép számmal vettek részt. Vacsora alatt *dr. Jánosy József* törvényszéki elnök a magyarországi letelepülésének 300. évfordulóját ez évben ünneplő piarista rend tagjaira és munkájára kérte Isten további áldását, miután rámutatott gondolatgazdag felszólalásában, hogy ez a munka a vallásos és hazafias nevelés terén eddig is milyen értékes volt. *Dr. Eberhard Béla* c. főigazgató a Piarista Diákszövetség tagjai egymás közötti és a renddel való kapcsolatának ápolására buzdított. Végül *dr. Barthos Pál* apátkanonok hazafias érzéstől áthatott, kegyeletes szavakkal emlékezett meg *Buda János* tanárról és *dr. Horváth József* városi II. aljegyzőről, a diákszövetség elhunyt tagjairól, valamint hősi halottairól, akik *Breyer József*, *Fehér Gábor*, *Miltényi (Muics) Egon* és *Szítnyai Félix* voltak.

Veszprémvármegye, 1942. november 22. 5. p.

Viadukt, háttérben a Szent László templom

Egyesületi élet

A háborúk természetes következménye a zömmel férfiakat tömörítő egyesületek tevékenységének csökkenése.

Az 1940-es években elsősorban a városrészi egyesületek működése ritkul, róluk egyre kevesebbet írnak az újságokban. Van olyan egyesület, mint például a Cserháti Társaskör, akiknek létezését csak az mutatja, hogy amikor adományozni kell (árvízkárosultaknak, a honvédek téli ruházatára vagy az iparostanonc iskola diák-ságának), akkor az adományozók között szerepel az egyesület neve is.

A helyi sajtó, a Veszprémi Hírlap és a Veszprémmegye jellemzően a vallási alapon szerveződő egyesületi életéről, néhány tradicionális egyesületről (Veszprémi Nemzeti Kaszinó, Méhes Társbirtokosság, Iparos Dalárda és Önképzőkör stb.), illetve a politikai-honvédelmi célzatú egyesületekről, szervezetekről (Levente Egyesület, TURUL, MOVE, MANSZ, Baross Női Tábor stb.) ad rendszeresen hírt.

Az Evangélikus Nőegylet teaestéje

Azt az odaadó, fáradságot nem ismerő buzgalmat, amit jótékonycélú teájának sikere érdekében a Veszprémi Ev. Nőegylet *dr. Wallner Ernőné* elnökkel és *dr. Belák Imréné* alelnökkel az élén kifejtett, az idén is fényes siker koronázta. A Korona vendéglő termeiben múlt vasárnap du. 6 órától világosig lezajlott teaestélynek – a rövid farsang miatt ugyanez időben máshol is rendezett farsangi összejövetelek, valamint a havazás és síkosság okozta közlekedési akadályok miatt – nem volt olyan sok látogatója, mint az előző években. Az előzetes érdeklődés a teaestély iránt azonban meghozta a remélt anyagi sikert, amennyiben a büfé-megváltásból stb. befolyt jövedelem csupán néhány pengővel maradt alatta a tavalynak. De így is nagyszámú közönség vett részt a teaestélyen s annak soraiban megjelent – a városról távol volt férje nélkül – *dr. Mesterházy Ferencné* főispánné, a nőegylet díszelnöke, *dr. Berkey Miklós* alispán a feleségével, *dr. Simon György* preláthuskanonok, felsőházi tag, *dr. Cseresnyés József* eu. főtanácsos a feleségével, *Beöthy Dezsőné* tábornokné férje betegsége miatt egyedül, *vitész cecei Kurz Lajos* alezredes a feleségével, *Örley Lajos* őrnagy, *dr. Moravék Jenő* min. titkár, *Boda József* ref. lelkipásztorral a ref. egyház küldöttsége, *dr. Szűcs Imre* k. r. tanár a piarista rendház képviselőjében, *dr. Totth Béla* várm. főügyész, *dr. Papp Sándor* várm. árvsz. elnök, a róm. kat. egyházközség vil. elnöke, *Gaál Lajos* h. p.-ü.-igazgató a feleségeikkel, a keresztény nő- és leány testvéregyesületek képviselői, számos tisztviselő, intézeti vezető, pilótatiszt, s a társadalom minden

rétegeből sokan. Igen gazdag és finom büfé várta a vendégeket s ezt a nőegylet tagjai szolgálták ki kedves figyelemmel, *Wallner Ernőné* és *Belák Imréné* vezetésével, s az utóbbiak a vendégek fogadásánál is lelkesen tevékenykedtek *Hering János* alesperes-lelkész, *dr. Belák Imre* várm. t. főorvos, egyházi felügyelő stb. mellett. A fiatalság vidáman táncolt a táncteremben s csak a derengő hajnal vetett véget a mindvégig pompás hangulatú teaestélynek.

Veszprémvármegye, 1940. február 11. 2. p.

A veszprémi r. kat. Legényegylet közgyűlése

A veszprémi r. kat. Legényegylet f. hó 7-én tartott 45. évi közgyűlését köri helyiségében, melyen megjelentek *Serák József* prépost, kanonokplébános, *dr. Barthos Pál* kanonok, a r. kat. legényegyletek egyházmegyei elnöke és az egyesület tagjai úgyszólván teljes számban, Kováts Károly egyházi II. elnökkel az élen. *Serák József* egyházi elnök nyitotta meg az ülést, megemlékezvén a Legényegylet múlt évi eredményeiről. Utána *Székegyhidi János* köri jegyző olvasta fel a múlt évi közgyűlés jegyzőkönyvét, majd *Gyarmathy Kálmán* egyesületi titkár számolt be az elmúlt év munkájáról. Ezek után következett a választás. *Hoffmann Géza* világi elnök búcsúzott el a Legényegylettől megható szavakkal és megemlékezett a vezetése alatt eltelt nyolc év eredményes munkájáról *Gyarmathy Kálmán* titkár ugyancsak búcsút mondott az egyesületnek. *Dr. Barthos Pál* egyházmegyei elnök, örökös tag, meleg szavakkal emlékezett meg *Anty Illés*ről, a régi Legényegylet elnökéről, aki sok-sok nehéz éven át szívügyének tartotta az egylet életét és akinek köszönhető, hogy a Legényegylet olyan eredményekben gazdag munkát fejtett ki. Indítványozta, hogy *Anty Illés*t az egyesület örökös elnökévé válassza meg a közgyűlés, melyet a tagok egyhangú lelkesedéssel meg is szavaztak. *Serák József* egyházi elnök indítványára pedig *Hoffmann Géza*t választották meg tiszteletbeli elnöké. Világi elnök lett *László Dezső* mészáros és hentesmester, Kat. Köri alelnök, titkár *dr. Horváth Ferenc*, egyesület orvos *dr. Grünner László*, ügyész *dr. László János*, jegyző *Székegyhidi János*, II. jegyző *Blaski József*, I. dékán *Rózsa Lajos*, II. dékán *Husvéth Tivadar*, pénztáros *Kovács Béla*, pénztári ellenőrök *Oláh László* és *Deák István*, háznagyok *Heiszer Ferenc* és *Báder Ferenc*, könyvtári ellenőrök *Adravec Pál* és *Varga Jenő*, ruhatárosok *Nagy Lajos* és *Deák István*, díszletezők *Merhala Imre*, *Tibanyi László*, *Tátrai József* és *Bánki Ferenc*, borkezelő *Sohymosi József*, tekepálya gondnok *Husvéth Tivadar*. Választmányi tagok. *Dr. Grünner*

László, Gyarmathy Kálmán, Bukovics József, Kiss Elek, Szedmák József, Raposa József, Ring István, Melhardt János, Adravecş Pál, Bán Ferenc, Havasi Jenő, Bolvári József, Slavonits Kálmán, Erdei István, Bánki Ferenc, Husvéth Tivadar, Elmann Vendel, Siklósi József, Solymosi József, Fonyódi Jenő és ifj. Simon József lettek.

Veszprém Hírlap, 1940. április 14. 3. p.

A veszprémi Turul dísztábora

Élvezetes és változatos volt a Turul Szövetség Veszprémi „Bakony” Bajtársi Egyesületének a városház tanácstermében lefolyt vasárnap esti dísztáborozása, amelyen szép számú közönség is részt vett.

Miután az egybegyűltek elénekelték a nemzeti „Hiszekegy”-et, *dr. Rácş Miklós* egyes. vezér mondott rövid, lendületes megnyitót, ami után *dr. nemes Kósa János* dominusz törzsfő a magyar imából, a „Himnusz”-ból mondta el az első versszakot, amit állva hallgattak végig. *Tóth József* főíródeák a rovást olvasta fel, ami a tisztújító toborzás jegyzőkönyvét tartalmazta, majd *Rácş Miklós* vezér négy darut avatott ünnepélyesen leventékké s kivette tőlük a fogadalmat. A felavatottak *Fortenbacher Rózsá, Tóth Nóra, Farkas Piroska* és *Tóth József* voltak.

A hivatalos rész lezajlása után *vitész Mészáros István*, az aranyérmes Veszprémi Iparos Dalárda szólistája énekelte el cigánykíséret mellett „Rákóczi megtérés”-t, utána a veszprémi közönség előtt először előadott „Szállj szállj turul madár” c. időszerű dalt, amely honvédeink erdélyi bevonulása alkalmából jelent meg. Lelkes taps jutalmazta a két ének-számot.

Ezután *Taba István* bpesti tanár „Magyar honfoglalás az Újvilágban” c. előadása következett. Bevezetőben mindjárt megvilágította, hogy Újvilág alatt Amerikát, magyar honfoglalás alatt pedig a magyar előretörést érti. Érdekes volt azoknak a történelmi adatoknak az ismertetése, amelyek szerint még *Kolombus Kristóf* előtt is jártak már magyarok Amerikában. A továbbiakban egy magyar katonatiszt utazgatásai kapcsán ismertette a múlt század közepének Amerikáját, felemlítve egy-egy magyar sikeres pályafutását. Különösen tetszett a közönségnek az amerikai nőkről elmondott véleménye: hiúk, piperkőcök, lusták, a férfiak csak akkor köszönhetik őket az utcán, ha ezt előzetes fejbőlintással megengedik. Ezzel szemben az amerikai férfiak gyámoltalanok s nem egyszer lehetett látni az utcán estélyi ruhás férfiakat, amint reggel a piacra mentek, karjukon két kosárral. Végül megemlékezett az előadó az amerikai újságok

állásfoglalásáról a trianoni békeszerződéssel és a Felvidék és Kárpátalja visszatérésével kapcsolatban. Előadása végén feltörő taps volt a kifejezése a közönség elismerésének és meglepedésének.

Németh Ernő IV. keresk. isk. tanuló „Ütött az óra” c. szavalata drámai erejével egészen lenyűgözte a közönséget. Már régen hallottunk Veszprém-ben ilyen tökéletes hatású szavaltot, aminek érdeme nem csupán a fiatal diákok, hanem intézetének vezetőségét és a tanári kart is megilleti.

Az Iparos Dalárda „Erdélyi induló”-ja után a közönség elénekelt a „Himnusz”-t s ezzel zárult a dísztábor.

Veszprémvármegye, 1940. december 22. 3. p.

Száz esztendő az idén a Veszprémi Nemzeti Kaszinó

„Az 1842-ben alakult Veszprémi Nemzeti Casino az idén tölti be fennállása 100. évfordulóját. A nevezetes jubileumot szeretne volna méltó keretben megünnepelni, de a mostani megnehezedett, háborús viszonyok nem alkalmasak erre. Ezért a kaszinó jobb időkre halasztotta évszázados jubileumának megünnepelését, ami remélhetőleg nemsokára elkövetkezik hazánk jobb jövőjének keretében, aminek eléréseért a Veszprémi Nemzeti Casino tagjai is lelkesen foglaltak állást már az 1848-as időkben.

Ezt az elhalasztott jubileumot be is jelentette a kaszinó múlt vasárnap tartott 100. közgyűlésén *dr. Cseresnyés József* ü. főtanácsos emelkedett szellemű megnyitójában, amelyben a száz éves testületről megemlékezett. Kegyeletes és érzés teljes, szép szavakkal áldozott a kaszinó elhunyt tagjai *Kauzli Dezső* és *vitész Kolosváry László* emlékének is, majd az évi működésre világitott rá.

Mínthogy a tisztikar és a választmány megbízatása lejárt, általános tisztújítás következett, aminek során lelkes egyhangúsággal újra a régi tisztikart és választmányt választották meg, élükön a köztiszteletben álló eddigi elnökkel, és csupán az eltávozás vagy halálozás folytán megüresedett helyeket töltötték be másokkal. Így főjegyzővé *dr. Kósa János* járásbíró, aljegyzővé *vitész Kárpáti Sándor* várm. közell. előadót választották meg. A választmány új tagjai lettek: *dr. Békefi József* tanfelügyelő; *dr. Grünner László* és *dr. Hollós Sándor* főorvosok, *dr. Nagy László* polgár-mester, *Stoll Ferenc*, a MÉP várm. titkára, *Suly László* földbirtokos és *vitész Takách Jenő* ny. alezredes, vitézi székkapitány.

A közgyűlés egyhangúlag jóváhagyta a *dr. Jósza Kálmán* pénztáros által előterjesztett számadásokat és a felmentvényt megadta.

Veszprémvármegye, 1942. február 15. 3. p.

Turul kulturest

A Turul Szövetség veszprémi Bakony Bajtársi Egyesülete a városi Iskolánkivüli Népművelés keretében február 26-án este a városi Hungária Mozgóban nagyszerű kultürestet rendezett. Nagyszámú közönség jött össze az erre az alkalomra feldíszített moziban.

A királydíjas Dalárda, *Gaal Sándor* vezényleésével elénekelte a Szózatot, majd *dr. Gaál Sándor*, a veszprémi Turul BE vezére mondott megnyitót. Végül szeretetet és megértést kért, mert – ha szeretetet és megértést kapunk, többet és jobbat tudunk produkálni! – mondotta.

A megnyitó után *dr. Wallner Ernő*, egyetemi m. tanár, tanügyi főtanácsos, a kereskedelmi iskola igazgatója tartotta meg előadását, „Gazdasági feladataink az új Európában” címmel. *Dr. Wallnert*, mint előadót jól ismeri és szereti a veszprémi közönség. Nagy tudományos felkészültség, széleskörű tudás és ezenfelül szórakoztató stílus jellemzik előadásait.

A művészi program első száma, *Orsolya Mária* hegedűművésznő szólója volt. Zongorán *Ocsoszyky Aranka* kísérte. *Hubaytól* a Cremonai-hegedűst és *Schuberttől* a Ständchen c. hegedűszólót játszotta, átérzéssel, bámulatos technikával, játéka a legkényesebb igényeket is kielégítette.

Ifj. Kutasi Kovács Lajos, fiatal veszprémi író, az Egyedül vagyunk munkatársa tartott ezután előadását a ruszin irodalomról. A közönség érdeklődéssel fogadta a különös, ismeretlen témát. Különösen a felolvasott ruszin vers fordítások tetszettek.

Szabó Éva ifj. Cselényi József veszprémi szerző két dalát énekelte. Zongorán kísért *László Klári*. *Szabó Éva* nagy rátermettséggel, kedves meleg hangján tolmácsolta a két kis műdalt. Fergeteges tappsal jutalmazta a közönség mind a két bájos előadót, mind a színpadon megjelent szerzőt.

A műsor utolsó száma, az est fénypontja *Erdélyi József* szereplése volt. A nagy magyar költő lírikus verseiből olvasott fel. A közönség itta, szívta magába a közvetlenül csengő mesteri verseket. Minden verse után felcsattant a taps. Egyformán nagy sikere volt a „Csé István üzenetének”, a „Pápai kislánynak”, vagy a „Vizimolárnak”. A nagy költőt szeretettel fogadták és szeretettel jött közénk.

Végül a közönség elénekelte a Himnuszt és egy tudományos, művészi értékekben gazdag est élményével távozott.

Az egyes számokat *Zágon Alajos* népművelési titkár konferálta, a rendezésért pedig a Turul Vezérséget illeti meg az elismerés.

Veszprémi Hírlap, 1942. február 25. 3. p.

Méhes közgyűlés

Nagy érdeklődés mellett tartotta meg a veszprémi Méhes Társbirtokosság évi közgyűlését. Az elnöki székből távozó *Gaal Sándort* meleg szavakkal búcsúztatta el *dr. Barthos Pál*, akinek tüzes magyar beszédjét óriási lelkesedéssel fogadták. A tisztújítás során elnök lett *Nagymibály Ferenc* mérnök, alelnök *Hajnóczy György* gyógyszerész. A többi tisztséget is egyhangú lelkesedéssel töltötték be. A Társbirtokosság tagjai közé többen kérték felvételüket. A közgyűlés a következő új tagokat vette föl: *Bakonyi Ferenc, dr. Csermák Ferenc, Gally János, dr. Kobáry József, dr. Lampert László, dr. Makay Béla, Nagymibály László, dr. Suly Endre, Primusz János, dr. Wanka Dezső*. A választások megejtése után a Méhes fontos társadalmi hivatásáról *Nagymibály Ferenc*, a magyar érzés kimélyítését szolgáló munkálkodásáról pedig *dr. Barthos Pál* mondottak emelkedett beszédeket, melyeket a Méhes teremt zsúfolásig megtöltő tagok zajos tetszésnyilvánítással hallgattak és sokáig éltették a Méhes izzóan magyar hivatását.

Veszprémi Hírlap, 1943. február 21. 3. p.

A vasuti „Csalogány” vendéglő
I. osztályú nyári helyiségében — rossz idő esetén az
éttermében — minden este hangulatos szalonzene és
**Káldy Terike, a világ legkisebb énekes művész-
nője hangversenyez — hétköznaponként este 7,
vasár- és ünnepnap délután 5 órától záróráig.**
Kellemes, szolid, uri szórakozóhely a vasútállomás mellett.
Szíves pártfogást kér **CSEPELY DEZSŐ** vendéglős. 346 2

Az aranyérmes veszprémi Iparos Dalárda és Önképzőkör 20 esztendeje

Dalárdánk 20 éves fennállása alkalmából rendezett ünnepünk keretében, dióhéjban összefoglalva tartjuk szükségesnek, egyesületünk születését és 20 évi munkásságát ismertetni.

1923. évben az első Országos Iparos kongresszust Veszprémben tartották meg; ezen alkalommal Ipartestületünk egy nagyobb szabású ipari és mezőgazdasági kiállítást rendezett nagy sikerrel. Városunkhoz

méltó kiállítási és iparos kongresszusi megnyitó ünnepet akartunk rendezni, de a legszebben összeállított műsorból éppen a dalárda hiányzott, mert az akkor városunkban működött egyedüli Veszprémi Dalegyesület, éppen ezen a napon Szombathelyen való szereplése miatt nem vállalhatta a közreműködést, s így végső szükségből a rendezőség Budapestről a „Fővárosi Iparos Dalárdát” volt kénytelen nagy áldozatok árán meghívni.

Ezen körülmény adta a gondolatot, hogy nélkülözhetetlenül szükséges volna városunk iparos társadalmából egy Iparos Dalárdát szervezni. – A város egyik utcájában történt baráti megbeszélés, mely *Csernák László*, *Hervégh József* és *néhai Radovics Rezső* között folyt le, tett követte, mert a pár nap múlva tartott Iparos Köri közgyűlésen *Csernák László* társai nevében is megtette az indítványt a kör kebelében megszervezendő iparos kultúrcsoportban Dalárda felállítására. – Őszintén kell megállapítani, hogy ezen fontos és nemes indítvány meglepő ellenszenvre talált, minden ékesszólás és megdönthetetlen érv mellett is, már-már megbukottnak látszott, mikor *néhai Hajagos Imre* az ő ékesszólásával, *néhai Biczki Károly* h. polgármester, *néhai id. Georgi Lajos* és *Szűgyethy Ferenc* volt városi főszámvevő az indítvány feltétlen elfogadását támogató felszólalásai után a közgyűlés elvben elfogadta az indítványt, de csak erkölcsi támogatás kimondásával, míg a szükséges anyagiak gyűjtés útján való biztosítását *Csernák László* és *néhai id. Georgi Lajos*, a tagok toborzását pedig *Hervégh József* és *Schvarcz Ferenc* vállalták. A bizottság szívvvel és lélekkel kezdte meg munkáját s a dalárda 1923. évi október hó 2-án *Gaal Sándor* karnagy vezetésével megkezdte működését.

A megalakulásunk óta dalárdánknak elnökei voltak: 1923–28-ig: *Hajagos Imre* ipt. elnök; 1928–30-ig: *Homoray Béla*; 1930–37-ig: *Anty Illés*; 1937–39-ig: *Bokrosy Jenő* műszaki tanácsnok; 1939–41-ig: *Csernák László*; 1941–43-ig: *dr. Nagy László* polgármester és 1943-tól újból *Csernák László*.

Ügyvezető elnökök voltak: *Anty Illés*, *Csernák László* és jelenleg *vitész Mészáros István*. Titkárok, illetve főtitkárok voltak: *Hervégh József*, *Palkovics György*, *Lőcsei Antal* és *Mesterházy József*. – A díszelnöki tisztséget megalakuláskor már fenntartottuk egy kedves úr, az iparosok régi és mindenkori barátja és pártfogójának, kit annak idején nagy örömmel és lelkesedéssel örökös díszelnökké választottunk és pedig *dr. Barthos Pál* kanonok urat. – Művészi vezetőink, karnagyok voltak: *Gaal Sándor* két ízben is, *Kecskés Lajos*, *Balogh István*, kisegítő karnagy volt még *Pekárty Pál* és 1943. év eleje óta *Endrődy Alfréd*.

Dalárdánk fennállása óta részt vett fokozatos szép eredménnyel: öt országos dalosversenyen, két országos iparos dalosversenyen, egy dunántúli versenyen és két kerületi versenyen. Ezeken a versenyeken fokozatosan különböző csoportokban hat első, három második és egy harmadik

díjat és egy szövetségi oklevelet, továbbá több emlékkerleget stb. nyert. A legnagyobb sikert *Gaal Sándor* királydíjas karigazgató vezetésével 1938-ban Székesfehérváron az országos versenyen nyerte el a dalárdánk, hol a csoportunkban versenyző 19 nagynevű és több fővárosi dalárdával szemben az „Aranyérmét” nyertük el s ezzel az országban első iparos dalárdaként jutottunk fel a minden dalos álma, a legnagyobbért, a Királydíjért folyó nemes küzdelembe.

20 éves működésünk alatt nagyon sok felejthetetlen hangversenyt, színelőadást, vidéki propaganda hangversenyt stb. rendeztünk, mely a magyar dalkultúra fejlesztése és ápolása terén, dalos hivatásunknak megfelelően teljesítettük kötelességünket. Minden erőnkkel azon leszünk, hogy a jövőben még fokozottabban végezhessük nemzetnevelő feladatunkat, ehhez azonban a nagyközönség pártolása és szeretete nélkülözhetetlenül szükséges.

Most mikor beszámolóm végére értem, külön köszönetet kell mondanunk Ipartestületünk megértő vezetőségének és minden egyes tagjának, hogy fenntartásukat az évi segély rendszeres kiutalása és a helyiség rendelkezésre bocsátásával elősegíti, a város nemes szívű polgármesterének és képviselőtestületének ugyancsak a rendszeres évi segély megszavazásáért, a helyi sajtónak, amely mindenkor készséggel segít és áll mellettünk a betű fegyverével s mindazoknak, kik bármi formában, akár mint pártoló tagok vagy egyéb támogatók segítenek hazafias és kulturális törekvésünkben minket.

Mi, a magyar dal katonái ebben az ősi dalos városban, kik egyedül képviseljük a magyar dalos ügy magasztos hivatását, ígérjük, hogy kitartunk a dicsőséges múlt és a jövő reménységét sugárzó zászlónk mellett.

Isten segítségével dicsőségesen előre egy szebb és boldogabb jövő felé.

Herczegh József

Veszprémi Hírlap, 1943. október 27. 3–4. p.

A MOVE Veszprémi TSE díszközgyűlése

Negyedszázados fennállásának megünneplése a MOVE rendkívüli díszközgyűlést tartott. A díszközgyűlésen számosan jelentek meg a hatóságok képviselői is. A Hiszekegy elmondása után *Tavaszy István* MOVE elnök ismertette MOVE céljait, annak nemzeti fontosságát.

– Mint egy kicsiny hajó táncolt nemzetünk a hullámok tetején az összeomlás után. Nem tudta senki merre megy, merre viszik a hullámok,

hol fog kikötni. Még nem tudunk semmit, de azt tudunk kell, hogy a parancsnak vakon engedelmességni kell, mert fegyelem nélkül elveszünk, mondotta többek közt.

Ezután *Serényi István* mély átérzéssel szavaltta el a Szózatot.

Dr. Barthos Pál apát-kanonok, társelnök, magas szárnyalású beszédben a MOVE nemzeti elhivatottságáról, annak legkiválóbb munkájáról beszél. A MOVE az 1918-as időkben született meg. Nincs szégyenleni való benne. De nagy bünt követ el az, aki szembeszáll a magyar eszmékkal, vagy azokat megérteni nem akarja.

Ezután történeti visszapillantást vetett a magyarság szabadságharcaira és rámutatott, hogy ezek ugyanazokért a gondolatokért folytak, amelyekért a MOVE is küzd. Ez a nemzeti, faji és szociális alapokon való működés. Ettől a MOVE egyetlen esetben sem tért el. *Bem* apó szavait idézem – szólt ezután – MOVE menj és tégy meg mindent, hogy ébredjen fel a magyar, hogy ne jusson Olaszország sorsára, – hanem vegyen példát a testvér finn nemzettől, amely a legnagyobb túlerővel szemben is megvédte hazáját.

Dr. Barthos Pál ünnepi beszédét szünni nem akaró tapsal fogadta a díszközgyűlés nagyszámú közönsége.

A MOVE országos elnöksége ezután az egyesület érdekében kifejtett munkásságukért *Zwicker Ferenc* üv. alelnöknek az OSK I. o. érmét nyújtotta át, míg *Serényi István*, *Nagy István*, *Sütő Kálmán* (hósi halált halt), *Török József* egyesületi tagokat díszoklevéllel tüntette ki. A kitüntetettek nevében *Zwicker Ferenc* mondott köszönetet és ígéretet a további munkára.

Veszprémi Hírlap, 1944. január 30. 2. p.

Megidézett múltunk

Mióta a városnak van sajtója, mindig léteztek olyan veszprémi polgárok, akiket érdeklődési körük, ismeretanyaguk arra predesztinált, hogy a város közel- vagy régmúltjából bemutassanak egy-egy érdekesebb eseményt vagy történetet.

A teljesség igénye nélkül álljon itt néhány név, akik ott szerepelnek a 19. század utolsó harmadában elindult veszprémi sajtótermékekben. Eötvös Károly, Bolgár Mihály, Kompolthy Tivadar, Lévy Imre, Szomabázy István, Ádám Iván, Horváth Cyrill, Kertész Kálmán, Bartócz József, Gutheil Jenő, Sziklay János, Szűcs Imre, és a többiek.

A második világháború során megrikkulnak a visszaemlékezések, az utolsó ilyen jellegű írást 1943 szeptemberében közli a Veszprémi Hírlap. Írója a város múltjával sokat foglalkozó történész végzettségű egykori ügyész, dr. Rosenthal Sándor, akit túl nyolcvanadik életévén, több száz veszprémi zsidó lakossal együtt 1944. június 19-én kísérnek a csendőrök a gettóból a vasútállomásra, onnét a biztos halálba.

Egy érdekes esztendő Veszprém múltjából

Hogy miért kívánunk Veszprém város közelmúltjának évei közül az 1866. évről megemlékezni, erre könnyen megadhatjuk a feleletet. A hatvanas évek első öt esztendeje csendes egyformaságban pergett le és mi sem mutatta, hogy a következő év háborút fog hozni Ferenc József birodalmára, inséget és járványokat hazánkra. Nem lesz tehát érdektelen, ha Veszprém városának a szomorú 1866. évben volt közállapotait az immár letelt hetvennégy esztendő történeti távlatában nézve ismertetni fogjuk.

Akkoriban a városnak még nem volt polgármestere, városbíró állott a város élén, mely a rendezett tanácsú jelleget csak 10 év múlva, 1876-ban nyerte el. *Havranek* városbíró és *Czvek Ferenc* városbíró igyekeztek azon, hogy a városban a rendet fenntartsák, de ez nem ment olyan könnyen. Jellemző erre a városkapitánynak az előző év végén kibocsátott hirdetménye, melyet érdemesnek tartunk szó szerint közölni.

„Tapasztaltatván, miszerint Veszprém város némely polgárai a korcsmából hazatérő csoportok által nem épen a legudvariasabb módon éji nyugalomban háborítatnak s mint pártemberek ellenkező pártbeliek által ha nem is anyagi, de erkölcsi erővel bántalmaztatnak. Ez által a jó rend és csend annyira háborgattatik, hogy e tekintetben máris hangos panaszok emeltetnek. Midőn Veszprém város érdemes polgárai a jó rend és béke fenntartására felhivatnak, óva intetnek, hogy mindennemű békezavargatásoktól magukat annyival is inkább visszatartsák, mert az

ellenszegülők, békétlenítők, s a jó rend és béke zavarói ellen a büntető eljárás megindíttatni fognak.”

A hatósági intellem nem sokat használt. Így az Eötvös Károly szerkesztése alatt 1866. év elején megindult „Veszprém” című hetilap augusztus 26. számában olvassuk: „Újólág meg kell a rendőrség gondatlan eljárását rónunk. E sorok írója tanuja volt a napokban a Kapuváry ház (a jelenleg városház) előtt majd pár negyedórai huzalkodásnak és véres verekedésnek a nélkül, hogy a rendőrség közbelépését tapasztaltuk volna. Valóban szánandó állapot.” Majd egyik későbbi számában panaszolja a hírlap, hogy „a hét elején napi renden, vagyis éji renden voltak az éjjeli házfeltörések és tolvajlások.”

A város közrendjét éber figyelemmel kísérő „Veszprém” hetilap már az év végével megszűnt, mert *Eötvös Károly* a vármegye tiszti ügyészi székét foglalta el a lemondott *Kenessey Móric* (a későbbi közjegyző) helyett.

Megjött a tavasz is, de nem hozott örömet. Május hó 11-én északi széllel hűvös idő következett be, mely 10 napon át tartott. Utána május 22-én és 23-án két fagyos éjszaka végezte pusztító működését a zöldellő növényzetben. De ez nem volt elég; június 11-én egy újabb fagyos éjszaka tette tönkre a gazdáknak amúgyis megfogyatkozott reménységeit. Az időjárás ugyan melegebbre fordult, de szárazság állott be a hírhedt 1863. évi aszályra emlékeztetve.

Országos ínség lett ennek a szomorú időjárásnak következménye. Mint országszerte, úgy Veszprémben is, eddig nem ismert mérvű drágaság lett úrrá. A július 20-iki hetivásáron egy fej káposztáért 90 krajcárt, mai pénzben 2 pengőt, 24 darab diónagyságú burgonyáért 20 krajcárt, mai pénzben 46 fillért fizettek. Maga a város 1866. évi összes adóterhe a városi póttadóval együtt 44993.59 forint volt; ennek kb. a fele folyt csak be, a 28863.49 forint hátralékkal szemben.

A tavaszi fagyok után beköszöntött nehéz gazdasági helyzetet még inkább növelte a Poroszországgal június hóban kitört háború. A porosz hadsereg már július 3-án döntő győzelmet aratott a csehországi Kőnigrätznél lefolyt ütközetben. A győztes porosz hadsereg azután előrenyomulva Szokolcánál átkelt a Lajta folyón és magyar területeken tovább haladva már Pozsony környékére ért, ahol Lamacs mellett ütközet is fejlődött ki, mely egyelőre feltartóztatta a porosz hadsereget. A pár nap múlva bekövetkezett fegyverszünet vetett véget a vesztes hadjáratnak.

A háború gyors befejezése dacára nagy volt a száma a háború áldozatainak. A veszprémi kórház is megtelt sebesült katonákkal és a veszprémi hölgyek is szorgalmasan készítették a „tépés”-t, a vászondarabkákból kifejtett szálakat, a sebesültek részére. Ez helyettesítette az

akkor még ismeretlen fertőtlenített kötszereket. Pénzsegélyt is eredményesen gyűjtöttek a sebesültek részére a városi lakosság körében.

Azonban már szeptemberben kitört a vármegye számos helyiségében a kolerajárvány. A város hatósága tisztaságra, mértékletes életmódra és zöldgálicoldattal való fertőtlenítésre hívta fel a közönség figyelmét. Egyéb óvszer hiányában a közönség a pálinkának, különösen a fenyőpálinkának (a borovicskának) tulajdonított védő hatást. A mostani szérumoltásos világban mindezt nagyon kezdetleges védekezésnek találjuk. Terjedt is a járvány, Városlődön 310 megbetegedés, 155 haláleset, Pápán 865 megbetegedésből 391 haláleset, Veszprémben 66 megbetegedésből 37 haláleset fordult elő, ami itt nemcsak a város egészséges fekvésének, hanem a már téli időben beállott járvány csökkent hatásának is volt tulajdonítható.

Ebben a viszontagságos esztendőben egyedül a város szellemi élete mutat örvedetesebb képet. Az *Eötvös Károly* által szerkesztett „Veszprém” hetilap közérdekű és irodalmi tartalma még ma is megállja helyét. Benne jelent meg *Eötvös Károlynak* „Elköltözőhöz” című szép verse. Egy nagyműveltségű költői lelkületű fiatal pap, *Jánosi Gusztáv* ez évben fejezi be francia, angol és olasz költők verses fordításait, melyek a következő évben „Nyugat költőiből” cím alatt könyvalakban megjelennek. *Végbelyi Dezső*, a már ismert nevű történettudós, a veszprémi levéltárakban végez kutatásokat. *Cholnoky László* a későbbi városi főügyész lefordítja a Sió álnév alatt idősb *Dumas Sándor* világhírű regényét a „Gróf Monte Christo”-t, mely azután *Ramazetter Károly* veszprémi nyomdatulajdonos kiadásában jelenik meg.

Egy emlékezetes, félig már elfeledett esztendőnek képét igyekeztünk feltárni. Jöttek azóta jobb idők, jöttek zord idők is, de az idők minden változóságán keresztül Veszprém város közönsége mindenkor megőrizte hazafias érzését és egy boldogabb idő eljövételébe vetett reménységét.

Dr. R-I S-r.*

Veszprém Hírlap, 1940. december 25. 12. p.

Séta közben

Magános bolyongásaim közben a Jókai Mór utcában járva, egy régi szobor ébresztette fel érdeklődésemet, visszavezetve gondolataimat régi idők felé. A fülkében álló szobor Nepomuki Szent Jánost ábrázolja. A

* dr. Rosenthal Sándor

szobor csigavonalas díszű talapzatának alsó része az utca talajának feltöltése folytán már nagyon régen a földbe került és a rajta levő felirat-töredék nem ad felvilágosítást a szobor keletkezésének idejéről és így csak a szobor stílusának jellegzetes voltából lehet annak korára következtetni. A ruházat redőzetének nagy részletességgel kidolgozott volta, a kissé meghajlott fejtartás mind arra vallanak, hogy a szobor a 18. század derekának ízlésében készült, mely a rajzszerűséget szerette kőbe átvinni. Nem lehet mondani, hogy a szobor valami kiváló művészi alkotás, de gondos kivitele a jobbak közé sorozza.

Érdekes, ha a szóban forgó szobrot összehasonlítjuk a vár feljáró elején levő Nepomuki Szent János szoborral, mely a 17. század vége felé készült. A nyugodt testtartás, a túlzott részletesség elkerülése megfelel a 17. századbéli barokk szobrászat irányának, mely még közelebb áll a klasszikus hagyományokhoz.

A Jókai Mór utcai szobor még ma is régi helyén áll, de eredetileg nem fülkében, hanem teljesen szabadon állott. A várhegy nyugati oldalán elvonuló házsor akkor még nem létezett, csak a múlt század elején kezdett felépülni. Szabadtér vonult el itt a vár alatt és láttatni engedte a várhegy tövében végigfutó várárkot, melynek utolsó darabja a Jókai Mór utca és Margit tér sarkán levő ház udvara mögött még fennmaradt.

A szobrot a vallásos kegyelet emelte, de hogy éppen ezen a helyen emeltetett, annak a régi időkre visszamenő jelentősége van, melyet a mai közönség már nem ismer. Mert eddig a szoborig terjedt a püspökségnek a város feletti földesúri joga, a szobron túl észak felé eső városi területen pedig a káptalan földesúri joga. A földesúri jog pedig egyebek közt abban állott, hogy a földesúr engedélye nélkül az ő földesúri joga területén letelepedni, boltot nyitani, mézárshéket tartani, szeszestalt kimérni nem lehetett. Az 1848 utáni években a földesúri jogok az italmérési jog kivételével megszűntek ugyan, de ez utóbbi még sokáig fennállott.

Veszprém város polgárai abban az előnyös helyzetben voltak, hogy a 18. században megkötött egyezségük alapján minden szőlőbirtokos városi polgár Szent Mihály napjától Gyertyaszentelő napjáig saját termésű borát szabadon kimérhette. Nem kellett hozzá engedélyt kérni, elég volt, ha a szőlőbirtokos gazda kifüggesztette kapuja fölé a kelkáposzta fejet. Vendégek is mindig akadtak, akik egy-két pohár újbor mellett elbeszélgettek a házigazdával. Ez a boldog idillikus állapot az 1889. év végén szűnt meg, amikor is az italmérési földesúri jogosítványokat az állam magához váltotta.

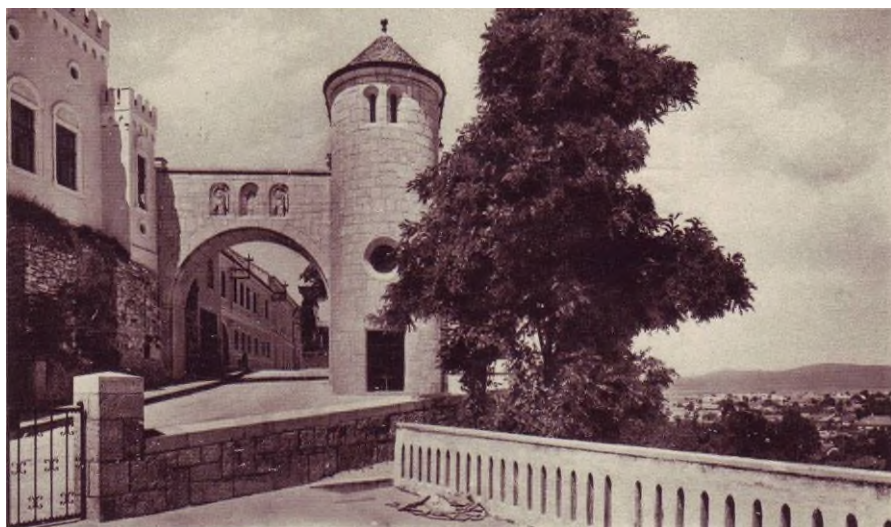
*

Közeleg az alkonyat, hazafelé tartok. Most vagyok szemközt a Nemzeti Bank palotájának loggiás szép homlokzatával. Kár, hogy a városi

villanyvezetékek közvetlen az épület előtt elvonuló falusiasan egyszerű oszlopai kissé zavarják a homlokzat egységes hatását. Maga a palota a legújabb építészeti irányt mutatja, mely kerüli az építménnyel szerves összefüggésben nem levő cikornyás díszítményeket és inkább a szép arányokban és tagozásban adja meg az épület művészi hatását. Az aránylag szűk utcában elhelyezett palota megkívánná, hogy előtte szabad térség legyen. Ha a mostani időkben nem is, de a jövőbe tekintve nem látszik kivihetetlennek, hogy az átellenes szerény házak lebontásával ott szabad tér nyitassék, melynek a vár ódon bástyái alkotnák hangulatos hátterét.

Dr. R-l S-r.

Veszprémi Hírlap, 1942. március 29. 5. p.

Hősi kapu

A régi jó Veszprém

A múlt század hetvenes éveiben Veszprém városának még 12.000 lakosa volt, ma pedig – a legutóbbi adatok szerint – 27.000 lélekre emelkedett a város lakosságának száma. Ez az emelkedés érezteti is hatását. Manapság a város társadalmi élete – talán nem is egészen helyesen – sokfelé tagozódik, holott a múlt század hetvenes éveiben a város társadalmi élete, hangulata és kedélye egységesebb volt, egyszóval városunk akkor még a kedélyes Veszprém volt. Társadalmi élete ezekben az években kezdett a jövőre is kiható fejlődés útjára lépni. Megalakult az Iparoskör,

az Iparosifjúsági Egylet, a Tűzoltó Egyesület és báró Fiáth Ferencné, a főispán nejének elnöklése alatt a Veszprémi Jótékony Nőegylet. Lévy Imre, a gimnázium nagytudású, megnyerő modorú igazgatója, a későbbi rendfőnök újból megindítja az 1866. év végén megszűnt „Veszprém” hetilapot, mely aztán közel 20 évi szolgálta a vármegye és város érdekeit.

Vezető szerepe volt a Nemzeti Kaszinónak. Az akkor kisebb Rákóczi téren levő kaszinó egykori épületének tágas erkélye volt gyülekezőhelye a város előkelőinek a késő délutáni órákban. Itt beszéltek meg a vármegye és város eseményeit és hallgatták Bezerédy Gyula alispánnak néha kissé borsos adomáit. Később ez a szokás teljesen megszűnt. A kaszinóból a farsang legnevezetesebb eseménye volt, bemutatója a felserdült leányoknak. Szokásos Szilveszter-estéi mindenkor olyan vidám hangulatban folytak le, hogy még az öregurak is tánkra kerekedtek ezekben a boldog években.

A mostan divatos kávéházi élet akkor még nem volt kifejlődve, inkább egyes jóhírű vendéglőket – mint aminők a Rotfiser, Látos és Curia vendéglők voltak – szokták esténként felkeresni asztaltársaságok, melyek körében a napi események megvitatása mellett a kedélyes vidámság uralkodott s nem egyszer innét indultak ki azok a tréfás éjjeli csínytevések, melyeknek ötletét a fiatal *Ch. László** ügyvédnek tulajdonította a közvélemény. Cégtáblák elcserélése csak kisebb tréfának számított, mert voltak sokkal vaskosabbak is. Ilyen volt az, amikor az agglegény *Pósa* ügyvéd udvari lakásának ajtaját magasra felrakott tűzifa hasábkokkal eltorlaszolták.

Megtörtént, hogy egy meleg júliusi éjszakán észrevette a jókedvű társaság, hogy a mostani Rákóczi utcában lakó fiatal *Szalatkay* házaspár emeleti ablakai tárva vannak. Tudták, hogy *Szalatkay*ék csak a késő éjjeli órákban fognak Balatonfüredről hazaérkezni. Nem sokat tanácskoztak, hanem egy előkerített létrán felhatoltak a lakásba, annak mindegyik szobájában erősen befűtöttek és az ablakokat bezárva, eltávoztak. Hogy minő áldások szálltak utánuk a megérkező házaspár részéről, elképzelhető!

A nyári időszaknak mindenkor kimagasló eseménye volt a diákjuniális a Csererdőben. Részt vett abban a város minden társadalmi rétege. Egész napon át hosszú sora a fogatoknak és gyalogosoknak igyekezett a csererdőbeli tisztás felé, mely ez alkalommal táncterrel, lacikonyhákkal, cukrász- és mézeskalácsos sátrakkal felszerelve fogadta vendégeit. Már a kora reggeli órákban örömteljes szívvel, az öreg *Kis János* bandájával menetünk élén, vonultunk ki, mi diákok a Csererdőbe, ahol kedves tanáraink felügyelete mellett éltük át ezt a feledhetetlen boldog napot,

* Cholnoky László

míg csak estére kelve, még gyönyörködhattünk az ezermester *Pápay Viktor* tanárunk készítette tűzijáték színes csillagaiban és forgó tűzkerekeiben, hogy azután álmosan és fáradtan térjünk haza jó szüleink oldalán.

Művészeti élményekben sem volt hiánya a város közönségének, ha nem is oly gyakran, mint az újabb időkben. A zenekedvelő *báró Fiáth Ferenc* főispán zeneestélyei, – habár szűkebb körben is – fejlesztették a zenei ízlést. *Mándok*y színigazgató jól megszervezett társulata előadta a „Márta” operát, mely még ma is a budapesti kir. Operaház egyik műsordarabja. Több ízben vendégszerepelt nálunk *Bulyovszky Lilla*, a külföldön is ismert nevű drámai színésznő; különösen a „Kaméliás hölgy” és „Deborah” színdarabokban aratva nagy tetszést. Egy ízben *Velar Viktorina*, a berlini Operaház táncosnője, a népszerű sánta *Weninger* doktor unokája mutatta be táncművészetét szülővárosának.

Nyugalmas, barátságos hangulat uralkodott a városon. Csak a képviselőválasztások okoztak nagyobb izgalmakat, de inkább csak a pártok kortestanyáin, hol egész napon át szólt a cigánymuzsika és harsogott a márkói németek trombitás bandája.

A mostani viharos idők forгатagában, midőn napról-napra torlódnak súlyos történések, jól esik a megemlékezés a letűnt, de nem is olyan régen letűnt szép időkről, a régi jó Veszprémről.

Vármegyei múzeum a Laczkó Dezső szoborral

Dr. R. S.

Veszprémi Hírlap, 1943. szeptember 24. 2. p.

Elfelejtett veszprémiek

Veszprém megyei jogú város minden korszakában voltak-vannak olyan emberek, akik tevékenységükkel-személyiségükkel hozzájárulnak – ma így mondanánk – a város imázsához. A második világháború éveiben is léteznek ilyenek. A következő fejezet belőlük szemezget, belőlük mutat be néhányat.

Egy veszprémi mérnök korszakalkotó találmánya

Száz esztendeje készült az első géppuska

Mindössze pár hete múlt el száz esztendeje annak a verőfényes szeptemberi napnak, amikor néhány veszprémi vadász járta a Bakony rengetegeit, szarvaslesre igyekezvén. Vélhetőleg a mai fogalmak szerint is kocavadász lehetett a társaságnak az a tagja, aki a holdfényes éjszakában puskavégre kínáló szarvasbikára hiába sütötte el a puskáját. Hiszen volt is mit hallgatnia hazafelé a vadásztársaktól. Ugratták kegyetlenül, amint ez már ilyenkor Hunor és Magor esete óta szokásban van.

Végül is kifakadt a szegény.

– Hiszen csak ne lenne olyan átkozott körülményes a puska megtöltése. Bezzeg a második lövésem majd talált volna! A társaság nagyot kacagott ezen. Csupán az egyik fiatal ember komolyodott el. S attól fogva mind hazáig elmélázva ült a bricskában. Nem törődött a többiek vidám évelődésével, nem vette észre a sárguló lombok közt csillogó őszi harmatot. Még a feléje kínált szalmafonatos butykost is hiába nyújtotta feléje vicispán uram.

*Kosztka Károly**, nemes Veszprém vármegye hites matematikusának fejében olyan gondolat kezdett testet öltetni, amely korszakalkotó lett volna, ha – nem magyar ember agyából pattanik ki. A géppuska első ötlete volt ez.

A Kosztka-család

Zsidlázi és liethavai *Kosztka Károly* abból az ősi lengyel családból származott, amely szentjét adta az Egyháznak és a lengyel hazának. A grófi rangra emelkedett család egyik ága később átkerült a magyar Felvidékre. A XVI. században már magyar nemesek és Árva vár urai, amelyet királyi adományként kapnak.

Hogy, s hogy nem, de kétszáz év elteltével a család egyik tagja már Krassó vármegyének főmérnöke. Nyilván a királyok adományát elvitték a

* Kosztka Károly (Peklin, Abaúj vm. 1814. okt. 7. – Szentes 1987. febr. 22.)

későbbi királyok. Lehet, részben olyan királyok, akik adót vetnek ki a népekre, s esetleg olyan királyok, akiket a helvéciaiak pingáltak a kártyákra.

A krassómegyei *Kosztka Pál* fia volt *Kosztka Károly*. Ő is mérnökséget tanult, s mint ilyen került a múlt század harmincas éveinek végén Veszprémbe.

Itt igen megszerették a fiatal mérnököt és családját. Mindenki bámulta széleskörű szaktudását, kedélyes egyéniségét és zenei tehetségét. Ugyancsak látogatottak voltak azok a zeneesték, amelyeket *Kosztkaék* Szabadi utcai* (ma Horthy Miklós út) házában tartottak. Ezeken a házigazda és jóbarátja: *Boksa* kanonok voltak a vonósnégyes fő oszlopai.

A zene mellett, amaz emlékezetes vadászat óta, az újrendszerű fegyver gondolata foglalta le minden üres percét a veszprémi matematikusnak. Nem sok idő telt el, s mint igazi zseni, már el is készítette a terveket és házi műhelyében megkezdte a kivitelezést.

Milyen volt az első géppuska?

A feltaláló munka közben látja meg, hogy találmánya igen gyakran sokkal nagyobb jelentőségű, mint aminőnek az ötlet megszületésekor gondolta. Így volt *Kosztka Károly* is. A vadásztársnak akart gyorsan tölthető puskát készíteni és helyette megvalósult az első géppuska.

Amikor a puska modelljét elkészítette, részletes leírás kíséretében felajánlotta „Veszprém Vármegye Tettes Állandó Bizottmányának”. A beadványban elmondja, hogy újrendszerű fegyvert talált fel, amely lényegesen eltér az eddigi puskáktól. Ez – írja – „légmentes fémzávarzatú, sem csavar, sem pedig összekötő szeggel nem rendelkezik és mechanizmusának összes súly 18 lat. Szerkezete kívülről egész sima, sem kakasa, sem kiálló emeltyűje nincs. Szétszedése két másodpercnyi időt vesz igénybe s ugyanazon idő alatt össze is lehet rakni. Célzószerkezete megfelelő, a lövés elhibázhatatlan. Percenkint 15 golyót küld az ellenség felé.

A találmány sorsa

Mint annyi magyar feltalálónak, *Kosztkának* is az lett a sorsa, hogy meghallgatták ugyan mind a vármegyénél, mind a bécsi minisztériumokban, de találmányával nem foglalkoztak komolyan. Még kísérletet sem tettek arra, hogy a gyakorlatban megvalósítsák. Pedig a későbbi idők, s különösen a ma folyó háború eléggé beigazolták, milyen korszakalkotó találmány készült száz évvel ezelőtt kies Veszprém városában.

* ma: Bruszniai Árpád u.

Kosztka Károly

Sajnos, az eszmének később idegen ember, a géppuskának pedig nem a magyar nemzet vette hasznát.

Kosztka Károly a meg nem értés következtében elvesztette kedvét a géppuskához. A két modellt ládába csomagolta és nem törődött velük tovább. Halála után az egyik példány a szentesi múzeumba került, a másik pedig Veszprémben élő unokájának birtokában van. Ez utóbbi ugyanúgy bezsírozva és becsomagolva várja az őt megillető helyet a veszprémi múzeumban, ahogy még talán a készítőjének gondos és szakértő keze helyezte el a ládába.

A feltaláló unokájánál

Szelíd, októberi napfény táncol a hullongáló rozsdabarna diófa-leveleken, amikor végigmegyünk az utcán, hogy meglátogassuk az első géppuska szerkesztőjének Veszprémben lakó unokáját.

Ősz hajú, kedves Biedermayer-hölgy nyit ajtót s szívesen mesél nekünk nagyatyjáról, *Kosztka Károly*ról.

Míg halkan pereg ajkáról a szó, lassan úgy érezzük, mintha szállnánk-szállnánk vissza a száz esztendő előtti Veszprém Szabadi-utcájának egyik házába, tettes *Kosztka Károly* matematikus úr lakásába. Már látjuk daliás alakját, amely éppolyan mint az imént elnézegetett, sárguló fényképen. Még hatalmas, varjuszárnyhoz hasonló bajusza is úgy takarja kövérkés arcát, mint a képen.

Nyájas kedélyességgel tekint ránk, de érezzük, tekintetében szemrehányás van. Mintha azt mondaná:

– Szemforgatók vagytok. Amíg éltem, nem törödtetek velem és tanálmányommal. Most zavartok már? Hagyjatok nyugodtan pihennem és álmodnom arról az eljövendő boldog korról, amikor az isteni szikra tulajdonosai megértésre találnek széles e hazában!

Lehajtott fővel, bocsánatkérően adunk neki igazgat ezen az emlékidéző, lassan lila párába burkolódzó októberi alkonyaton...

Sz. F.

Veszprém Hírlap, 1940. október 20. 2. p.

A mesterhegedűk mesterénél

Látogatás egy érdekes embernél

Úgy látszik, jégtörő Mátyás az idén is becsülettel megfelelt a hozzáfűzött reményeknek, mert napjának érkezéssel megcsordította az ereszeket s elindította a járdaszegély melletti patakocskákat. A téli alkonyat még rőtbe játszó szürke párát borít az utcákra és házakra, de a hegyek mögött leskelődő tavasznak már érezni finom leheletét.

Mindezt akkor állapítottuk meg, midőn az Újtelep felé lábaltunk a poshadt hóban, hogy látogatást tegyünk városunknak egy – idehaza alig ismert – érdekes embernél, *Baloghy Lajos* ny. máv. főintézőnél, a neves mesterhegedű-készítőnél.

Csupa-kép dolgozósobában fogad bennünket a barátságos, ősz hajú magyar úr. A hatalmas asztalon táblára feszített rajzlap, sok-sok festék és ecset. Mi ugyan inkább hegedűk közt képzeltük őt, szerszámmal a kezében. Meg is lepődünk. Ő hasonlóképpen, midőn kérjük, mondana el egyet-mást lapunk olvasóinak magáról, a hegedűkészítésről és híres hegedűiről, meg azokról az időkről, amikor „Nagy-Románia” minden valamirevaló muzsikusa csak *Baloghy*-féle hegedűvel az álla alatt akart a pódiumra lépni.

A sokat tapasztalt és még többet elmélkedő emberek szokása szerint, nem szívesen beszél magáról. Úgy látszik, szívesebben mutogatja festményeit. Meg is nézegetjük a szebbnél-szebb olajképeket és miniatűröket, amelyekkel tele van az egész lakás. De ravaszul mindig visszatérünk az eredeti témára: az emberre és a hegedűkészítés titkaira. Megtudjuk aztán, hogy a *Baloghy* család a XIII. században kapta a nemességét. A falon függő, művészi kivitelű nemesi címet meg is csodáljuk. (Érdekes, hangszer van abban is: keresztbe fektetett nyílvevesszőkön nyugvó kürt!)

Gyermekkoromban kerültem Erdélybe – meséli házigazdánk – s az örökké fúró-faragó, ezermesterkedő székelyek között magam is megtanultam és szívesen űztem a fafaragást.

– Akkor kezdett foglalkozni a hegedűkészítéssel? – érdeklődünk.

– Dehogyan. Sokkal később. Már vasúti tiszt voltam, amikor egyik barátom azzal dicsekedett, hogy hegedűt készített magának. Megnéztem a hegedűt s azt mondtam, én ennél különbet csinállok, meglásd.

Nekifogtam. El is készült az első hegedűm. Mindenki megcsodálta csupán én nem voltam vele megelégedve. A hangja sehogyan sem tetszett. Könyveket vásároltam, tanulmányoztam a hangtant, a különböző fák és lakkok tulajdonságát, majd pedig beszerződtem inasnak a leghíresebb kolozsvári hegedűkészítőhöz. Szabályszerűen fel is szabadított, majd társnak vett a műhelyébe. Szívesen dolgoztam nála, mert

alkalmat adott, hogy kísérletezzem. Valóságos felfedező úton jártam akkor, a hegedűkészítés titokzatos országában. Mindent magam akartam megtalálni: a *Stradivari* és *Guarnerius* hegedűk tökéletességének nyitját, azokat a fogásokat, amelyek felemelik a mesterséget és művészetté teszik.

Később már mind többen és többen keresték hegedűimet s szép mellékkeresetem származott a munkából. De szükség is volt rá, mert a megszállás alatt a magyar vasutas éhbérért dolgozott odaát.

Előkerülnek a mesterhegedűk

Házigazdánk most az egyik szekrényhez lép. Kinyitja. Ámulva látjuk, hogy a szekrény tele van gondosan csomagolt hegedűkkel. Az egyiket kivesszi, átnyújtja. Meghökkenünk a hegedű láttán. Csillog a lakkozás finom csigáján, nemesvonalú nyakán és hátán, mégis az az érzésünk, mintha vagy két évszázaddal ezelőtt készült volna: ódon, tompa fény játszik rajta az alkonyatban.

Úgy tetszik, mintha visszafordult volna az idő kereke s valamelyik cremonai műhelyben lennénk. A hegedűt mutató gazdánk pedig a titokzatos nagyok valamelyike. Talán *Amati* vagy *Guarnerius*. Vagy talán éppen a mester maga: *Stradivari*, aki a démoni muzikusnak, *Paganininek* készítette hangszerét.

Házigazdánk most felhangol egy hegedűt és játszani kezd rajta. Gyönyörködünk nemesen finom, mégis erős hangjában és kezdjük megérteni, mi a különbség hegedű és hegedű között.

Később szó kerül az értékesítési lehetőségekről.

– Ma értékes hangszer évenként csupán egyet-kettőt lehet eladni. A mai emberek ugyanis – bármennyi zenét is hallgatnak naphosszat a rádióból – nem muzikusok. Nem muzikusok, mert maguk egy hangszerhez sem értenek, így nem is tudnak elmélyedni a zene varázslatos szépségeiben. Majd ha ismét eljön az a kor, amidőn a vasárnapi zenedélutánok lesznek a városiak legkedvesebb órái, amikor a legelőkelőbb városi urak együtt játszanak quartettet a muzikus bognárral vagy órással, – akkor beszélgetünk ismét széles zenekultúráról. S akkor majd ismét előkerülnek a titokzatos alakú szerszámok is, és felvirágozik a hegedűkészítés gyönyörű művészete...

Mindketten elmélázunk s régi, elmúlt időkbe szállunk vissza lélekben. Azután csendben elbúcsúzunk házigazdánktól.

A városra már ráfeküdt a tévégi est. A lámpák halványan világítanak a ködben. A házak zárt ablakai mögül rádió recseg durva jazz-muzsikát. Ez a zene mint korbácsütés, űzi tova az iménti finom hangulatunkat. Ó, de kár...

Veszprémi Hírlap, 1942. március 4. 3–4. p.

Egy veszprémi Művész-portré

Beszélgetés *Légrády Vilmos* szobrászművésszel

A művész útja sohasem könnyű, azt mindenki jól tudja. Nem is az anyagi nehézségek teszik igazán nehézé, hanem azok a lelki harcok, amelyeken minden művésznak át kell esnie. Ez a harc, a lélekkel, a művész egyéniségével, önmagával, rendkívüli erőt követel. Ehhez járul a forrongó formakeresés, a kifejezőmód és egyéniség összhangba hozása.

Ezen a nehéz úton indult el pár évvel ezelőtt városunk egyik fiatal, tehetséges szobrászművésze, *Légrády Vilmos*. Itt nőtt fel, itt végezte iskoláit és innen, a Bakony aljáról került fel a Képzőművészeti Főiskolára, ahol *Kisfaludi-Stróbl Zsigmond* legtehetségesebb tanítványa lett. Nehéz, küzdelmes évek vártak *Légrády Vilmos*ra. Nemcsak a nélkülözések sápadt, gúnyos arcával kellett szembenézni, nemcsak az élet szörnyű küzdelmét kellett megvívnia a mindennapi kenyérért, hanem azt a bizonyos lelki harcot is, amiről előbb írtam. Fiatal művészünk nem adta fel a harcot. Ennek a fanatikus hitnek és akarásnak meg is lett az eredménye. Az elmúlt évben például a Műgyetem repülő vándordíj pályázatán az Ikarusz című szobrával az első díjat nyerte meg. A Műgyetem pályázatán még egy második díjat is nyert. Kompozíciós pályázaton Szent László relieffel nyert díjat. Nagy feltűnést keltet *Uray Tivadarról* készített szoborportréja. Jelenleg is 5 vándordíja van: a Levente Egyesületek Országos Központjában egy, a Kisoknál három, azonkívül az Elektromosoknál egy. A veszprémi közönség a Kőhengerítő c. kompozícióját ismeri, amely a művésztelep kiállításán keltett méltó feltűnést.

Egy szép koraőszi délelőttön – amikor olyan melegen süt a nap, mint ha nyár lenne – meglátogattam a művészt. A színház szuterin helyiségében kapott a várostól, díjmentesen, ideiglenes műtermet. Sötét folyosókon keresztül megyek, míg rábukkanok.

A kis teremben serény munka folyik. Éppen most csomagolják az egyik kriptá rózsá-ornamentikájának negatívját, amelyet a művész mintáztatott meg. Az asztalon jól sikerült portré néz a belépőre. Egy másik portré, kedves, fiatal, veszprémi kislányt ábrázol. A művész éppen mintázza legújabb munkáját, amelynek címe az „Anyai szív”.

Leülök az egyik székre és elkezdünk beszélgetni, művészetről, tervekről, életről. Mindenről, ami összefüggésben van ennek a fiatal, lelkes, magyar művésznak az életével, aki a legjobb barát és legnagyobb bohém egy személyben.

Milyen céllal jött vissza Veszprémbe? Ez az a kérdés, amit először nekiszegezek.

– Nyugalmat keresek Veszprémben és hiszem, hogy meg is találok. Pesten nagyon nehéz beleilleszkedni egy nyugodt, harmonikus, műtermi művészéletbe. Persze a pesti tartózkodásnak van letagadhatatlan nagy előnye is: társaság, tárlatok.

– Találsz Veszprémben elég művészeti problémát?

– Rengeteg művészi probléma van. Szó van egy Ranolder-szoborról. István király- és Koppány-reliefen is gondolkodtam már, amit el lehetne helyezni valahol a várban.

Elhallgat egy percre.

– Amíg új műteremmel nem rendelkezem; az „Anyai szív” c. kis szobromon dolgozom. Sajnos portrémat, éppen a műterem hiánya miatt nem tudom befejezni! – mondja egy kicsit nekikeseredve.

– Ezek szerint a műterem-gond a legnagyobb problémád?

– Igen. A műteremhiány a legnagyobb baj. A mostani munkahelyem, láthatod, egészségtelen, sötét. A napokban éppen újsághirdetés útján akartam műtermet keresni. Nem hiszem, hogy sikerül kapni.

Megnyugtatom, hogy várni kell egy kicsit, majd sikerül.

– Beszélj talán valamit a jövő szobrászatáról!

– A világot is törvényszerűségek alapján hozta létre a Teremtő. Törvényszerűségek alapján indul el a tudomány is. A művészek a természet szépségeinek törvényszerűségeit kutatják. Az igazi, hitvallásos művész nem öncélú művészetet keres, hanem alázatos kezekkel nyúl ahhoz a problémához, amely a mindenségből apró neki juttatott témakörökben feladatokat állít. Tehát egy a művész sohasem teremthet újat, a természet maga törvényeiben változatlan és anélkül, hogy az egyéniséget elvitathatná a művésztől, azt kell mondani, hogy az igazi művészet az őszinte elmélyedésben és visszaadásban jelentkezik.

Érdeklődöm munkái felől. Hallom a Boldog Margit templomban oltárépítésre kapott megbízást, megkérdem hát:

– A Boldog Margit templomban építendő oltárral kapcsolatban mik a terveid? – Tudvalevő, hogy az új templomba egy mellékoltárt akarnak építeni és a munkát valószínű a fiatal veszprémi szobrászművész fogja végezni.

– Hálás vagyok a megbízásért, mert bizalmat éreznek irántam. A szobortémát megkezdem, amint új műtermem lesz. Az egész munkát szeretném lelkiismeretesen, őszintén és szeretettel elvégezni.

– Még egy kérdés, ha nem haragszol. Mik a terveid a jövőre nézve? – adom fel az utolsó kérdést.

– Egyelőre szeretnék műtermet szerezni, utána veszprémi témákat feldolgozni, ha megbízást kaphatok. Pályázni akarok a római ösztöndíjra, mert ki kellene menni külföldre tanulmányútra.

Több kérdést nem adok fel. Nem zavarom tovább a szobrászművészt, aki elmerül a munkába. Lelkesen, lázasan dolgozik a sötét kis műtermében. Ahogy gyúrja az agyagot, szinte életre kel a holt anyag! Hiszen életet, lelket, szívet, szeretetet visz a szoboralakjaiba! Ez hatja át egész művészetét!

Elbúcsúzom és kifelé botorkálok a sötét folyosón.

Hiszem, hogy fiatal veszprémi művészünk megtalálja önmagát itt a Bakony szelíd lankái között, az ősi városban. Hiszem, hogy műtermet is tud kapni rövidesen és dolgozhat! Készülhet a római ösztöndíjra – amit hiszem, hogy megnyer! – és elindulhat magasra ívelő pályáján, innen az öreg Veszprémből!

Veszprémnek volt egy tehetséges szobrászművésze már, akinek szobraival a Szépművészeti Múzeumban találkoztam: *Csikász Imre*. Őt nem tudták értékelni itthon és hiába volt zseniális szobrász, itt halt meg fiatalon. Talán nem is a testi betegsége ölte meg, hanem a mellőzés, a közömbösség...

És most hiszem azt, hogy *Légrády Vilmost* értékelni fogják még Veszprém-ben is, – a saját hazájában! Nem vár rá annak a nagy elődnek a sorsa!

Fiatal tehetséges szobrász, a magyar művészgárdának az élcsapatából! Küzd, dolgozik minden erővel, ad az embereknek értékeket és csak azt várja, hogy amit ad olyan szeretettel fogadják, amilyen szeretettel adja ő! Mert *Légrády* művészetében a szeretet a legnagyobb hajtóerő és éppen ezért hiszem azt, hogy az győzelemre viszi!

Itt kint süt a nap. Vidáman, akárcsak nyáron. És mégis úgy érzem, mintha ott benn, abban a nyirkos, sötét kis zugban melegebb lett volna, mert ott az alkotás tüze lobog, ott egy fiatal lélek pompás megnyilatkozásai látnak napvilágot...

kutasi Kovács Lajos

Veszprémi Hírlap, 1942. október 4. 5. p.

Látogatás egy veszprémi festőművésznél

A Veszprémi Hírlap egyik legutóbbi száma is beszámolt egy közismert veszprémi festőművésznék, *Mórotz Miklós*nak legújabb sikeréről. A kitűnő festő Kaposváron, a Berzsenyi Dániel társaság kiállításán kis aranyérmet nyert, Téli csend című nagyszerű tájképével.

Ebből az alkalomból felkerestem *Mórotz Miklóst*, hogy beszélgessek vele pályájának eddigi sikereiről, küzdelmeiről.

Felenyhült téli vasárnap délelőtt látogattam el a művész otthonába. Csendes, halkszavú, igazi elmélyülő, középkorú férfi *Mórotz Miklós*. Sok szeretetreméltóság van lényében, ahogy betessékel a szobába. A falakon pompás tájképek sorakoznak. De érdekes, meleg tónusú portrékat is talállok, annak bizonyosságaképp, hogy művésznünk portréban, figurális kompozícióban vagy csendéletben éppúgy megállja helyét, mint a nagysikerű tájképekben.

Szebbnél-szebb képek sorakoznak fel előttem. Ezer szín vibrál, a természet valamennyi színárnyalata felsorakozik a képeken. Valamennyi egy-egy jellegzetes veszprémi, bakonyi táj, amelyben – benne van vidékünk lelke. Különösen az Aranyos-völgy ezer-arca nyújt kimeríthetetlen témakört a művésznak.

Átnézve a képeket, leülünk, hogy beszélgessünk. Először persze azt kérdezem, hogyan és mikor indult el művészi útján *Mórotz Miklós*. Megtudom, hogy már gyerekkorában festegetett. Az apja ipari pályára szánta, ő azonban már 14 éves korában tudatosan készült művészi hivatására.

– Az Iparművészeti Főiskolán *Ujváry* növendéke lettem – mondja. – Teljesen egyedül, magam harcoltam a megélhetésért és a művészi kiteljesedésért. Mindig csak a művészet érdekelt. Semmi más. Az sem érdekelt soha, hogy mit kapok a képeimért, vagy ki veszi meg azokat.

– Mikor állított ki először? – kérdezem.

– A Műcsarnokban 1923-ban. 1928-ban a Magyar Képzőművészek Egyesülete beválasztott a tagjai közé. A Műcsarnokban 1923 óta állandóan kiállítok. Az elmúlt évben a Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti társaság is tagjai közé választott.

– Hozzávetőlegesen, hány kiállításon vett már részt művész úr?

Legyint.

– Nem tudom megmondani. Még a katalógusok sincsenek meg. Egyébként régebben, Veszprémben is rendeztem minden évben két kiállítást.

– A megindulás nagy nehézségekbe ütközött? – teszem fel a kérdést, mert tudom, hogy a művésznak mindig az első lépése a legnehezebb.

– Igen. Nehéz volt. Itthon mindig támogatást kaptam megboldogult *Rott* püspök úrtól és az sokat egyengette utamat.

– Talán templomot is festett?

– Igen. Nemcsak oltárképeket, hanem nagy freskókat is. Például én festettem a sümegi Ferencesek templomát is.

Hirtelen átvágok egy másik csapásra.

– Mi a kedvenc témája?

– A téli tájak. A természetet akarom visszaadni minél tökéletesebben, mert annál szebbet nem lehet és nem is kell festeni!

Az idő elszaladt. Mielőtt elbúcsúzom, még a jövő terveiről szeretnék hallani valamit a művész ajkáról.

– Tovább dolgozom. Részt veszek most egy munkácsi tárlaton, a tavaszi tárlaton és gyűjteményes kiállítást is tervezek a szebb időkre.

Búcsúzás után is nehéz még elszakadni a „téli fenyvestől”, az „őszi délutántól”, az „őszi napsütéstől”, a „téli olvadáستól” és a többi festménytől, amelyek a kitűnő veszprémi művész keze alól kerültek ki és most várják a tárlatokat, hogy az emberek előtt is hirdessék a művész hitvallását: a természetet kell visszaadni minél tökéletesebben, mert annál szebbet úgysem lehet festeni!

Kutasi Kovács Lajos

Veszprémi Hírlap, 1943. január 20. 2–3. p.

Jókai Mór utca a '40-es évek elején

Városi ünnepek

A város élete látszólag az évtizedek óta megszokott rituálék szerint folyik. A szokásos hírlapírói fordulattal jellemezve „fényes külsőségek között” megünneplik a márciusi nemzeti ünnepet, a Hősök Napját. A temetőben Mindenszentek napján megtartják a világháborús síroknál a megemlékezést. 1940-ben még valamennyi felekezet ünnepi istentiszteletéről hírt adnak, utána már nem. Évente ünneplik a csendőrnapot, 1941-ben a hatvanadikát.

Vannak különleges ünnepek is, Szent Imre szobrának avatása a várban, Szent László a honvédlaktanyában, valamint az évek óta várt és meglehetősen nehezen elkészült országzászló avatása 1944. március 15-én.

Írnak a reformáció emlékünnepéről és a háború halottai nevét megörökítő emléktábla avatásáról a Szent László templomban, és rendre beszámolnak az évente többször is megszervezett ájtatosságról, a Rab Máriánál.

Márciusi ünnepség Veszprémben

Nemzeti ünnepünk megünnepeléséből Veszprém város hazafias közönsége ez évben is hazafias lelkesedéssel vette ki részét. Pénteken a veszprémi társadalom minden rétege nagy tömegben gyülekezett a nemzeti színekkel díszített Petőfi Színházban, ahol az emlékünnepély a polgármester igen helyes intézkedése folytán délelőtt – s nem, mint az utóbbi időben szokták, este – folyt le. Megelőzőleg a püspöki székesegyházban *Serák József* prépost-kanonok, plébános, a református templomban *Boda József* lelkipásztor, az evangélikus templomban *Hering János* alesperes lelkész tartották ünnepi istentiszteleteket, amelyeken a katonai és polgári hatóságok is képviseltették magukat. Az izraelita templomban délután volt hasonló külsőségek között ünnepi istentisztelet, amit *dr. Kun Lajos* főrabbi végzett.

A színházban lefolyt ünnepélyre felvonultak a társadalmi egyesületek is zászlóik alatt. Az ünneplő közönség soraiban számos polgári és katonai előkelőség volt jelen.

A Királydíjas Veszprémi Dalegyesület s az aranyérmes Iparos Dalárda összkara, *Gaal Sándor* királydíjas karigazgató vezénylése alatt, a nemzeti „Hiszekegy”-gyel nyitotta meg az ünnepélyt, ami után *Mészáros Géza*, az ünnepélyt rendező R. K. Legényegylet tagja *Végnári* „Erdély magyarjaihoz” c. megrázó költeményét szavalta el drámai erővel. A legényegyletnek *Takács Károly* sekrestye-igazgató által vezényelt vegyeskara a *Papp–Koudela* féle „Magyar Miatyánk”-ot adta elő igen szépen.

Ezután *dr. Tekeres Lajos* városi közig. tanácsnok, h. polgármester mondott ünnepi beszédet. Szárnyaló szavakkal emlékezett meg a magyar nemzet várva-várt tavaszáról, ami hozni fog új reményeket, több kenyeret, nagyobb országot. Ezután az 1848-i márciusi ifjúság forró lelkesedését állította például a mai ifjúság elé, amely egyedül lehet megoldója akarásával és elszántságával az akadályokon diadalmaskodó, nagy magyar problémáknak.

Kitörő lelkesedés kísérte a lendületes, szép beszédet s a közönség percekig tombolva ünnepelte a magyar szabadság mindnyájunk szívében lobogó gondolatát. Majd a Legényegylet vegyeskara *Falu-Vincze*: „Igazságot Magyarországnak!” c. megzenésített költemény szellemének erőteljes érzékeltetésével adott nyomatékot felfokozott lelkesedésnek. Nagyon szép és hangulatemelő volt az a tárogató-kettős is, amit két kuruc ruhás vitéz adott elő kiválóan. Végül a dalárdák összkarja a „Himnusz”- énekelte le.

Veszprémvármegye, 1940. március 17. 1. p.

Hősök emlékünnep

Múlt vasárnap volt a Hősök Napja, amelyet a törvény is nemzeti ünnepé szentelt azok emlékére, akik a legnagyobb áldozatot hozták, mert életüket adták oda a haza szabadságáért és a magyar nemzet jövőjéért. A ma élő magyarok szeme előtt ugyanezek a szent célok lebegnek, amikért azonban most megnehezedett viszonyok között kell küzdeniük, mivel gaz árulás rombolta szét az ország területi egységét s azt a zavartalan életlehetőséget, amit a világháború hős katonáinak dicső önfeláldozása még az ellenségek ún. „győzelmé”-vel szemben is biztosított. Ennek jelentőségét átérezve, hálátelt szívvel rótták le kegyeletüket a hősök iránt a bensőséges ünnep keretében áldoztak soha el nem múló emléküknél.

Veszprém város közönsége hazafias emlékünnepét, a polgármester felkérésére, ez évben is a Tűzharcos Szövetség Veszprémi Főcsoportja rendezte s most is ünnepi istentiszteletekkel vette az kezdetét. A Rákóczi téren, a Veszprémi Takarékpénztár épülete előtt, a lombokkal s nemzeti színekkel díszített sátoroltárnál *Bokor Csenger* Szent Ferenc-rendi atya mondott táborigi szentmisét, amelyre az egyesületek a színház elől zászlóikkal zárt menetben vonultak fel. Kivonult ezenkívül egy honvéd díszszázad is. Szertartás alatt a királydíjas Veszprémi Dalegyesület és az aranyérmes Iparos Dalárda, valamint a gimnáziumi cserkész-zenekar adott elő egyházi énekeket *Gaal Sándor* királydíjas karigazgató, illetőleg a

zenekar karnagyának vezényletével. Ugyancsak ünnepi istentiszteleteket tartottak: a ref. templomban *Boda József* lelkipásztor, az ev. templomban *Tompa Zoltán* segédlelkész, az izraelita templomban *dr. Kun Lajos* főrabbi, akik szép egyházi beszédben emlékeztek meg a hősokról. Az ünnepi istentiszteleteken a hatóságok is képviseltették magukat, élükön *dr. Mesterházy Ferenc* főispánnal, aki a tábori misén, majd a következő ünnepélyen vett részt. A katonai hatóságok *Sárossy Ödön* alezredes, állomásparancsnokkal, a hazának sok hőst adott volt 31-esek *vitész Beöthy Dezső* ny. tábornokkal, a Bajtársi Szövetség helyi elnökével az élükön jelentek meg.

Tábori mise után kezdődött az ünnepély a Takarékpénztár előtt s azt a dalárdák összkara nyitotta meg a „Himnusz”-szal.

Ezután a Takarékpénztár erkélyéről *Pethő Lénárd* Szent Ferenc-rendi házfőnök mondott emelkedett szellemű ünnepi beszédet. [...]

A lelkes tetszéssel kísért beszéd után a dalárdák a „Szózat”-ot énekelték el.

Ezután a honvéd állomásparancsnokságnak, vitézeknek, tűzharcosoknak és hadirokkantaknak egy-egy küldöttsége külön-külön koszorút tett le a Hősi Kapu termében lévő Névtelen Hős koporsójára. Majd a díszszázad a Vörösmarty-térre vonult, ahol a jutasi altisztképző intézet, a város, a tűzharcosok és hadirokkantak, valamint a 31-es Bajtársi Szövetség szintén megkoszorúzták az emlékművet, amely előtt a katonaság díszmenetben vonult el. A tűzharcosok és hadirokkantak még megkoszorúzták az alsóvárosi temetőben a hősi sírok emlékkeresztjét is.

Veszprémvármegye, 1940. június 2. 1. p.

Emlékünnepély a hősök sírjánál

Pénteken, Mindenszentek napján délután a szokásos kegyeletos módon folyt le az emlékünnepély az alsóvárosi temetőben nyugvó hősi halottak emlékkeresztje előtt. Megelőzőleg délután fél három órakor a hadirokkantaknak és tűzharcosoknak *Stoll Ferenc* tart. őrnagy, HONSz csop. elnök és *Márföldy Aladár* tűzharcos vezetőtiszttel élén kivonult küldöttségei tettek koszorút a Hősök Kapuja termében a Névtelen Hősnek sírjára és a Vörösmarty téren a 31-es emlékműre, amely utóbbit a 31-es Bajtársi Szövetség nevében *Beöthy Dezső* ny. tábornok is kegyelettel megkoszorúzott. Fél 4-re érkezett a temetőbe az ünneplő tömeg, amelynek soraiban ez alkalommal is ott láttuk a katonai és polgári előkelőségeket, az egyesületeket, a tanintézeteket, cserkészeket, leven-

téket stb. Emelték a fényét az ünnepségnek a kivonult díszszázad, csendőr- és rendőrszakaszok. Az ünnepélyt a veszprémi dalárdáknak *Gaal Sándor*, az ünnepélyt rendező királydíjas Veszprémi Dalegyesület karigazgatója által vezényeli összkara a nemzeti „Hiszekegy”-gyel nyitotta meg, majd *Solymos László* VIII. oszt. gimn. tanuló *Vályi Nagy Géza* „Honvéd” c. versét szavalta hazafias lendülettel. Az ünnepi beszédet *Fekete Géza* Szent Ferenc-rendi szerzetes, tábori lelkész mondta és megemlékezett a hazáért halt hősookról, közöttük a 358 veszprémi hősről, akiknek példája követésére buzdított hazafias izzású szavakban. A leventezenekar egy gyászdalt játszott, ezután a hősök sírkeresztjének megkoszorúzása következett, a sort *Bottka Jenő* ezredes a honvédség, *Rosos Károly* polgármester a város nevében nyitva meg. Majd a dalárdák által elénekelt „Himnusz” zárta be a szép emlékű ünnepélyt.

Veszprémvármegye, 1940. november 3. 4. p.

A 31-es honvédezred emlékműve

Csendőrnapot ünnepeltek a veszprémi csendőrök

Megemlékeztünk legutóbb a m. kir. csendőrség fennállásának idei 60. évfordulójáról s méltattuk ennek a nagyszerű közbiztonsági intézménynek nagy jelentőségét. A jubiláris évfordulón, a csendőrség alapításának február 14-i napján tartották meg csendőreink Veszprémben is a csendőrnapot, a szokásos családi keretben, a kiváló testülethez méltó emelkedett szellemben.

De. 10 órakor Istennek hálát adni vonultak fel a Várba, a székes-egyházban hallgatott ünnepélyes szentmisére, amit *Serák József* prépostkanonok plébános mutatott be, aki magasan szárnyaló szentbeszédben emlékezett meg a csendőrség hat évtizedes elsőrendű működéséről. Az istentiszteleten díszbeöltözött csendőrszakasz vett részt, azonkívül egyéb katonai hatóságok parancsnokai és a polgári hivatalok főnökei, valamint nagyszámú ünneplő közönség, amely a csendőrökkel együtt adott hálát az Egek Urának és imádkozott – értük, életünk, vagyonunk s szeretett magyar hazánk rendjének, nyugalmanak, közbiztonságának éber őreiért.

Istentisztelet után, 11 órakor a Plosszer sétatér végén levő, nemzeti lobogóval díszített csendőrlaktanyában folytatódott az ünnepség, ahol *Tóth Ernő* csendőralezredes, osztályparancsnok gondolatok és érzések szépségében gazdag beszédben méltatta a nevezetes nap jelentőségét.

Ezután az alezredes tiszti küldöttséggel felkereste *dr. Nagy László* polgármestert, akinek köszönetét fejezte ki azért, hogy Veszprém egyik utcáját most a csendőrség nagy vértanújáról, a kommunizmus áldozatául esett *Fery Oszkár* csendőr-főfelügyelőről nevezte el.

A csendőrnapot meghitt hangulatban lefolyt bajtársi ebéd zárta be a Szarvas-vendéglőben, – amely tulajdonosának egyik közeli rokona is csendőr –, s azon kitörő lelkesedéssel, ragaszkodó hűséggel ünnepelték Magyarország kormányzóját.

Veszprémvármegye, 1941. február 16. 3. p.

Szent László emlékmű-leleplezés a veszprémi Honvédlaktanyában

Feltűnés nélkül, de annál nagyobb bensőséggel leplezte le a veszprémi honvédzászlóalj Szent Lászlónak, a zászlóalj védőszentjének szobrát a honvédlaktanyában szeptember 27-én.

Az ünnepségre pontosan 11 órakor érkezett meg *vitész Markóczy János* ezredes, a jutasi altisztképző iskola parancsnoka segédtisztjeinek kíséretében. A laktanya előtt *vitész Sáhyi Géza* alezredes, zászlóaljparancsnok fogadta a megjelent vendégeket, aztán a kirendelt díszszázad sorfala előtt a laktanya előcsarnokába vonultak, ahol már a zászlóalj tiszti és altisztikara, valamint a legénysége felsorakozva várta a megjelenteket.

Ezután megkezdődött az ünnepség. *Irmay Ferenc* főhadnagy lendületes beszéde után lehullott az emlékről a nemzetiszínű lepel. Az emlékmű Szt. Lászlót ábrázolja, modern, dekoratív kivitelben. A négy méteres mű *Horváth Andor* főhadnagy munkája. Az emlék földbeszúrt kardot tartó,

fenséges, királyi, katonás alak, mely maradandó szimbóluma a dicső magyar katonás erényeknek, a jövő nemzedék számára. Az impozáns emlékmű alatt kovácsolt vasból a következő felírás olvasható: „Szt. László-védőszentünk.”

Ezután *vitész Sályi Géza* alezredes átvette az emléket, megköszönte *vitész Markóczy János* ezredesnek az anyagi támogatást, *Horváth Andor* főhadnagynak pedig a művészi munkát.

Végül *vitész Markóczy* ezredes zárószavai következtek, melynek mottója a következő volt: „Erős akarat minden akadályt legyőz! – Erős akarat csak erős hitből fakad!”

A lélekbemarkoló, szép ünnepség a Himnusz eléneklésével ért véget.

Veszprémi Hírlap, 1941. október 1. 1. p.

Felavatták Szent Imre veszprémi szobrát

A kultuszminisztérium és a veszprémi székeskáptalan támogatásával a szeminárium kertjében, az egykori Szent György-kápolna helyén Szent Imre szobrot állítottak fel. Szerdán délelőtt volt a szobor ünnepélyes felavatása s azon megjelent *dr. Simon György* protonotárius-kanonok, felsőházi tag, *dr. Barthos Pál* apát-kanonok, *dr. Nagy László* polgármester, *dr. Tekeres Lajos* helyettes-polgármester, közigazgatási és *Bokrosy Jenő* műsz. városi tanácsnokok, valamint az Angolkisasszonyok, Irgalmas Nővérek intézetének és a kegyesrendi gimnázium növendékei tanáraik vezetésével. Az Angolkisasszonyok intézetének énekkara *Gaal Sándor*: „Védd meg a magyart” c. szerzeményét adta elő szépen, majd *Burucs László* VI. o. gimn. tanuló szavalta ihletesen *Sik Sándor*: „Dux Emericus” c. mélyértelmű költeményét. Az Irgalmas Nővérek Intézetének énekkara *Sugár Viktor* „Szűz Szent Imre hallgasd meg” c. művét énekelte finoman. *Dr. Előd István*

kegyesrendi tanár mondott magasan szárnyaló, nagy hatású ünnepi beszédet. Nincs még egy város – mondotta –, amelyet mélyebb gyökerek kötnek a magyar nemzet történetéhez és a magyar kereszténységhez, mint Veszprém, s ezért amikor első szent királyunk és hitvesének szobrát felavatták, önként adódott a feladat: *Imre herceg* emlékét is meg kell örökíteni. A szép szobor *Erdélyi Dezső* szobrászművész alkotása. Az ünnepély a „Himnusz” hangjaival zárult.

Veszprémvármegye, 1941. november 9. 5. p.

A reformáció emlékűnepe Veszprémben

Múlt vasárnap ünnepelte Veszprém protestánsága a reformáció október 31-i emlékűnepeét, amit megelőzőleg úgy a református, mint az evangélikus templomban egész héten délutánonként előkészítő istentiszteletek voltak. Vasárnap délelőtt mindkét templomban ünnepi istentiszteletet tartottak, amely alkalommal *Boda József* ref. lelkipásztor, tábori lelkész és *Hering János* ev. alesperes-lelkész hirdették az igét. Az ünnepi istentiszteleteken a hívek elsősorban a két egyházközség presbiterei, úrasztalához járultak.

Délután reformációi emlékűnepe volt a református templomban, amelyet egészen megtöltöttek a hívek, akik között több jutasi honvéd is megjelent. Miután a gyülekezet elénekelt a 90. zsoltárt, *Komjáthy Aladár* segédlelkész megnyitó imája emelte magasba az ünneplők lelkét. Majd *Tantó Istvánné* gyönyörű, áhítatkeltő énekszama hangzott el: *Ivánka-Szabolcska* „Örökkévalóság” c. műdala *Tantó István* ig.-tanító kísérte zongorán.

Ezután következett *Boda József* lelkipásztor hatalmas, megragadó erejű ünnepi előadása. Mélyenszántó érveléssel, a gondolatok gazdagságával fejtegette az ünnepnap jelentőségét, amely – úgymond – tulajdonképpen nem is emlékűnepe, hanem Istennek örökható ereje és végzése. Ha a mai református magyarság – végezte szavait – az Ige mellett áll, akkor semmiféle erőtlől és hatalomtól nem kell félnie, mert Isten megőrzi időtlen időnkig.

A szépséges, mély nyomokat hagyó ünnepi beszéd után a vitéz *Mészáros Istvánból*, *Fejérdy Istvánból*, *Simon Gézából* és *Tantó Istvánból* alakult alkalmi kiskar *Makai Sándor* ny. püspöknek egyházi műdalát énekelte el finom előadással, majd a diákság kis énekkara régi egyházi énekeket adott elő igen szépen, *Tantó István* igazgató avatott vezetésével és orgonakísérete mellett. *Komjáthy Aladár* segédlelkész nagyszerű

szavai következett (*Reményik Sándor*: „Az ige”), amit *Tantó István* művészi orgonajátéka követett *Händel* „Xerxes” dalművéből. *Pethe Kálmán* vallásoktató lelkész áhítatot keltő záróimája után a gyülekezet a „Térj magadhoz drága Sion” kezdetű énekkel zárta be a felemelő emlékünnepelet.

Veszprémvármegye, 1943. november 7. 3. p.

Országzászlót avatott Veszprém városa

Nincs hely a hatalmas téren, sok ezren állnak szemben az Országzászlóval. A fellobogózott házak erkélyein és nyitott ablakaiban emberek állnak. A tömeg mind nagyobb és nagyobb lesz. Úgy érezzük, hogy a márciusi szél, amely a Bakony felől pirosra festi arcunkat, áttüzesíti szívünket-lelkünket, valamit hozott számunka. Igen, hozott újabb erőt, mert csak rá kell tekinteni a félárbocon lengő nemzeti színű zászlóra, tudjuk, hogy mivel tartozunk, hogy fűt bennünket az a vágy, hogy mielőbb az árboc csúcán lenghessen a zászlónk. Az Országzászlóval szemben ott vannak a hatóságok és kiküldöttek.

A Leventezenekar hangszerein felhangzik a Himnusz, kezdődik az ünnepség.

Az Ereklés Országzászló Nagybizottságának meleg szeretetét hozom Veszprém város hű magyar közönségének

Dr. Cselényi Pál m. kir. kormányfőtanácsos, országgyűlési képviselő, az Ereklés Országzászló Nagybizottságának társelnöke lép az emelvényre, hogy ünnepi avatóbeszédét elmondja.

Mélyentisztelt ünneplő közönség, kedves magyar Testvérek! Az Ereklés Országzászló Nagybizottságának meleg szeretetét hozom Veszprém város hű magyar közönségének. 63 vármegye nevében kiált, lobog az ég felé 2130 zászló beszél, lelkesít szerte mindenütt e hazában – kezdte el beszédét. – Nem sok, még csak 1–2 perc és beszélni fog a Ti országzászlótok is. Hirdetni fogja a fehér patyolat, hogy nem lehet győzedelmeskedni gaz ármánykodásnak felettünk. Hirdetni fogja a magyar igazságot, amely örök és oly tisztán csillogó, mint a zászló fehér sávja. Éppen ezért, mert ezt biztosan tudjuk is, be fogjuk nyújtani az utolsó számlánkat és követeljük, hogy számlánk kiegyenlítve legyen. A magyar nemzet nem kívánt olyan területeket, amelyhez jussa nincs, mi nem akarnak senki földjéből egy darabkát sem, de igenis akarjuk és követeljük vissza mindazt, ami ezer éven át a miénk volt.

Megértjük ennek a zászlónak piros színét is, mert ha kell, vérünket is odaadjuk a szent ügynek, édes magyar hazánknak.

Ezer évnek távlatából kérdezzük: Odaadjuk ezt a szent földet, vagy sem? Nem, soha.

Ma nem elégséges csak a Himnusz éneklése, a trikolor kitűzése, a szónoklat, – ma minden magyarnak áldozatot kell hozni, ma a hazafiságot tettekkel kell megmutatni. Ma mikor ezt az Országzászlót felavatom, lehetetlen, hogy ne higgyek ennek a zászlónak zöld színében, mert hiszek Istenben, hiszek Magyarország feltámadásában. Nem vagyunk hívő materialisták, hanem keresztény magyarok vagyunk.

Végül Veszprém város férfiaihoz és asszonyaihoz szólt. Kérte őket, hogy amikor a zászló előtt elmennek, jusson eszükbe a sok és nagy áldozat, gondoljanak a még most is idegen uralom alatt élő magyar testvéreinkre, hogy még kötelezettségben vagyunk, még a végső elszámolást nem ejtettük meg.

A nagyhatású és mindenkit elragadó beszédet ezekkel a szavakkal fejezte be: mondjunk egy új miatyánkot: Szent István, jöjjön el a Te országod, a mi nagy Magyarországnak.

***Dr. Cselényi Pál* beszéde után *dr. Nagy László* polgármester átveszi az országzászlót**

– A Magyar Szövetség EreklYES Országzászló Nagybizottságának kiküldött képviselője – kezdte beszédét a polgármester –, *dr. Cselényi Pál* kormányfőtanácsos, országgyűlési képviselő, a Magyar Szövetség EreklYES Országzászló Nagybizottság Társelnöke által az imént elhangzott gyönyörű avató ünnepi beszéd kíséretében felavatott és átadott országzászlót Veszprém megyei város közönsége nevében, mint annak első polgára, polgármestere ezennel tisztelettel átveszem.

Ígérem és fogadom, hogy ezen országzászlót, amely a gyászos Trianoni békediktátum által édes hazán ezeréves ősi területéből leszabdalt területrészek jeléül mindazon ideig, amíg ezen leszabdalt területrészek szeretett hazánk területéhez vissza nem csatoltatnak, félárbocon fog lengeni, úgy én, valamint utódaim megőrizzzük és a nagy múltú ősi város lakosságával megőriztetjük. [...]

Az Országzászló felvonásakor az aranyérmes Iparos Dalárda a Hiszekegyet énekelte.

Baranyai József ifjúvezető, csapattisztes levente *Izsák Lajos* levente főoktató erre az alkalomra írt „Levente esküje az Országzászlónál” c. versét szavalta el szívből jövő lendülettel. A leventék *Horváth Gyula* főoktató vezetésével a „Kossuth Lajos azt üzenté” c. dalt énekeltek s

utána a honvéd állomásparancsnokság kiküldötte a honvédség képviselőjében elhelyezte a gyönyörű koszorúját az Országzászlónál.

Dr. Nagy László polgármester bejelentette a város nevében, hogy a város koszorú megváltás címén 200 pengőt adományozott a hadiárvák támogatására.

R. T. *

Veszprémi Hírlap, 1944. március 19. 3. p.

Felszentelték a veszprémi Szent László egyházközség hősi emlékművét

A Szent László egyházközség hívei hősi emlékművet szenteltek vasárnap. A templom előcsarnokában felállították *Krasznai* szobrászművész alkotását s a márványtáblára felvésték a most dúló második világháborúban elesett 16 hősnek nevét, hogy ez az emlékmű Krisztus keresztje mellett emlékeztető legyen az élet terheinek áldozatos vállalására.

Vasárnap 10 órára zsúfolásig megtelt Szent László temploma. Ott voltak a honvédség, a hivatalos város, az egyesületek kiküldöttei. Az egyházközség képviselőtestülete és a hősök hozzátartozói pedig teljes számban megjelentek.

Dr. Langmár Lípót apát-kanonok főpapi díszben vonult az emlékműhöz, megáldotta és imát mondott, majd ünnepi szentmisét celebrált, míg az evangélium után *Tóth László* hittanár, tart. tábori lelkész mondott nagyhatású szentbeszédet.

A nagyhatású szentbeszéd alatt hangosan zokogtak az édesanyák, a keményvágású édesapák, a gyászruhába öltözött özvegyek és a kicsi hadiárvák. Szem nem maradt szárazon, amikor *Kerényi József* plébános megköszönte a hívek adományát, egyes buzgó hittestvérek áldozatos munkáját, mely lehetővé tette a szép emlékmű megvalósítását.

A szentmise végén felcsendült a magyar Himnusz, majd kigyulladt a *Csornai* testvérek művészi alkotása, az izléses örökmécses és a hívek s hozzátartozók a koszorúk sokaságával rakták körül a 16 hős emlékművét, mely némaságában is hirdeti: Elesett hőseink drága vére, édes hazánk szebb jövőjének a záloga.

Veszprémi Hírlap, 1944. március 22. 1. p.

* R. T. = Radácsi Tivadar újságíró

Hősök emlékünnepé Veszprémben

Felemelkedett lélekkel ünnepelte Veszprém város közönsége a Pünkösöd miatt egy héttel korábbi vasárnapra áttett Hősök Napját. Az idén légoltalmi okokból elmaradt a szokásos tábori mise s helyette a katolikusok reggel a püspöki székesegyházban *dr. Beóthy István* apátkanonok által bemutatott ünnepi szentmisén, a protestánsok a református és evangélikus templomokban tartott ünnepi istentiszteleteken vettek részt, amelyeknek szertartását s az alkalmi igehirdetést *Boda József* ref. lelkipásztor-tábori lelkész, illetőleg *Hering János* ev. alesperes-lelkész végezte.

Az ünnepség az országzászló előtt kezdődött, ahol a polgári és katonai hatóságok és a zászlóikkal kivonult egyesületek küldöttségei, valamint az ünneplő közönség, a légoltalmi követelményeknek megfelelően szétesztottan foglalt helyet.

A műsort a *Bokor József* karnagy vezényelte leventezenekar nyitotta meg a nemzeti „Hitvallás”-sal, amit a magyar ruhás *Csécsi Ilona* leventeleány hazafias érzéssel teli szavalata, majd ismét a leventezenekar által pezsdítően előadott Hunyadi-induló követte.

Az ünnepi beszédet *vitéz Havady (Stirczky) József* adóügyi főtanácsos, tart. százados mondta. [...]

A hősi ünnepség után a Hősi Kapuban elhelyezett Ismeretlen Katona sírjánál, a 31-es hősi emlékműnél és a hősök temetőjének keresztje előtt a vitézek, hadirokkantak, tűzharcosok és leventék vezetésével az egyesületek küldöttségei tisztelegtek, de koszorút nem tettek le, hanem annak megváltási összegét a hadbavonultak családtagjainak segélyezésére adták. Az idei Hősök napját a polgármester megbízásából a Veszprémvármegyei Társadalmi Egyesületek Nemzeti Együttműködésével karöltve a Vitézi Szék, a Hadirokkantak és Tűzharcos főcsoportok, a MOVE, a Turul és a Nemzeti Munkaközpont rendezték.

Veszprémvármegye, 1944. május 28. 2–3. p.

Könyörgő ájtatosság a jutasi Rab Máriánál

Hagyományos szokáshoz híven május utolsó vasárnapján, az idén május utolsó ünnepén Pünkösdhétfőn a veszprémi katolikus társadalom tömegesen kivonult Jutasra, hogy ott az erdőben elhelyezett Rab Máriánál könyörgő ájtatosságot végezzen. A nőegyesületek nagy csoportjából is kitűnt a Keresztény Tisztviselőnők Veszprémi

Egyesülete tagjainak nagy számával, lelkes buzgóságú elnökük: *Scipiades Irénének* példamutatása szerint szívügyüknek tekintették a zarándokhely szépítését, gondozását, amiben nagy segítségükre van a jutasi tiszthelyettes-képző iskola tisztikara és növendékserege. A délután 5 órakor kezdődött ájtatosságot *Babics Endre* kormányfőtanácsos, kanonok, a Szent Mihály egyházközség plébánosának magasztos szellemű szentbeszéde nyitotta meg a Szűzanyáról, majd *Kerényi József*, a Szent László egyházközség plébánosa mondott könyörgést, amiben Szűz Máriától azt kérték, oltalmazza meg szeretett magyar hazánkat és székvárosunkat a háború pusztításaitól s adjon győzedelmes békét ennek a sokat megpróbált nemzetnek. Az ájtatosság imádságos hangulatát sok szép Mária-ének emelte.

Veszprémvármegye, 1944. június 4. 5. p.

Szent Imre tér (előbb és utóbb Búzapiac tér)

Háború, háború

Magyarország a bécsi döntések következtében az 1938–41 közötti területrevízió során 1938. november 2-án a Felvidéket (11 927 km², 1 062 022 fő), 1939 márciusában a Kárpátalját (12 061 km², 694 022 fő), 1940 augusztusában Észak-Erdélyt, a Székegyföldet és a Partium nagy részét (43 104 km², 2 577 260 fő), és 1941 áprilisában a Délvidéket (11 475 km², 1 030 027 fő) kapja vissza. Ekkor, 1941 tavaszán még senkivel sem állunk hadiállapotban. A Szovjetunió megtámadására sem kerül sor egészen a kassai bombázásig, a magyar csapatok csak július elsején lépik át a határt. A hadiállapot kihirdetésével mintegy 45 ezer fős haderő vonul be a Szovjetunióba, egészen a Dnyeszterig hatolnak, de az év vége felé a gyenge fegyverzetű, nagy veszteségeket elszenvedett csapatokat kivonják a frontról.

Teleki Pál öngyilkossága után (1941. április 3.) Bárdossy Lászlót nevezi ki Horthy kormányzó miniszterelnöknek. Néhány nap múlva következik be az utolsó területgyarapítás: Bácska, a baranyai háromszög, a Muraköz és a Muravidék elfoglalása (11 417 km², ~1 millió lakos). A korábban Magyarországhoz tartozó Bánátot nem kapjuk vissza, mert azt a németek már korábban megszállják.

A német csapatok keleti hadjáratának első kudarca, a Moszkva alatt elszenvedett vereség megváltoztatja a német vezetés igényeit. Az új miniszterelnök, Kállay Miklós nem tudja lazítani a német szövetséget, és 1942 tavaszán a 200 000 főre felduzzasztott 2. magyar hadsereg így kerül a keleti frontra, a Don-kanyarba*.

Veszprémben április végén kezdődik a frontra induló csapatok búcsúztatása, amiről mindkét újság, a Veszprémi Hírlap és a Veszprémvármegye is részletesen beszámol április 26-án. Az év folyamán júliusban, novemberben indulnak az újabb és újabb veszprémi honvédszázadok a keleti frontra.

Megindulnak a Vöröskereszt, a MANSZ, a leventék által szervezett téli ruha gyűjtések a honvédek részére. És jönnek a halálbírek a frontról, majd '43 áprilisában visszaérkezik az első honvédszázad a harcsterről, a veszprémi belső vasútállomásra, ahol ott tolong a város apraja-nagyja, várva szeretteiket. A 200 ezer fős hadseregből tavaszra 40 ezren pusztulnak el a harcok során, 70 ezerre tehető a sebesültek, fogságba esettek vagy eltűntek száma.

Közben a szigorodó zsidótörvények bevezetése: elbocsátások, vagyonekkobzások, munkaszolgálat, a város izraelita vallású lakosainak életét nehezítik.

1944. március 19-én Hitler megszállja Magyarországot, a német csapatok bevonulnak Veszprémbé is. Az ország tényleges vezetője a budapesti német nagykövét Edmund Veessenmayer. Az újonnan kinevezett Sztójay-kormány 41 főispán közül 29-et, a polgármestereknek pedig kétharmadát lecseréli.

* Romsics Ignác: Magyarország története a XX. században Bp. 1999; Gergely Jenő–Izsák Lajos: A huszadik század története Bp. 2000

Veszprémben néhány napon belül a német katonaság rövid úton lefoglalja a zsidó üzletek árukészletét, elrendelik a megkülönböztető sárga csillag viselését. Felállítják a gettót, a zsidó iskola, a zsinagóga, a paplak és a Horthy Miklós utca (ma: Brusznjai u.) két háza szolgálatára a célra. Június 1-jén jelenik és azonnal hatályba lép a gettóban élők rendjének szabályozásáról szóló rendőrségi rendelet, amit 1944. június 18-án közöl a Veszprémvármegye c. újság. Másnap, június 19-én a gettó valamennyi lakóját az állomásra kísérik a csendőrök (Veszprémi Hírlap, 1944. június 21. 1. p.). A vasúti szerelvény a biztos halálba viszi a deportáltakat.

Közben folyik a Benedek-hegy aljában az új óvóhely létesítése, októberre készül el. A tervek szerint a várhegyet is átfúrták volna további óvóhelyek biztosítása érdekében (Veszprémi Hírlap, 1944. aug. 27. 1. p.) Szükség is lenne biztonságos óvóhelyekre, mert az első félévi halotti anyakönyv statisztikája szerint 81 olyan halottja van a városnak, akik bombatámadás során veszítették el életüket.

1944. május 9-én Buda István enyingi főszolgabíróvá nevezik ki főispánná, dr. Mesterházy Ferenc utódjául. Dr. Nagy László polgármestert június elsejével nyugdíjazzzák, de május közepétől már nem vesz részt a közéletben. A gyöngyösi helyettes-polgármestert dr. Hornyák Miklóst a belügyminiszter júliusban kinevezi Veszprém polgármesterévé.

1944. október 15-én a fegyverszünet bejelentése későn érkező döntés, Szálasi Ferenc átveszi a hatalmat. A veszprémi ügyvéd dr. Schiberna Ferenc a megyevezető, az új főispán. Az új vármegyei alispán Gróff Elemér árvaszéki elnökhelyettes.

A közeledő front miatt a 17–70 év közötti lakosságot, nemre való tekintet nélkül kirendelik határerődítési munkákra, a középiskolás diákságot nemzetőrnek osztják be.

Folyamatosan érik a bombatámadások a várost, romlik a közellátás, megszűnik a Veszprémi Hírlap, a keresztény hetilap utolsó ismert száma, az 1944. évi 81. szám október 8-án jelenik meg.

A fűtés korlátozására utasítást ad ki a polgármester; hetente kétszer lehet bort árusítani; a rendezvények 20.30-ig tarthatnak, este 9 óra után pedig kijárási tilalom van érvényben november 9-től; a vármegyei Katonai Parancsnokság téli ruhát gyűjt a fronton harcoló honvédeknek, újabb óvóhelyeket jelölnek ki, a Benedek-hegy alatti alagút óvóhely 1 000 ember számára szolgál menedékkül az ismétlődő bombatámadások ellen.

Mindszenty József veszprémi püspököt 26 paptársával együtt november 27-én letartóztatják a nyilasok, majd a várbeli börtönből december 22-én Sopronkőhidára szállítják őket*.

* Pfeiffer János: A veszprémi egyházmegye történeti névtára München, 1987

Erről az eseményről az újság nem számol, nem számolhat be, pedig a főpap az utat a püspöki palotától a rendőrségig (az egykori Szent Imre tér) asszisztenciájával együtt gyalog teszi meg. A börtönbe már az éjszaka leple alatt szállítják őket.

A karácsony előtti terrorbombázásról még részletes tudósítást ad a lap a december 27-én megjelenő számában. Jelenlegi ismereteink szerint ezt követően hosszú hónapokig helyi sajtó nélkül marad a város.*

A felrobbantott veszprémi Viadukt kisíve

Megkezdődött a légtalmi házparancsnokok kiképzése

A Légtalmi Liga helybeli csoportja hétfőn, április 29-én kezdte meg a légtalmi házparancsnokok kiképzését. Amint köztudomású, a légtalom hatósági szervezetén kívül nagyobb házak külön-külön, a kisebb házak pedig többen egy csoportban összefoglalva külön is tartoznak megszervezni légtalmukat. Hiszen egy légitámadás esetén a romboló, gyújtó és esetleg gázbombáknak olyan tömegével kell számolni, hogy az előforduló tüzesetekkel szemben a hatósági osztagok eredményesen nem vehetnék fel a küzdelmet és a sérülések száma is olyan nagy lesz, hogy azokat a hatósági szolgálat képtelen volna ellátni. A tüzesetek továbbterjedésének megakadályozása, már csírájában elfojtása, a sebesültek első segélyben részesítése tehát a lakosság önvédelmi szervezetének lesz a hivatása és ennek osztagait hivatottak vezetni, illetve

* Nagy László: A Veszprém megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája 1820–1956 Veszprém, 1957

kiképezni az ún. házparancsnokok, illetve házcsoport parancsnokok. A Légoltalmi Liga tanfolyama tehát éppen azt célozza, hogy ezek a házparancsnokok a szükséges ismereteket elsajátítsák és feladatukat begyakorolják.

A Légoltalmi Liga egyelőre a Vár, a belváros, Kossuth Lajos és Horthy Miklós utcák környékéről hívta be a kijelölt házparancsnokokat, egy-egy hat előadási napot igénylő tanfolyamra. A tanfolyam csak az esti órákban veszi igénybe a hallgatókat körülbelül 2 órai időtartamra, hogy így a napi munkájukat zavartalanul végezhessék. Így is a hallgatók csak minden másnap vannak igénybe véve. Párhuzamosan két csoportban folyik a kiképzés, minden másnap másik csoport, úgy, hogy a tanfolyam végeztével mintegy 80 kiképzett házparancsnok lesz.

A tanfolyamokat *dr. Kiss Ernő* kir. ügyészségi elnök, illetve *vitész Kolossváry László* ny. ezredes, a liga elnöke nyitották meg, lelkes, megkapó szavakkal vázolván a házparancsnoki hivatás fontosságát.

A tanfolyam előadói *Takács Klára* és *Korcsiák Ede* kegyesrendi tanár, mint a Ligának kiképzett oktatói.

Az első tanfolyamok végeztével még a tavasz folyamán sor kerül a többi házcsoportok parancsnokainak a kiképzésére is.

Veszprém Hírlap, 1940. május 5. 1. p.

Vöröskeresztes ápolónői tanfolyam Veszprémben

A Magyar Vöröskereszt Egylet a várossal és a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége veszprémi csoportjával együttesen házi betegápolási tanfolyamot rendez. A tanfolyamot április 29-én, hétfőn de. 10 órakor nyitotta meg a város képviselőjében *Rosos Károly* polgármester. A tanfolyamon két csoport van: délelőtti és délutáni, mindegyiken mintegy 35–40 veszprémi nő, – asszonyok és leányok vesznek részt, – a társadalom minden rétegéből. A tanfolyam két hétig tart, annak elteltével a hallgatók a Magyar Vöröskereszt központi kiküldöttjének jelenlétében vizsgáznak és oklevelet kapnak. Akik a tanfolyamon megfelelnek, azok további tanfolyamot hallgathatnak a városi kórházban.

A tanfolyam célja az, hogy háború esetén felállítandó katonai és a polgári szükségkórházak, a légoltalmi segélyhelyek és mentőállomások részére megfelelően szakképzett ápolónők álljanak rendelkezésre. A tanfolyam ilyenformán városunk lakosságának, mindnyájunknak érdekét szolgálja, amit a tanfolyam hallgatói láthatóan átéreznek, mert általában kitartó szorgalommal látogatják az előadásokat és nagy figyelemmel

vesznek részt a gyakorlati kiképzésen is. A tanfolyamot *dr. Haidekker Nándor* m. kir. városi tiszti orvos irányítja, oktatója: *Bognár Jozsefa* zöldkeresztes gondozónő, akit felettes hatósága a tanfolyam idejére vezényelt Veszprémbe.

Veszprém Hírlap, 1940. május 5. 2. p.

Meggyorsítják a zsidó ingatlanok birtokbavételét

A második zsidótörvénynek a zsidó ingatlanok igénybevétele tárgyában kiadott végrehajtási utasítását a kormány új rendelettel egészítette ki.

A rendelet lehetővé teszi az ingatlanoknak már a következő gazdasági évben való birtokba vételét, ha a földművelésügyi miniszter az átengedésre kötelező határozatot július 1-ig, a szőlő és gyümölcsös tekintetében pedig szeptember 15-ig postára adta. A rendelet szabályozza továbbá az átengedésre kötelező határozatok kézbesítését. A rendelet legfontosabb intézkedése az átengedésre kötelezett zsidó ingatlanon a gazdálkodás folytonosságának biztosítását célozza. Eszerint az átengedésre kötelezés után is köteles az ingatlanon gazdálkodó a szokásos gazdasági munkát a rendes gazda gondosságával és a gazdálkodás eddigi módja szerint elvégezni, míg az ingatlant a juttatottak birtokba nem veszik. Ennek a kötelezettségnek elmulasztása, vagy nem kellő teljesítése esetében terméseredmény csökkenésének, vagy az okozott gazdasági kárnak mértéke szerint a földm. miniszter jogosult a zsidó ingatlanok után megállapított vételárat, vagy haszonbért megfelelően csökkenteni. Fontos gazdasági érdekeket véd meg ez az intézkedés, amely egyben hatékonyan előmozdítja mintegy félmillió katasztrális hold területű zsidó ingatlan igénybevételének és kisemberek kezére juttatásának rendkívüli nagy és felelősséggel járó munkáját.

Veszprém Hírlap, 1940. július 17. 2. p.

Bakahumor

Írta: Szatlmayer János*

A magyar honvéd hősiességéről, bátorságáról, legendás vitézségéről könyveket írtak, meg is érdemelték! Volt bőven alkalmam szemlélni a sok szép tulajdonságot, de én mindig legtöbbször értékelttem a magyar katonák életében a páratlanértékű egészséges humort, ami ellensúlyozta a nélkülözést, szenvedést, megpróbáltatást, egy-egy jól sikerült, talpraesett mondás mindennél többet ért és ér ma is.

A román motorizált ütegek

A kolozsvári ötvenegyes (békében ők voltak itt) kaszárnya előtt járok, sok kíváncsi ember áll a kiürített épület előtt, ugyan mit néznek?

A románok által kiürített laktanyában kutattam a pincétől a padlásig a magyar baka társadalom. A hátrahagyott balkáni szenny és piszkon kívül nem találnak semmit. Végre a padláson találnak 10–12 pár bocskort autókerekek foszlányaiból összetoldozva-foltozva.

A rendetlenül szétszórt bocskorokat, a mi bakáink a főkapu elé felsorakoztatják és két felírással látják el, az egyik így szól:

Motorizált
ütegek!

Ti elmentetek, de
minket hűtlenül itt
hagytatok!

A román adó

Adót vetnek ki mindenre a románok, az új adójuk az egypatájú állatokat sújtja, így menekül mindenféle állat a magyar határ felé.

Az elsőnek a tehén indul ki a határon, ahol kérdezik tőle, miért szaladsz ki? Mert engem mindenhol csak fejnek, már nemsokára teljesen lenyúznak a románok még életemben.

Másodiknak a kutya lépi át a határt, mert mint mondja nemcsak adót vetnek rám, hanem nincs otthonom, élelmem, mert elvonnának előlem mindent, még a csontot is, vágyódom jobb sors után.

Harmadiknak a nyúl is törekszik kifelé! A határon kérdezik, miért sietsz hiszen te nem vagy patás. A nyúl egykedvűen válaszol. „Igaz, hogy most még nincsen patám, de mire a sok román hatóság előtt beigazolom, hogy nincsen patám, azt veszem észre, hogy minden lábamon paták nőnek.”

Veszprém Hírlap, 1940. október 6. 5. p.

* Szatlmayer János veszprémi igazgatótanító

Magyar nyelvoktatás Jutason c. könyve az Egyházmegyei Nyomdánál jelent meg, Veszprémben, 1944-ben.

Ünnepélyesen fogadta Veszprém városa az Erdélyből hazatérő honvédeinket

Egy heti lázas készülődés és izgalom ülte meg városunkat arra a hírre, hogy jönnek haza honvédeink, akik Erdély egy részének visszacsatolására mentek el még július hó első napjaiban. Mikor jönnek? – kérdezte mindenki, – de megmondani pontosan senki sem tudta.

Vasárnap délután terjedt el az első komoly hír, hogy este 11 órakor érkeznek. Tele is volt az állomás és környéke a várakozók ezreivel. Majdnem minden hölgnél virág volt. Vártak, türelmesen várták a hazatérő honvédeinket. Már éjfél is elmúlt, 1 óra felé járt az idő és még mindig várakoztak. Ekkor mondták, hogy csak a kora reggeli órákban érkezik meg a vonat. Ennek dacára mégis sokan maradtak kint az állomáson, hogy ott várják be az érkező honvédeinket. A cserkészenekar sem távozott el az állomásról, egész éjjel virrasztottak, mert nem akarták, hogy hazatérő honvédeinket ne fogadja zeneszó.

Reggel fél öt órakor megszólal a cserkészenekar, hogy jelezze az alvó városnak, hogy jönnek a veszprémi apák, testvérek, rokonok, kedves ismerősök: a 4. Szt. László honvédgyalogezred III. zászlóaljának katonái.

Pár perccel 5 óra után feltűnik a mozdony és a felkelő nap első sugarai ragyogják be az állomásra befutó katonavonatot. Szól a cserkészenekar, boldog arcok tekintenek ki a vonatból, – könnyes szemek, virágos kezek integetnek a peronról.

Rosas Károly polgármester, *dr. Tekeres Lajos* tanácsnok, *dr. Szigethy Miklós* aljegyző a város képviselőjében, *Lengyel Mihály* rendőr-főfelügyelő és *dr. Kövér Ferenc* rendőrfogalmazó gyak. mennek ki a sínek közé és az első kocsiából kiszálló *vitész czeczei Kurꜣ Lajos* alezredest és a tisztikart üdvözlik.

Rosas Károly polgármester meleg szeretettől átfűtött szavakkal köszönti az Erdély földjéről visszatért honvédeinket, majd nemzeti színű és a város színeivel felszalagozott babérkoszorút nyújt át a parancsnokló *Kurꜣ* alezredesnek. A koszorú szalagján az alábbi felírás van: Észak-Erdély megszállásából visszatért honvédeinknek. Veszprém város közönsége. 1940. október hó.

Az üdvözlésre *Kurꜣ* alezredes, zlj.-parancsnok válaszolt, megköszönve a honvédség iránt kifejezett szeretetet és hű ragaszkodást.

Mennyi kedves és szép jelenetnek voltunk ezután tanúi. (Erről majd más alkalommal.) A gyors kivagonírozás után a Szt. Imre-téren állt fel a zászlóalj.

Vitéz Kurꜣ Lajos alezredes, zászlóaljparancsnok katonás rövidséggel, de szíve mélyéből jövő szavakkal köszönte meg honvédeinknek hősie,

önfeláldozó teljesítményét. „Arra kérem a századparancsnokokat, hogy nevemben mindenegyes honvéddel fogjanak kezét, mert így is meg akarom – külön-külön is – köszönni a hazáért tett munkájukat.”

Ezután a 31-es emlékmű előtt állott fel a zászlóaljparancsnok tisztikarával és előtte díszmenetben vonultak el, be a kaszárnyába.

Úgy értesültünk, hogy az ugyancsak hozzánk tartozó 34/III. zászlóalj szerdán délután fog megérkezni.

R. T.

Veszprém Hírlap, 1940. október 9. 1. p.

Kitiltották Veszprém megyében a zsidó árusokat a piacokról

Ismeretes, hogy a második zsidótörvény rendelkezései a törvényhatóságok első tisztviselőjének engedélyétől teszik függővé, hogy a Törvényhatóságok területén búcsúkon, országos és hetivásárokon zsidóknak tekintendő személyeknek megadják-e a piaci árusítás engedélyét. Az ország több vármegyében és törvényhatósági joggal felruházott városában már korábban megtiltották a zsidó árusoknak a piacokon a helyfoglalást és árusítást. Most *dr. Berky Miklós* alispán Veszprém megyében is életbe léptette ezt a tilalmat. Eszerint nov. 1-től kezdve Veszprémben, Pápán és a vármegye összes községeiben tilos a zsidóknak a piaci árusítás.

Veszprém Hírlap, 1940. október 20. 2. p.

Várunk, de figyelünk!

Egy héttel ezelőtt a megdöbbenés, majd a felháborodás érzése rázta meg az országot arra a hírre, hogy a budapesti kir. főügyészség nyilas párti országgyűlési képviselők mentelmi jogának felfüggesztését kérte a képviselőháztól, kettőnek a letartóztatásra való engedélyezésével, mert a vád szerint erőszakkal akarták a nyilaspárt részére az államhatalmat megszerezni. Magyarország kormányzóját elfogatásával akarták az akkor még fegyházban ült nyilas vezér miniszterelnökké való kinevezésére kényszeríteni, a belügyminisztert kézigránáttal meg akarták gyilkolni, vasúti síneket akartak szétrombolni s más terrorcselekményeket elkövetni. A képviselőház nagy többséggel kiadta a főügyészség által kért

képviselőket, bár a többi nyilas képviselő – akik az Imrédy-féle Magyar Megújulás Pártjának tagjaival a kiadatás ellen szavaztak, – igyekeztek az egész ügy jelentőségét lekicsinyelni.

Ugyanakkor megkezdte a budapesti rögtönítélő bíróság több, szintén a nyilaspárthoz tartozó egyén bűnügyének a tárgyalását, akiket ugyanazokban a bűncselekményekben vádoltak, mint a kikért képviselőket.

A két képviselő letartóztatása megtörtént s ők – így nyilatkoztak – csak a bíróság előtt hajlandók vallomást tenni. A rögtönítélő bíróság pedig rendes bíróság elé utalta a nem képviselő vádlottak bűnügyét. Tehát most egyelőre a várakozás ideje következett be.

Hát várunk is szívesen, de figyelünk! Vár az egész nemzet addig, amíg a bíróság tisztázza, mi fog beigazolódni a vádakból. De figyel az egész magyarság éberén. Mert azzal tisztában lehet mindenki, hogy rajongva szeretett országgyarapító Kormányzó Urunk mellé odaáll minden hűséges magyarja bármely oldalról jövő bűnös és gonosz tervvel szemben, s nem fogja megengedni, hogy a *Horthy Miklós* által kiharcolt magyar jövőt lelkiismeretlenül újra romba döntsék.

Veszprémvármegye, 1940. november 17. 3–4. p.

Légvédelmi készültség vasárnap óta Öt riadó Nagypéntekig Veszprémben

A honvédelmi miniszter légvédelmi készültséget elrendelő parancsa után Veszprém megyében is azonnal megkezdődött a légvédelmi s légoltalmi szervek munkája. A vármegye székvárosában, Veszprémben *Homoky Béla* rendőrfőtanácsos, városi légoltalmi parancsnok kis vörös falragaszokon közölte a közönséggel, hogy

légiveszély van

s a honvédelmi miniszter elrendelte a honi légvédelmi készültséget.

**Repülőátadás bármikor várható, amit a szirénák
üvöltő bűgása, a tűztorony harangjának
kongatása, esetleg a mentőautó szirénájának
üvöltő bűgása vagy bombarobbanások,
ágyúlövések, géppuska-tűz jeleznek.**

Ugyanekkor egy nagy sárga falragaszt is kiragasztottak, amely a honi légvédelmi készültség alatti magatartásra vonatkozó legfontosabb tudnivalókat közölte. A rendőrfőtanácsos a másik falragaszon figyelmeztette a lakosságot, hogy

**Ezeket a tudnivalókat mindenki olvassa el és hogy
őrizzük meg a nyugalmunkat, mert a vakrémület,
futkosás és csoportosulás fokozza a veszélyt.**

A kiadott rendelkezések következtében az egész város felkészült a légoltalomra. A légoltalmi szolgálatosok siettek jelentkezési helyükre s míg a törzshöz beosztottak a légoltalmi központban a riasztás esetére helyezkedtek készségbe, az egyes körzetekbe beosztott híradó-, egészségügyi-, tűzoltó-, gázvédelmi- és műszaki osztagok, valamint a segédrendőrség parancsnokai vezetés alatt léptek működésbe. Az utcákon éjjel-nappal ilyen, nemzeti színű karszalagos légoltalmi szolgálatosokat lehetett látni, akik kötelességüket teljesítették, vagy siettek egymás felváltására. A házparancsnokok is megtették a szükséges óvintézkedéseket, riasztó ügyeleteiket felállították, a légoltalmi felszerelések készenlétéről s – a lehetőség szerint – az óvóhelyekről gondoskodtak.

Az alkony beálltával, a közvilágítás előírt csökkentésén kívül,
**az üzletekben és magánlakásokban is
korlátozták a közvilágítást. A gépkocsik s más
járművek is fény nélkül, vagy a legkisebb
mértékű világítással közlekedtek az
útvonalakon.**

A város közönsége méltónak mutatkozott a súlyos időkhöz és megértő magatartásával igyekezett a hatóság lelkiismeretes munkáját előmozdítani és megkönnyíteni.

Ugyancsak a légoltalommal volt kapcsolatos a rendőrfőtanácsosnak az a rendelkezése hogy

**minden gyűlés, felvonulást, sportünnepélyt,
iskolai előadást, színi- és mozielőadásokat,
hangversenyeket és táncmulatságokat tíz
napra betiltott. Tilos a harangozás és a
gyárak kürtjelének megszólaltatása is.**

A légvédelmi készség elrendelése óta

**öt ízben volt riadó, mégpedig hétfőn délelőtt és
délután is.**

Délelőtt háromnegyed 11 óra tájban szólaltak meg a riasztó szirénák, amikor az utcán járókelők futva igyekeztek a kapuk alá vagy más biztonságosabb helyre és a járműforgalom is megállt. Ez a riadó csak néhány percig tartott, s a szirénák hosszas bűgása csakhamar jelezte a légi veszély elmúlását.

**A délutáni riadó azonban, amit 4 óra tájban
jeleztek, majdnem félóráig tartott,**

de – hála Istennek! – éppúgy minden veszedelem nélkül múlt el, mint a délelőtti.

Ugyancsak riadó volt szerdán a déli órákban, s ez körülbelül negyedóraig tartott, mert a közelben légi támadás veszélye nem mutatkozott.

Csütörtökön, szintén a déli órákban pedig két riadó volt közvetlen egymás után összesen körülbelül félóraig.

Valamennyi riadót a légvédelmi kerületben felbukkant ellenséges repülőgépek megjelenése, illetőleg támadása tette szükségessé.

A légoltalmi szolgálatot *Homoky Béla* rendőrfőtanácsos, légo parancsnok és *dr. Tekeres Lajos* v. tanácsos, városi légo h. vezető állandóan éberrel ellenőrizték, csütörtökön pedig *dr. Berky Miklós* alispán, mint másodfokú légo hatóság tartott ellenőrző szemlét és megelégedését fejezte ki a tapasztalt rend fölött.

Veszprémvármegye, 1941. április 13. 3. p.

A lebombázott ún. Komakút téri honvédlaktanya*

* Ma a rendelőintézet áll a helyén. Dr. Nagy Jenő felvétele

Kiterjesztették a statáriumot az elsötétítés és légiriadó alatt elkövetett lopás és rablás kísérletére is

A veszprémi törvényszék elnöke hirdetményt bocsátott ki, melyben beszámol arról a kormányrendeletéről, mely a rögtönbíráskodást az egész ország területén kiterjeszti és egyes bűncselekmények elkövetésénél a cselekményt a polgári büntetőbíráskodás köréből, a katonai büntetőbíráskodás körébe utalja.

A hivatalos lap múlt pénteki száma közli az erre vonatkozó rendeletet.

A statáriális bíráskodás alá utalt eddigi bűncselekményeken kívül kimondja azt is, hogy a légvédelmi készültséggel kapcsolatos elsötétítés, úgy szintén a légiriadó ideje alatt elkövetett gyilkosság, szándékos emberölés és súlyos testi sértés, továbbá lopás és rablás büntetetté, valamint ezeknek a bűncselekményeknek kísérletére is kiterjed a rögtönbíráskodás hatálya.

Veszprémi Hírlap, 1941. április 16. 1. p.

Kormányrendelet a zsidók katonai szolgálatáról

A kormány rendeletet adott ki a zsidónak tekinthető személyek katonai szolgálata tárgyában. A honvédelmi törvényben foglalt felhatalmazás alapján a minisztérium úgy intézkedik, hogy az 1939. évi zsidó-törvény első paragrafusában értelmében zsidónak tekintendő hadköteles személyek hadkötelezettségüknek a honvédség kötelékében kiegészítő szolgálat teljesítésével tesznek eleget. Ezt a szolgálatot rendfokozat nélkül teljesítik abban az esetben is, ha korábban tiszti, altiszti vagy tisztesi rendfokozatot kaptak. A kiegészítő szolgálatra kötelezetteket ennek folytán mint rendfokozat nélkülieket kell nyilvántartani és kezelni. A kiegészítő szolgálat részletes szabályait a honvédelmi miniszter állapítja meg.

Veszprémvármegye, 1941. április 27. 4. p.

Rendőrhatósági őrizet alá kerülnek a munkakerülők

Homok Béla rendőrfőtanácsos, a veszprémi rendőrkapitányság vezetője a kormánynak a munkafegyelem biztosításáról kiadott s lapunkban már ismertetett rendeletével kapcsolatban a következőkre figyelemzetti hirdetményben a lakosságot:

A mai idők minden állampolgártól fegyelmezett magatartást követelnek és megkövetelik, hogy mindenki teljesítse a közös nemzeti erőfeszítésből és munkából reá eső részt. Az elvállalt munka elvégzésének megtagadása, szándékosan hanyag teljesítése, a munkakerülés és általában a munkavállalástól, a dolgos élettől való vonakodás felmérhetetlen veszedelmeket jelenthet és káros kihatással lehet a mezőgazdasági és ipari termelés és a közellátás biztosítása szempontjából.

Éppen ezért az olyan személyekkel szemben, akik az elvállalt munka elvégzését indokolatlanul megtagadják, az elvállalt munkát szándékosan hanyagul teljesítik, a honvédelmi munkakötelezettségen alapuló felhívással vagy kirendeléssel szemben engedetlenséget tanúsítanak, közérdekű és halaszthatatlan munka elvállalását alapos ok nélkül megtagadják, megrogzött munkakerülők, vagy általában vonakodnak a dolgos élettől, azonnal el fogom rendelni a rendőrhatósági őrizet alá helyezést (internálást) és a m. kir. minisztérium idézett rendelete értelmében munkatáborokban, katonai vezetés alatt fogják az ilyen személyeket – a legszigorúbb fegyelmi eszközökkel – munkára szorítani.

Veszprémvármegye, 1941. augusztus 3. 3. p.

„Mámoros harcikedvvel előre a Hadúr parancsára...”

E szavakkal mondott köszönetet az elhangzott üdvözlésekért és mondott búcsút zászlóalja nevében *vitész Póry Imre* alezredes, a szovjet harctérre induló házi zászlóaljunk parancsnoka.

A veszprémi zászlóaljnak pénteken induló zöme déli 12 órakor sorakozott fel a Szent Imre-téren, hogy búcsút mondjon az itthon maradtaknak. Az ünnepségen a hatóságoknak és a hivataloknak *dr. Mesterházy Ferenc* főispánnal az élükön megjelent képviselőin kívül nagyszámú közönség vett részt.

Az ünnepi beszédet *dr. Czapike Gyula* megyéspüspök mondotta. A hatóságok képviseletében *dr. Nagy László* polgármester búcsúzott el honvédeinktől, akiket *Sárosy Ödön* alezredes, mint állomásparancsnok köszöntött.

Az üdvözléseket a búcsúzó zászlóalj-parancsnok közvetlen szavakkal köszönte meg. A búcsúbeszédék után az ima és a díszelvonulás következett.

A jelenlevő nagy tömeg könnyes szemmel figyelte remek honvédeink minden mozdulatát. A katonák pompás felszerelésükkel és megjelenésükkel lelkesítő képet nyújtottak. Honvédeink, sapkája mellett virág ékeskedett, a hozzátartozók szeretetének legszebb szimbólumaként.

Isten kegyelme és mindnyájunk féltő szeretete kíséri őket diadalmas útjukon.

Veszprémvármegye, 1942. április 26. 3. p.

Mit adott Veszprém lakossága a honvédeknek

A veszprémi gyűjtés végleges eredménye

Több ízben megemlékeztünk arról a lelkes munkáról, amellyel a veszprémi levették a honvédség téli felszerelésére gyűjtöttek és arról az önzetlenségről, amellyel a város lakossága adakozott. A gyűjtés eredményét az alábbiakban közöljük.

Érmelegítő 233 pár, harisnya rövid 401 pár, harisnya hosszú 190 pár, lábszárvédő 148 pár, fülvédő 352 pár, nyaksál 392 db, kötött, szövött ujjas 396 db, tábori takaró 42 db, sífelszerelés 19 db, hőszemüveg 67 db, kesztyű 2 ujjas 147 pár, kesztyű 5 ujjas 146 pár, mellény szőrmés 35 db, mellény szőrme nélkül 28 db, szőrmés sapka 111 db, férfi bunda szőrmés 25 db, férfi bunda szőrme nélküli 38 db, női bunda 16 db, szőrmés bőr 729 db, szőrmés lábzsák, kocsitakaró 17 db, muff 50 db, boa 40 db, gyapjúfonál 7,2 kg, gyapjú kötött ruha 141 db, haskötő 12 db, flanel anyag 50 méter, kapca 10 pár, egyéb 136 db.

Összesen 4313 db.

A gyűjtőbizottság lehetővé fogja tenni, hogy mindazok, akiknek valamilyen oknál fogva nem állt módjukban adományukat leadni, utólag adhassanak harcoló honvédeink téli felszerelésére. Az utólagos adományok összegyűjtésének módját és idejét alkalmas módon közhírré teszik.

Veszprémi Hírlap, 1942. szeptember 13. 1. p.

Harctéri levél

Vitéz Halászy Sándor, az ajkai üveggyár igazgatója már több hónapja kinn van az orosz fronton. A múlt héten feleségének írott levelében a következő sorokat is küldte. „Egyik legényem ma ellenőrzött lev. lapját szó szerint leírom. A fiú haza írta ezt az öccsének. Érdemes elolvasni. Íme:

Kedves Testvér Imre!
Ezt a lapot ha megkapod,
Emelj neki kalapot.
Nem azért mert tőlem kaptad,
Több tisztelet jár e lapnak.
Önmagadat ha szereted
Kell, hogy szeressed nemzeted,
S mind azokat, kik itt vannak
Színét-javát a magyarnak.
Te magyar vagy s mi honvédek,
Apáitok és testvérek.
Kik értetek élnek s halnak,
Mert szabad hazát akarnak.
Kik elhaltak és kik élnek,
Mind bajnokok és vitézek.
Mikor olvasod e lapot,
Ezeknek emelj kalapot.

Sipos István
honvéd

1942. júl. 27.

Veszprémi Hírlap, 1942. augusztus 12. 2. p.

Breyer József (Búcsúzás tőle)

Az idei borongós őszutónak ezekben az elbúsító napjaiban hozta meg a hír messze Oroszországból, hogy a kijevei hősök temetőjében sírt ástak egy magyar honvédhadnagynak. Sírja mellett bajtársai álltak lehajtott fővel és búcsúztak tőle meghatott lélekkel. Mi még akkor mit sem tudtunk hősi haláláról. Sőt hazavártuk a kedves jóbarátot, szabadságra. Helyette a halálhír érkezett, a megrázó, váratlan halálhír.

Breyer Józsefet mindenki ismerte Veszprémben. Noha már csaknem másfél esztendeje nincs közöttünk, mert a harctérre szólította a legfelsőbb hadúr, kedves alakjára, érdekes, férfias arcélére mindenki jól emlékszik. Hosszú évek óta látható volt ő a veszprémi utcán, amint kemény léptekkel haladt fel a várba, hogy mint az Egyházmegyei Hatóság tanügyi előadója, páratlan szaktudással, bámulatos munkabírással és meleg szívvel végezze a nagy veszprémi egyházmegyének tanügyi dolgait. Felettesei őbenne olyan munkaerőt ismertek meg, akinek ítéletére és tudására mindig nyugodtan építhettek. Az egyházmegye tanítósága pedig megértő és szerető barátira s önzetlen támogatóra talált benne mindenkor.

De *Breyer József* nemcsak kiváló tisztviselő volt, hanem elsőrendű festőművész is. Falfestményei az egyházmegye számos templomában tanúságot tesznek e mellett. Mestere volt a hatalmas méretű falfestményeknek, szívesen is készített ilyeneket, azonban művészete mégis tájképeiben teljesedett ki.

Szerelmese volt *Breyer József* a természetnek. Finom, érzékeny művészlelke valósággal magába itt a természet csodás színeit, hangulatait és vonalait, s képein a legnagyobb mesterekkel vetekedve adta vissza mindezt. S olyan művészettel, hogy a szemlélő valósággal ujjongott lélekben, ha egy-egy napsütéses, színekben tobzódó nyári tájképét szemlélte, vagy pedig szinte megdidergett és valami kimondhatatlan érzéstől elhomályosult a tekintete, ha őszi képeinek borongós egében, a sárga levelek felett vibráló párás háttérben gyönyörködött.

Talán kevesen tudták róla Veszprémben, hogy a Nemzeti Szalon tárlatainak állandó kiállítója volt. Kevesen tudták róla, mert *Breyer József* nem volt a nagyhangú törtetésnek, az erőszakos érvényesülésnek és a harsogó önreklámnak embere.

Szelíd bölcsességgel nézte az embereket a maguk apróka ügyeidolgait fontoskodva felfúvó nyüzsgésével. Talán magában mosolygott rajtuk, de azért szerette őket minden hibáikkal egyetemben is. Szerette őket s összességükben szerette az egész nemzetet, az egész magyar földet, amelynek tájait olyan csodás módon tudta ecsetjével vászonra rögzíteni, s amely nemzetért és földért életét adta messze Oroszországban...

Mindnyájunknak, akik ismertük, fáj, nagyon fáj az ő elmúlása. De vigasztal az a tudat, hogy mint a természet, amelynek *Breyer József* olyan csodálója volt, télre újból tavaszt fakaszt, az ő hősi áldozata is példa lesz a férfi legszentebb kötelességteljesítésében: életet áldozni Istenért, hazáért és családjáért.

Sz. F.

Veszprémi Hírlap, 1942. november 22. 4. p.

Levél egy hősi halottól

Nem a képzelet szülte ezt a címet, sem a feltűnés mindenképpen való hajszolása. Aki írta ezt a levelet, ma már a kijevi hősi temetőben nyugszik. A Breyer Józseftől most érkezett levél még akkor íródott, amikor az írója az orosz fronton teljesítette azt a kötelességet, ami hőssé avatta őt.

Breyer József ezt a levelet lapunk felelős szerkesztőjéhez intézte. A levél okt. 13-i keltezésű s nov. 28-án kézbesítette a veszprémi posta. Többek között ez áll benne:

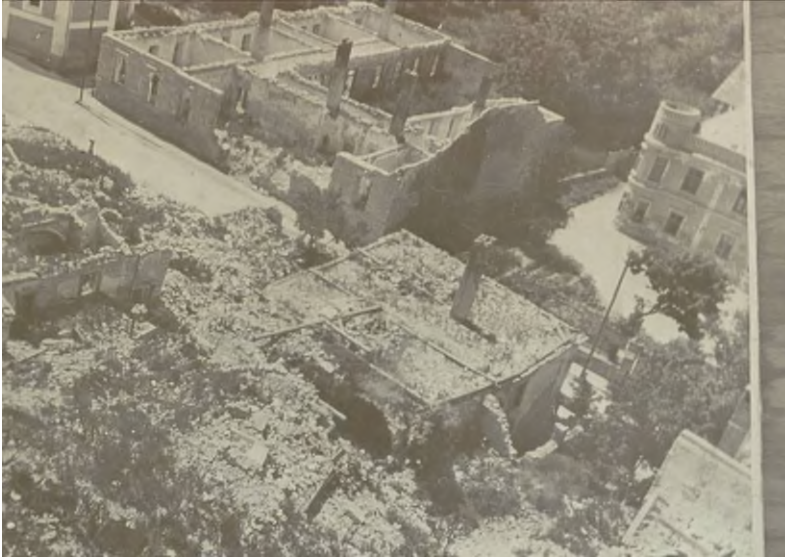
„Elsősorban is hálásan köszönöm a címemre küldött Veszprémi Hírlapot. Nagyon jól esett olvasni a megyebeli híreket. Még az anya-könyvi rovat is érdekelt, s az utolsó betűig átböngésztem mindent, hogy lássam azt a gödrös várost embereivel, hogy érzem belőle azt a jó bakonyi levegőt, amely után már nagyon, de nagyon vágyom. Nagyon szeretnék már felmenni a szerkesztőségbe s prelegálni az orosz dolgokról. Olyan beosztásban vagyok, ahol nagyon beletekintetek az orosz nép lelkületébe. Érdekes és szájalmas emberek, akiket az ördög tart szállva, teljesen ki vannak uzsorázva általa – vége van s nyoma sincsen a régi, kedélyes, patriarchális birodalomnak. Az vigasztal csak, hogy az ördög ellen küzdelemben csakis a jó Isten győz, s vele együtt a hívők.

Vágyva hazra, arra kérek, írjal, vagy legalább ne felejtsd ki nevemet, amikor a Hírlapot külditek szét...”

Breyer József levele megérkezett a frontról. Ő maga azonban örökre ott maradt a mérhetetlen orosz földön. De csak a teste. A lelke bizonyára gyakran ideszáll közénk, körültekint ebben a gödrös városban s beszívja mélyen az üde, bakonyi levegőt. Alkalmasint megáll néha az utcán, s elnézi a siető-haladó embereket, akik talán nem is tudják, hogy amikor hirtelen és önkéntelen rá gondolnak erre a régi jó baráttra, az ott van mellettük, szól is hozzájuk. Csak a szavát nem értik, csupán érzik, mennyire fáj a szívük s mennyire vágyik a lelkük azután akiről azt hiszik: nincs már többé.

Veszprémi Hírlap, 1942. december 2. 2. p.

A lebombázott Szent Anna elemi fiúiskola*

Zsidók munkaszolgálatra való behívása

Két hirdetmény jelent meg a honvédelmi miniszter aláírásával a közérdekű munkaszolgálatra kötelezett zsidók jelentkezési és bevonulási kötelezettségéről.

A hirdetmények részletesen tájékoztatják az érdekelteket a jelentkezési kötelezettségről és bevonulásról. Minden zsidónak tekintendő személy, aki az 1894. január 1-től 1924. december 31-ig terjedő időben született, nyilvántartásba vétele, ellenőrzése, igazolvánnyal való ellátása végett jelentkezni tartozik az illetékes munkaszolgálatos zászlóaljnál, illetve az illetékes bevonulási központnál és népmozgalmi nyilvántartónál.

Külön hirdetmény jelent meg a bevonulási és jelentkezési kötelezettségről eszerint mindenki az illetékes hadtest közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljánál köteles jelentkezni és bevonulni. A honvédelmi miniszter egyelőre az 1909–1918. években születetteket kötelezte bevonulásra.

A bevonulások jelentkezési időpontja: az 1911., 1914. és 1917. évben születettek november 25-én; az 1910., 1913. és 1916. évben születettek december 15-én; az 1909., 1912., 1915. és 1918. évben születettek 1943. január 15-én tartoznak bevonulni.

* A Szent Anna kápolna mellett épült iskola helyén ma az Invitel Távközlési Szolg. Zrt. székháza áll. Dr. Nagy Jenő felvétele.

A behívottaknak, jelentkezésre kötelezetteknek magukkal kell vinni összes katonai okmányukat, esetleg keresztlevelüket, az idegen állampolgárok állampolgári igazolványukat vagy érvényes útlevelüket, 2 napi élelmet, valamint a hirdetményben előírt ruházati kellékeket. Aki a behívó és jelentkezési parancsnak nem tesz eleget, 5 évig terjedhető fogházzal, 8 napnál tovább tartó mulasztás esetén pedig 5 évig terjedhető börtönnel büntetendő és ügyükben rögtönbíráskodás is elrendelhető.

Veszprémmégye, 1942. november 22. 5. p.

Hétköznapi ünnep

Házát építették a veszprémi leventék egy hadiözvegynek

Igen, hétköznapi ünnep volt e hó 26-án *Hudi János*éknál, a Pipacs u. 9. sz. házuknál.

Nem egész nap, – csak este 6 óra után, rövid félóráig tartott ez az ünnep, azonban sokkal több volt mint ünnep, bár nem öltöztek ünnepelőbe a vendégek, nem volt nagy beszéd sem.

S mégis ez a rövid félóra azoknak, akik ott voltak, sokat jelentett, mert igen nagy szeretetnek, a magyar ifjúságnak, a leventéknek áldozatot nem ismerő munkáját láthatták. A bajtársias megértésnek, összefogásának példát követő hűségéről győződhetnek meg.

Miért volt az ünneplés?

Átadták *Hudi János*éknak a leventék által újjá épített házat.

Rövid hírben is elmondhattam volna, hogy a Veszprémi Levente Egyesület 8. sz. levente csapatának bajtársi szolgálata, volt levente bajtársuk házát újjáépítette.

Nem. Ez a munka túlmegegy a mindennapi kötelességteljesítés határán. Ez a munka többet jelent az egyszerű segítségnél.

Hudi János a Magyar Lőszerműveknél dolgozott és mint „öreg levente” tagja volt a levente egyesületnek. Munkáját azonban félbe kellett szakítania, mert a haza hívta.

Elment sok ezer bajtársával együtt a messze orosz harctérre, hogy drága hazánknak szolgáljon, védje családjukat, otthonukat. 1942. év nyarán egyik hősi harcban életét áldozta fel értünk.

És itthon a kicsi ház, amelyet már régebben kellett volna megjavítani, omladozott. Az elhunyt hős felesége és kisfia hiába várták, hogy düledező hajlékukat, ahová beesett az eső, – keresztül fúj a csontig hatoló hideg szél, valaki megjavítsa és meleg szobát biztosítson nekik.

Hudi János öreglevente bizonyára fájón tekingetett hazafelé, vajon mi lesz a düledező házzal, mi lesz otthon hagyott családjával? Lesz-e majd valaki, aki megérti néma kérését?

Az öreglevente kérését megértették. A Magyar Lőszerművek leventéi *Hidegbéty Dezső* főtörzsőrmester vezetése mellett túlóráztak, gyűjtöttek. Aztán elmentek *Hudiék*hoz, kirakták a bútort, – szétszedték a düledező házat, hogy helyére teljesen újat építsenek a kicsi *Hudinak* és édesanyjának.

A düledező féltető, széljárta ház helyén most csinos kis családi ház áll. Meleg barátságos otthont varázsoltak a régi helyébe. 18 levente sorakozik fel a kertes kis udvaron és *Hidegbéty Dezső* keresetlen szavakkal mond köszönetet a leventéknek, de mindazoknak is, akik a leventéket hozzájuttatták a még hiányzó anyagokhoz, hogy bajtársuk háza mielőbb felépülhessen. Majd *Hudi Jánosné*nak átadja az újonnan felépült családi házat. Mikor átnyújtja a leventék díszes emlékiratát, egy percre néma csend lesz. *Hudi János* hős lelke köszöni meg levente bajtársainak hűséges ragaszkodásukat, érte végzett munkájukat.

Valahol Oroszországban bezárul egy hős magyar baka sírja, s otthon *Hudi Jánosné*, karján kicsi fiával örömkönnel a szemében belép a barátságos szobába.

Nem volt külső pompa, hivatalos beszéd, csak az egyszerű iparos leventék voltak jelen. Mégis több volt ez a szokásos ünnepségnél, mert magyar szívből fakadó erő, a magyar ifjúság lelke mutatkozott meg.

Ezért mondtam csak hétköznapi ünnepnek, mert annál fényesebben, ragyogóbban világít és mutat utat a jövőbe.

R. T.

Veszprémi Hírlap, 1943. augusztus 29. 2. p.

Rendelet a zsidó hadkötelezettekről

A múlt héten jelent meg a honvédelmi miniszter rendelete, amelyben szabályozza a zsidók hadkötelezettségére vonatkozó rendelkezéseket. A végrehajtási utasítás a fennálló törvények alapján megállapítja, hogy ki nem zsidó, ki zsidó, részletezi a házasságon kívül születettek osztályozásának kérdését, majd megállapítja, hogy a „zsidó hadkötelesek szolgálati kötelezettségüknek a honvédség kötelékében kiegészítő szolgálat teljesítésével tesznek eleget”. Ezt a szolgálatot mind békében, mind háborúban rendszerint munkasalakulatoknál teljesítik, a honvédség

érdekében azonban kivételesen más, nem fegyveres szolgálatra is alkalmazhatók.

A kisegítő munkaszolgálatra kötelezetteknek – a szolgálat tartama alatt – úgy szolgálatban, mit azon kívül., a legfelső ruhadarab bal karján, a felkar mértani középpontjának magasságában, posztóból vagy vászonból készült karszalagot kell viselniök. A karszalag színe az izraelita vallású kisegítő munkaszolgálatosok részére citromsárga, a saját személyükre már keresztény vallású, de egyébként zsidó származásúak részére fehér.

A kisegítő munkaszolgálatosok kitüntéseket nem viselhetnek. Zsidók tartalékos tiszti kiképzésre nem jelentkezhetnek. A több katonát adó családok kedvezményében zsidó nem részesíthető.

A rendelet 5. §-ának rendelkezései nem terjednek ki azokra a kivételezett zsidókra, akik az 1914–18. évi világháborúban átlagon felüli mértékben teljesítették kötelességüket. (Hdm. és kardos vaskoronarend, tiszti arany, vagy ezüst, legénységi arany vitézségi érem, vagy legalább három hdm. és kardos kitüntetés, vagy három vitézségi érem, vagy két hdm. és kardos kitüntetés, illetve vitézségi érdem mellett legalább egyszer megsebesültek vagy egy utóbbi kitüntetés és két sebesülési jelvény.)

A kivételezett zsidó karpaszományos lehet, de tartalékos tiszti, vagy tisztesi kiképzésre tekintetbe nem jöhet.

Veszprémvármegye, 1943. január 1. 2. p.

A menyasszony viselheti hősi halott vőlegénye nevét

A hivatalos lap közölte a minisztériumnak 430/1943. M. E. sz. rendeletét, amely a háborúban, valamint a háborúval vagy a háborús veszéllyel kapcsolatos események következtében meghalt személyek nevének jegyesükre való kivételes átruházása tárgyában rendelkezik. A rendelet szerint a menyasszony, akinek vőlegénye hősi halált halt, kérheti annak megengedését, hogy meghalt vőlegényének nevét akként viselje, mintha annak felesége lett volna. A kérelem tárgyában a belügyminiszter az igazságügyi miniszterrel egyetértve határoz. A névviselés engedélyezését a nő kérelmére születési anyakönyvében fel lehet jegyezni.

Veszprémvármegye, 1943. január 31. 3. p.

Isten hozott benneteket hős honvédek

Azóta, hogy elmentetek, amikor a vizontlátást kiáltottuk utánatok, – mindennap és mindenhol égő szeretettel gondoltunk rátok. Akkor is tavasz volt és sok virág, – most egy év után, ha megfogyva is, de büszkén, hősiezen, töretlenül újra itthon vagytok. Most is tavasz van. De nemcsak a természetben, hanem a mi szívünkben is. Örülünk, boldogok vagyunk, hogy újra itthon köszönhetünk benneték Don-menti hős honvédeink, veszprémi bakáink. Isten hozott benneteket!

Kedden reggel hűvös, esős az idő, de ez most senkit sem tart vissza attól, hogy ne siessen a vasútállomásra. Még alig múlik el 10 óra, máris mozgalmas az állomás környéke. Háromnegyed 11 óra és már az állomás peronja, a felüljáró vasúti híd tele az emberek százaival. Az utca két oldalán a Keresztes gyógyszertárig, szorosan egymás mellett állva várja a város közönsége hazatérő hős honvédeinket. Az asszonyok, leányok kezében virág.

Az állomás peronján a polgári, egyházi, katonai hatóságok és az egyesületek képviselői foglalnak helyet. A vágányok közt a leventezenekar és a díszszakasz állanak.

Begördül a katonavonat

Csendesen szemerkél az eső, mikor a két mozdony által hozott katonavonat a Himnusz hangjai mellett méltóságteljesen begördül az állomásra.

A hazatérő zászlóaljtag egy fiatal hős zászlós vezeti, – aki jelentést tesz *Sárosy Ödön* ezredes, állomásparancsnoknak, hogy 188 fővel megérkezett.

Fátyolos szemmel, de igen nagy örömmel nézzük, amint gyorsan szállnak ki honvédeink a kocsikból, hogy azonnal sorakozzanak. Nem látszik a fáradság jele az arcokon, de látszik a büszke, öntudatos, erős akarat, az öröm.

Sárosy Ödön ezredes katonás szavakkal köszönti a hazatért honvédeket.

Honvédek, Bajtársak!

A Szent Imre térről indultatok el. Búcsúztatástoknál azt mondtam: Becsülettel és hősként jöjjetek haza. Nem jöhettetek mindnyájan vissza. Gondoljatok azokra, akik nem jöhettek vissza, – mert a haza védelmében életüket áldozták fel, vagy még sebesülten kórházban vannak. A második magyar hadsereg győzelmesen tette meg kötelességét és különösen ti, veszprémi honvédek, mert a kemény téli harcokban az utóvédek utóvédjei voltatok. Méltóan viselkedtetek és megtettétek

kötelességeket ugyanúgy, mint elődeitek, a volt veszprémi 31-es honvédek.

Isten hozott benneteket!

Hősök vagytok

Dr. Tekeres Lajos polgármester-helyettes a város nevében köszöntötte hős honvédeinket.

Vitéz Honvédeink! Veszprém város hatósága, egyesületei és minden polgára nevében meleg szeretettel köszöntlek benneteket, akik halált megvető bátorsággal, diadalmas harcokban küzdöttetek értünk, mindnyájunkért.

Kedves honvédeink! Most hadd öleljünk meg benneteket, mert a Ti örömtők a mi örömünket is jelenti, mert boldogok vagyunk, hogy hazajöttetek.

Vitézül harcoltatok, – tudtuk azt, hogy hősök vagytok – és ebben az ünnepélyes pillanatban ígéretet is kell tennünk azért az áldozatért, amelyet értünk hoztatok a Don-menti nagy küzdelmes harcokban. Nem szabad megtagadni kérésteket, nem lehet támogatás, segítő kéz nélkül maradnotok. Ígérjük, hogy mindenütt mellettetek leszünk és fogadjátok el a mi igaz szeretetünket. Sokat kell tenni, hogy méltók lehessünk hozzátok, hogy meg tudjuk köszönni a hősiezen kivívott szent szabadságunkat.

Isten hozott benneteket hős honvédek, Isten éltesen benneteket!

Küimmel Edith a veszprémi asszonyok és leányok nevében köszönti a hazatért honvédeket és a parancsnokló zászlósnak gyönyörű virágcsokrot nyújt át. Hullik a virágosó a hídról honvédeinkre, mikor a cigánybanda ismét vidám dalokat húz.

Az ünnepség után megindul a zászlóalj a laktanyába. Az utcán végig mindkét oldalon iskolás leányok szórják a virágot honvédeink sorai közé. Elöl a levante zenekar indulót játszik.

Mosolygós, könnyes szemek, – de igaz öröm a szívekben, – mert hazajöttek a hősök. Repül a virágcsokor, zúg az éljen végig az állomástól a Kossuth Lajos utcán és mind az egész városban, ahol a visszatért hősök elhaladnak.

R. T.

Veszprémi Hírlap, 1943. május 26. 1. p.

Az utcai lámpák eloltása légiveszélyt jelent

Veszprém város légoltalmi parancsnokságának felhívása

Veszprém város légoltalmi parancsnoksága a következők közzétételére kérte fel lapunkat:

Felhívás a város lakosságához!

A légoltalmi parancsnokság a „Berepülési veszély” és „Légi veszély” esetén, vagyis amikor az ellenséges repülőgépek az ország légterét megközelítik, illetve az ország légi terébe belépnek, az ellenséges repülő tájékozódásának megnehezítése céljából a közvilágítást azonnal kikapcsolja.

Amennyiben tehát a légoltalmi parancsnokság a város közvilágítását a magánvilágítás elsötétítése előtt jelenleg 20 óra előtti kikapcsolná, ez minden esetben „Berepülési veszély”-t vagy „Légi veszély”-t jelent, amikor is a lakosság a magánlakások elsötétítését késedelem nélkül, azonnal köteles végrehajtani.

Veszprémvármegye, 1943. március 7. 2. p.

Hazatért hős honvédeink második csoportja is

A múlt héten hazatért hős katonáink viszontlátása által is fokozott örömmel és lelkesedéssel fogadta Veszprém város közönsége a veszprémi zászlóaljok egy hétre, kedden délben hazaérkezett második csoportját. Az állomáson ünnepélyes fogadtatásukra most is megjelentek az egyházi, polgári és katonai hatóságok, élükön *dr. Czapike Gyula* megyéspüspök, kinevezett érsekkel, *Sárosy Ödön* ezredes, állomásparancsnokkal és *dr. Berkey Miklós* alispánnal. Ott voltak ezenkívül *dr. Hoss József* prelátus-kanonok és *Beőthy Dezső* ny. vezérőrnagy, országgyűlési képviselők is. Ezenkívül a katonai díszszázad, leventék, az egyesületek küldöttségei, tanintézetek növendékei és óriási közönség, amely a pályaudvart, a fölötte levő átjáró hidat s a környező útvonalakat nagy tömegben lepte el.

Most cigányzenekar hangjai mellett érkezett meg a vonat, majd a leventezenekarból felcsendült a „Himnusz”.

Stirczky József tart. százados, vonatparancsnok honvédeknek létszámáról jelentést tett *Sárosy Ödön* ezredesnek, aki katonás, de érzésteljes szép szavakkal köszöntötte a hazatért hős bajtársakat.

– 1942. április végén mentetek ki a harctérre – mondotta –, hogy megvédelmezzétek a magyar haza nyugalját, szebb és boldogabb jövődjét. Sajnos, többen nem térhettek vissza. Fájdalmas kegyelettel gondolunk azokra a hősökre, akik életüket, vagy testi épségüket veszítették a harcokban. De hála nekik és hála nektek is, akiket Isten jósága hazasegített. – Ezután hangoztatta, hogy a 2. hadsereg Don-menti súlyos harcaiban az annak kötelékébe tartozó veszprémi honvédek nemcsak a túlerővel, új harci gépekkel, hanem az időjárással is küzdöttek, de magyar katonavirtussal hősiiesen mindezekkel szembeszálltak, ez év januárjában áttörték az ellenség vonalát és sok szenvedés után hazatérve, eleget tettek a magyar becsületnek.

Gacs Magda a veszprémi asszonyok és leányok nevében üdvözölte szeretettel a vitéz honvédeket, a parancsnokuknak egy virágsokrot nyújtott át.

Dr. Tekerés Lajos h. polgármester üdvözölte végül a hős katonákat a hatóságok, egyesületek és a város közönsége nevében. [...]

Stírzyky József szállítmányparancsnok mély meghatottsággal mondott köszönetet a szeretetteljes fogadtatásért, majd zászlóalj segédtisztjével felolvastatva a harctéri búcsúparancsot, rámutatott, hogy már hazajönni készültek, amikor a megindult ellenséges támadás miatt visszafordultak és rátámadtak a bolsevistákra. Büszke zászlóaljára, amely sok dicsőséget szerzett Veszprémnek. Végül lendületes szavak kíséretében fogadta, hogy a bolsevizmus ellen, a magyar haza boldogabb jövőjéért mindenkor kész ez a zászlóalj újra harcba szállni.

Lelkes éljenzés és tapsorkán kísérte az elhangzott beszédeket.

Veszprémvármegye, 1943. június 6. 3. p.

Újra küldhető téli ruha a hadszíntérre

A hadművelési területen lévő honvéd és munkaszolgálatos egyének részére téli ruhaneműt és óvócikket tartalmazó csomagok küldését a honvéd vezérkar főnöke újból engedélyezte. Mindenki részére egy csomag adható fel. A feladás ideje október 25-től november 6-ig bezárólag vidéken bármely postahivatalnál, de csak a délelőtti órákban, 13 óráig. A felső súlyhatár tíz kilogramm.

A csomagokban kizárólag csak téli ruhaneműek vagy óvócikkek küldhetők: ujjas, írhamellény, bekecs, bundabélés, téli ing, alsónadrág, téliharisnya, kapca, kesztyű (szőrme, kötött), haskötő, térdmelegítő, érmelegítő, fülvédő, nyaksál, takaró, meleg sapka (kucsma, hósapka),

csizma, cipő, melegítő-készülék (hőpalack). Nem küldhetők ezekkel levelek sem.

A csomagokat feladásnál nyitva kell bemutatni, hogy tartalmukat ellenőrizhessék. Burkolatuk csak zsák vagy tartós vászon lehet, amelyet ellenőrzés után kell bevarrni. A csomagokat a tábori díjszabásnak megfelelően díjazzák.

Nyomatékosan felhívják a közönséget, hogy a csomagolásnál, címzésnél mindenki gondosan járjon el és a címlap másolatát, valamint a tartalomról egy jegyzéket a csomagban helyezzen el, mert csak így biztosítható az ép állapotban és késedelem nélküli kézbesítés. A feladáshoz kék bélyegjegy vagy külön engedély nem kell.

A munkaszolgálatosok hozzátartozói csak azok részére adjanak fel téli ruhacsomagot, akiknek tábori postaszámát megkapták.

Veszprémvármegye, 1943. november 24. 2. p.

Hirdetés a zsidó üzletek árukészleteinek lefoglalásáról

Értesítem a város közönségét, hogy az itt állomásozó német katonaság a zsidó üzletekben az árukat nem azért foglalta le, hogy azokat elszállítsák a városból, hanem hogy az árut biztonságba helyezték, nehogy azokat a zsidók elrejtésük és ezáltal áruhiány lépjen fel, ami a lakosság körében nyugtalanságot okozna.

A zsidó üzletekben lefoglalt árut a német katonaság a város polgármesterének fogja átadni, hogy azokat kizárólag őskeresztény lakossághoz juttassa rendes

HATÓSÁGI ÁRON.

E tekintetben rövidesen intézkedem és arról a lakosságot falragaszok útján tájékoztatom.

Felhívom mindazokat, akiknek a német katonaság által **leltározott zsidó üzletekkel szemben a leltározás előtti időből árukövetelése van**, ezt a legsürgősebben jelentsék be a polgármesteri hivatal I. emelet 5. számú szobájában.

Veszprém, 1944. évi március hó 23-án.

*Dr. Nagy László
polgármester*

Veszprémi Hírlap, 1944. március 26. 1. p.

Rögtönbíráskodás rádió engedély nélküli tartásáért

A hivatalos lap közölte a kormány rendeletét, amely a honvédelmi törvény felhatalmazása alapján a rögtönbíráskodást kiterjeszti mind a polgári, mind a honvéd büntetőbíráskodás körében az ország egész területére rádióadó-készülék, vagy rádióadóvevő-készülék engedély nélküli létesítésével, vagy üzemben tartásával elkövetett és a honvédelmi törvény értelmében büntettnek minősülő bűncselekményre.

Nem esik rögtönbíráskodás alá annak cselekménye, aki rádióadó-készülékét, vagy berendezését ennek az intézkedésnek kihirdetését követő napon a rendőrhatóságnak bejelenti. A rendelet március 28-án lépett hatályba.

A kormány rendeletét *dr. Jánosy József*, a veszprémi kir. törvényszék elnöke csütörtökön hirdetmény útján tette közhírré. Egyúttal felsorolta azokat a bűncselekményeket, amelyek már korábbi rendeletek folytán statárium alá esnek.

Veszprémvármegye, 1944. április 2. 3. p.

Cserhát utca 3. számú ház kapualja a bombázások után*

* A fénykép Csiszár Istvánné tulajdonában.

Minden zsidó értelmiségi alkalmazottat el kell bocsátani szeptember 30-ig

A magánvállalatok, utasítás értelmében, kötelesek azonnal elbocsátani zsidó értelmiségi alkalmazottai 50 százalékát. Az 50 százalékba tartozók fele április 30-ig, másik fele pedig május 31-ig köteles végleg elhagyni a vállalatot. A rendelet intézkedik arról is, hogy a zsidó alkalmazottak megmaradó felét szeptember 30-ig ugyancsak el kell bocsátani és ezen az időn túl egy vállalatnak sem lehet zsidó értelmiségi alkalmazottja.

Az elbocsájtott alkalmazottak helyét azonnal be kell tölteni. Az elbocsájtott alkalmazottakat törvényes járandóságuk erejéig ki kell elégíteni, mást ezenfelül kifizetni nem szabad. Az elbocsájtott zsidó tisztviselőket saját vállalatuk, mint munkaszolgálatost sem igényelheti.

A felmondás alá eső alkalmazottak munkakörük átadása és a beállított új munkaerők betanítása céljából kötelesek a vállalat rendelkezésére állni.

E célra azonban legfeljebb 50 százalékát lehet átmenetileg visszatartani a zsidó alkalmazottaknak. A visszatartás ideje legfeljebb hat hónap. Az elbocsájtott zsidó alkalmazottak, mint nem értelmiségiek sem maradhatnak saját vállalatuknál. A rendelet meghatározza a kivételeket is, amelyek ugyanazok, mint a többi zsidókra vonatkozó rendeletben szereplő kivételek. Ha a vállalatnak vezetői nem tesznek eleget a rendelkezéseknek, közigazgatási eljárás indul ellenük.

Veszprémi Hírlap, 1944. április 16. 3. p.

Tárjuk fel a veszprémi kutakat

Felhívom a város közönségét, hogy a várható légitámadásokra való tekintettel a telkeiken, udvaraikban, kertjeikben lévő, korábban használatban volt kutakat saját érdekükben is tárják fel, helyezték használható állapotba, hogy a vízmű megsérülése esetén elegendő ivó- és oltóvíz álljon rendelkezésre.

Figyelmeztetek mindenkit, hogy úgy a közterületeken, mint a magánosoknál feltárt kutak vizét ivásra csak felforralás után szabad használni, mivel a talaj fertőzöttsége miatt a kutak vize is fertőzött lehet s felfőzés nélkül betegségeket okozhat.

Minden kutat az alábbi szövegű táblával kell megjelölni: „A kút vize ivásra csak felforralás után használható”.

Dr. Nagy László polgármester

Veszprémvármegye, 1944. április 16. 3. p.

Óvakodjunk a talált játékoktól

Az országos légoltalmi parancsnok ezúton felhívja az ország lakosságának figyelmét arra, hogy az angolszász repülőgépek robbanószerkezettel ellátott rongybabákat dobtak le.

A rongybabákon kívül valószínűleg egyéb robbanószerkezettel ellátott tárgyak, játékszerek, töltőtollak, használati eszközök ledobására is sor kerülhet.

A szülők tehát szigorúan figyelmeztessék gyermekeiket, hogy ha akár ilyen rongybabákat, akár egyéb játékszereket találnak, ahhoz hozzányúlni ne merjenek. Aki pedig ilyen játékszert, vagy egyéb tárgyat talál, anélkül, hogy ahhoz hozzányúlna, jelentse a legközelebbi rendőrnek, csendőrnek, vagy hatósági légoltalmi közegnek.

Veszprémvármegye, 1944. április 16. 3. p.

Zsidókra vonatkozó rendeletek és intézkedések Veszprém és Pápa városokban

A veszprémi vezető rendőrtanácsos a közrend és közbiztonság megóvása érdekében elrendelte, hogy a megkülönböztető jelzéssel ellátott zsidók de. 11 óra előtt a piacra nem mehetnek s ott nem vásárolhatnak. 21 órától reggel 6 óráig pedig az utcán és nyilvános helyen nem tartózkodhatnak. A rendelet megszegése kihágás és 100 P-ig büntethető.

Hasonló rendelkezést adott ki a pápai rendőrkapitányság vezetője is.

A veszprémi rendőrkapitányság 22 zsidót, akiknek magatartása nemzetgazdasági és állambiztonsági szempontból aggályos volt, őrizetbe vett és internált. (Mínthogy a teljes névsor még nem áll rendelkezésünkre, azt csak legközelebb közölhetjük.) Pápán pedig 14 zsidót internáltak hasonló okból.

Veszprémben árulrejtés miatt több zsidó ellen a rendőrség bűnvádi eljárást indított. Úgyszintén a bűnrészes keresztények ellen is, akiknél az árut elrejtették.

Veszprémvármegye, 1944. május 14. 3. p.

A Virág Benedek utca példája

Veszprém minden egyes lakója elé példaképpen állítjuk a Virág Benedek utca lakóit. Mindenképpen igyekeznek kellően felkészülni és magukat biztosítani az esetleges légitámadásra. Az óvóhely létesítési rendeletet megelőzve, az utca lakói gyűjtést indítottak és a befolyt összegből közös óvóhelyet létesítettek. *Dr. Szakál Lajos* főorvos pedig a saját költségén építtetett egy közös, több személyt befogadó óvóhelyet.

A házcsoport riasztóügyeletési szolgálatot igen pontosan látják el és különösen dicséretes, hogy még olyanok is önként vállalkoznak erre, akiket a törvény nem kötelez.

Az utca lakossága elméleti kiképzésben részesült és a közeli napokban mentő- és tűzoltó-gyakorlatot fog tartani. Riadó alkalmával mindenki az óvóhelyre siet, ahol fegyelmezetten és nyugodtan viselkedik és még ezt az időt is felhasználják arra, hogy a mentő és elsősegélynyújtó tudnivalókban tökéletesítsék magukat. Minden házban pontosan betartják a hatósági előírásokat: vizet, homokot tárolnak, tűzoltó-felszerelés a helyén, stb.

A lebombázott Rákóczi utcai épület, háttérben a Szakál Lajos-féle házzal*

* A ház helyén áll az egykori Napló szerkesztőség épülete. Dr. Nagy Jenő felvétele.

Június 18-án a nagy óvóhelyet valóságos kis kápolnává varázsolta *Csíz Béla* helyettes parancsnok és családja. *P. Dezsényi Henrik* ferences atya felszentelte az óvóhelyet és szentbeszédjében arra kérte a jó Istent, ne engedje, hogy városunk is a terrortámadások martalékja lehessen. Ez alkalommal gyűjtést rendeztek és az összegyűlt 100 pengőt eljuttatták a bombakárosultak felsegélyezésére. Elhatározták azt is, hogy ezentúl a kis légó-család *Keszler Józsefné* előimádkozó vezetésével mindig hangosan imádkozva fogja várni a riadó lefúvását.

Utoljára szólunk *Paksy József* vezető parancsnokról, aki pedig nemcsak szigorúságával, de fegyelmességével, áldozatkészségével, kötelességtudásával és bajtársias szeretetével mindig az élen halad. Neki igen nagy érdeme van abban, hogy a Virág Benedek utca lakóit az egész város elé állíthatjuk példakép gyanánt.

Veszprémi Hírlap, 1944. június 25. 2. p.

Veszprém is ízelítőt kapott az angolszász terrorbombázók embertelen munkájából

Pénteken délelőtt több hullámban angolszász terrorbombázók húztak el a város felett. Valószínűleg derék vadászaink szétszórták a bombázó kötelékeket, mert nemsokára egy angol Liberátor szállott el a város felett a Papod irányában, vadászainktól üldözve. Később valószínűleg ugyanez a gép ismét a város fölé repült egészen alacsonyan. Amikor a Vár fölé ért, kioldotta bombáit, melyek a Benedek-hegyre zuhantak. 8–10 bombát dobott a városra, de ezekből szerencsére alig robbant egy-kettő. Így is nagy károkat okozott, mert a Benedek-hegy alatt néhány házat romba döntött és a környéken lévő házak ablakait mind bezúzta. Legtöbb ablak a nagyszemináriumban és a Benedek-hegy alatt lévő kis családi házakban tört be. A székesegyház is komoly károkat szenvedett, amennyiben a szép, Szent Mihály arkangyalt ábrázoló színes üveglak és még több ablak betört. Szerencse a szerencsétlenségben, hogy a sok lezuhanó bomba közül ilyen kevés robbant csak fel.

Az egyik bomba közvetlenül az épülő Kálvária mellé esett, de szerencsére az sem robbant. Ha felrobban, akkor ma a Kálváriának csak a romjait láthatnák, de valószínű, hogy akkor komolyabb épületkárok is keletkeztek volna.

A mentési munkálatok azonnal megindultak, *Tekeres Lajos* h. polgármester és a tűzoltók azonnal a helyszínre siettek és megállapították,

hogy emberáldozatot nem követelt a támadás, még sérülés sem történt. A kibombázottakat azonnal elhelyezték és mindenben gondoskodás történt róluk.

Megható kép volt látni, hogy az egyik összedült háznak az ajtajában hatalmas nagy kutya ült és hiába hívták, nem volt hajlandó onnan elmozdulni. Mint a hűség megtestesült szobra, csak ült és valószínűleg, ha gondolkozni is tudott volna, az járt volna az eszébe: miért kellett ennek a kis háznak összedülnie, miért kellett Veszprémben is pár családnak hajléktalanná válnia, hisz ezek a kis házacskák csak nem hadicélpontok?

A fel nem robbant bombákat már kiásták és ártalmatlanná tették. Ez a néhány bomba figyelmeztetés volt az eléggé könnyelmű veszprémi lakosságnak: a mi ellenségeink nemcsak hadicélpontokat támadnak! Sőt! Tehát jó lesz nagyon komolyan venni a riadókat és igyekezzünk, amennyire emberileg lehet, biztonságos helyre, az óvóhelyekre menni minden riadó alkalmával, mert a lerombolt házakat felépíthetjük, de az elvesztett magyar életet nehéz lesz pótolni! Ma pedig nagy szükség van rájuk!

Veszprémi Hírlap, 1944. július 5. 1. p.

Rendőrségünk átszervezése

Nagyjelentőségű és horderejű kormányrendelet jelent meg a m. kir. rendőrség átszervezéséről.

Ez a méreteiben minden emberi elképzelést felülmúló háború és velejárai egészen különleges, a nyugodt békeidőkben nem ismert feladatok elé állítják és állíthatják a közbiztonság és a közrend fenntartására hivatott szervezeteket s az annak idején „polgári intézmény”-nek szánt rendőrség nem egyszer kerülhet olyan helyzetbe, amit csak rendkívüli eréllyel való fellépéssel oldhat meg. Szükséges tehát, hogy a rendőrség katonás szellemű és erős ütőképességű fegyveres testületté váljék.

Kitűnő csendőrségünk mintájára állapítja meg a kormányrendelet a rendőrség új szervezetét. Természetesen figyelembe véve azt, hogy a két testület rokonfeladatköre azért nem egészen azonos, mert míg a csendőrség kizárólag közbiztonsági szolgálatot lát el, a rendőrség hatósági jogokat is gyakorol.

A rendelet a katonailag szervezett testületté nyilvánított rendőrséget a csendőrséggel egységes vezetés alá helyezi, amit az eddigi csendőri felügyelő lát el, aki ezentúl „a csendőrség és a rendőrség felügyelője”

címet viseli. A rendőrség tisztviselői karát a rendelet a csendőrség tiszti, illetőleg tisztviselői karába, őrszemélyzetet pedig a csendőrség legénységével azonos rangosztályokba, illetőleg rendfokozatokba sorozza. A kinevezési jogkört is a csendőrség tagjaihoz lényegileg hasonlóképp állapítja meg.

Veszprémvármegye, 1944. július 9. 4. p.

Óriási részvét volt a légitámadás áldozatainak temetésén

Szívet hasogató fájdalom volt látni azt a szomorú szertartást, amely hétfőn délután az angolszász terrorbombázók áldozatainak a végtisztességet adta meg. Nemcsak a hozzátartozók keserves zokogása nyilallott minden jóérzésű keresztény ember szívébe, hanem az a tudat, hogy most megint jó néhány magyar testvérünkkel kevesebb van megint szép reményekre jogosító ifjú életüket tört ketté a pokoli gyűlölet gonoszsága.

Jól tudjuk, hogy éppen ez a pusztító fájdalomkoczás a célja a terrorbombázóknak, akik az utóbbi időben a hét utolsó napjain – leginkább pénteken és vasárnap – már hozzánk is ellátogatnak. Múlt pénteken vitéz vadászpilótáink a város környékén több gépjüket lőtték le, amelyekből az ejtőernyővel kiugrott ellenséges pilótákat meg derék csendőrségünk tette csakhamar ártalmatlanná. A múlt héten azonban szombatot sem hagyták ki a lelketlen légi terroristák, akik nem érznek lelkiismeret furdalást, ha minél több életet kegyetlen módon kioltanak.

Ennek a légitámadásnak áldozatait temették hétfőn a felsővárosi temetőben, ahol ezrekre menő tömeg szorongott, hogy utolsó „Isten hozzád”-ot mondjon azoknak, akik a hazaszeretet s a magyar becsület húsi halottai voltak. És szívünk fájdalmában az a felemelő érzés volt a vigasztalásunk, hogy nem veszhet el az a nemzet, amelynek minden áldozatra kész hősei s ezeket szívben-lélekben gyászoló tagjai vannak.

Az egységes gyász jeléül fekete lobogók lengtek a házakon s a város is gyászjelentésben közölte a végzetes eseményt. A temetőhegyi temető kapuján német és magyar lobogó jelezte a bajtársias együttérzést s ez a két zászló a sírok fölött is összehorult azok bezárása előtt. Az egyházi, katonai és világi hatóságok nagyszámú képviselői jelentek meg a végtisztességen: az elsők között *dr. Buda István* főispán és *dr. Berkey Miklós* alispán, akik mindjárt a bombázás után kiszállottak a helyszínre, *dr. Simon György* ap. főjegyző, nagypréposttal a székeskáptalan több tagja, a protestáns egyházak lelkészei, *dr. Berkey Miklósné* vöröskeresztes vm.

főápolónő, – aki önk. ápolónőivel a sebesültápolásnál dicséretreméltó munkát végzett, – *vitész Bánfalvy István* vezérőrnagy, a légierők parancsnoka, *vitész Temessy István* vezérőrnagy, a hadtestparancsnok képviselője, *vitész ditrói Orosz Béla* ezredessel az élükön a katonai parancsnokságok, hatóságok, intézmények stb. képviselői, katonai, csendőri, rendőri díszszázadok, illetve szakaszok, leventék, óriási gyászoló közönség soraiban.

Először a protestáns gyászszerartás következett, majd a katolikus. Azt *Körmeny Lajos* tábori főlelkész, az utóbbit *Mindszenty József* megyéspüspök végezte. Mindkettő szívbemarkoló gyászbeszédet is mondott, amely vigasztalt, megnyugtató, magasba emelt, bátorított, sőt lelkesített a hősi életre. A honvédszenekar szép gyászindulót játszott, végül fájdalomtól görcsösen rángatózó ajkáról az „Isten áldd meg a magyart” ez alkalommal különösen megrendítő hangjai zengtek fel...

Az elvesztett drága magyar testvérek már nyugszanak békében, várva az Úr utolsó ítéletét, ami számukra bizonyára az örök üdvösség elnyerése lesz. De meg fognak ítéletetni azok a gonosztevők is, akiknek áldozatául estek s azok – reszkessenek ettől az ítélettől!...

*

Itt említjük meg, hogy a légitámadás napján Kádárta községben is két halálos és két könnyebb sebesült áldozata volt a terroristáknak.

Veszprémmegye, 1944. július 23. 1–2. p.

Légoltalmi helyek Veszprémben

Nyilvános óvóhelyek:

Városháza pincéjében 100 főnek,
Szent Imre tér 9. sz. (Velty ház) 110 főnek,
Kossuth Lajos u. 24. sz. (Poltzer ház) 90 főnek,
Benedek-hegy alatti alagútóvóhely 200 főnek,
Miklós u. 8., 10., 12., 14., 19. sz. a. 150 főnek.

Légo. egészségügyi segélyhelyek:

Kereskedelmi iskolában v. Horthy I. u. 1. sz.
Turistaszállóban Szeglethy u. 2. szám.
Városi szeretetházban Rohonczy tér 2. sz.
Szent Anna iskolában Anna tér 3. sz., légo szükségkórház.

Légo. tűzoltóosztagok:
Keresk. iskolában v. Horthy I. u. 1. sz.
Turistaszállóban Szeglethy u. 2. szám.
Városi szeretetházban Rohonczy tér 2. sz.

Veszprémmegye, 1944. augusztus 20. 2. p.

Életbe lépett az új riasztórendszer Szent István ünnepén már megvolt a „bemutató”

Napokkal azelőtt közölték hivatalosan, hogy Szent István napján nulla órától új riasztási rendszer lép életbe, s mindjárt az első napon megvolt a premier.

Vasárnap a nagy nemzeti ünnep verőfényesen s ragyogó égbolttal köszöntött városunkra. Mindenki készült az ünnepi istentiszteletekre. Szerencsések voltak, akik a korai órákban vettek részt a szentmiséken, mert $\frac{3}{4}$ 9 órakor felsírtak a szirénák s mindenki sietett az óvóhelyére. Mikor a rádiót kinyitottuk, csak akkor tudtuk meg, hogy a szirénák nem jó jelet adtak, mert még csak légiveszély van. Egyesek bosszankodtak a rossz jelzés miatt, de hamarosan kiderült, hogy már itt is az igazi riasztás. Erre a lakosság fegyelmезetten vonult le az óvóhelyekre s a légo szolgálatosok is elfoglalták helyeiket és mindenki komolyan hallgatta a rádió bemondójának helyzetjelentéseit. Egy kissé megrázkódtak az idegek, amikor a Balatont, Pápát s Veszprémet emlegették s sokan könnyeztek, amikor Szolnok bombázását jelentették.

Az új riasztási rendszer, de különösen a rádió állandó helyzetjelentése nagy megkönnyebbülést jelentett a lakosságnak, mert mindenkit megnyugtatótt, hogy a terrorbombázások nem az egész országot, hanem a sokat szenvedett Szolnokot támadták.

Az új rendszer kitűnően bevált, mindenki a helyzethez illő komolysággal viselkedett a hosszú riadó alatt s azzal a felemelő érzéssel távozott az óvóhelyről, hogy Isten segítségével Szent István napját megúsztuk minden nagyobb baj nélkül.

Veszprémi Hírlap, 1944. augusztus 23. 2. p.

A 18 éves ifjak honvédelmi munkája

A honvédelmi miniszter a VIII. és IX. hadtest területét kivéve, az egész ország területén falragaszok útján elrendelte az 1926. évben született ifjaknak honvédelmi munkára igénybevételeét.

Ezek az ifjak szeptember hó 10. és 17-e között a járási (városi, kerületi) leventeparancsnokok által közelebbről megállapított időben és helyen alkalmasságuk elbírálása és nyilvántartásba vételük céljából jelentkezni kötelesek.

A honvédelmi munkakötelezettség alól önkéntesek is kötelesek alkalmasságuk elbírálásra és nyilvántartásba vételük végett a bemutatáson megjelenni.

A honvédelmi munkára behívás a bemutatás után a szükségnek megfelelően, későbbi időpontban fog megtörténni.

A honvédelmi munkára igénybevett ifjak az őket igénybevevő üzemektől a szokásos munkadíjban részesülnek és térítés ellenében jó munkaruhát, fatalpú bakancsot és ellátást kapnak.

Akik a rendeletben foglaltaknak eleget nem tesznek, illetőleg azt bármi módon kijátsszák, a honvédelmi törvény alapján szigorú büntetésben részesülnek.

Közelebbi tudnivalókat a falragaszok tartalmazznak.

(MTI)

Veszprémi Hírlap, 1944. szeptember 13. 1. p.

Hősi halottak temetése Veszprémben

A múlt hét vége és e hét eleje nagyon szomorú és fájdalmas volt a veszprémieknek. Igen, az egész város közönségének szíve sajgott a fájdalomtól, nemcsak a gyászoló családtagoké, akik elvesztett kedveseik koporsója fölött zokogtak.

Hősi halottakat temettünk. Olyanokat, akik hazafiúi és honleányi kötelességteljesítés közben áldozták fel szebb reményekre jogosító életüket, nemes példát mutatva másoknak, hogy a haza szent ügyének előbbre mozdítása érdekében minden veszedelmet vállalni kell.

Jávor Béla t. hadnagy, veszprémi postatiszt volt az egyik, aki a harc-téren szerzett sebesülése következtében szeptember 7-én hősi halált halt. Holttestét ideszállították és 10-én az alsóvárosi temető kápolnájából

helyezték síri nyugalomra. Haláláról a helybeli postahivatal tisztikara külön gyászjelentést adott ki.

A Danuvia Fegyver és Lőszergyár vezetősége és alkalmazottai pedig öt munkásbajtárs hősi halálát jelentették. *Ács Ferenc, Nyirő Kálmán, Honti Irén, Réz Katalin, Szabó Anna* és *Horváth Mária* nevét tartalmazta a két gyászjelentés, akiket hűséges kötelességteljesítésük közben szeptember 8-án, illetve az utolsót 9-én ragadta el a halál. Közülük a négy első végtisztessége ugyancsak 10-én reggel a felsővárosi temető halottasházából a róm. kat. egyház, illetve az alsóvárosi temetőbe átszállított *Szabó Annáé* aznap délután az ev. egyház szertartása szerint ment végbe, míg *Horváth Máriát* 11-én délután szintén a felsővárosi temetőbe helyezték nyugalomra.

Valamennyi hősi halottat hatalmas gyászoló tömeg, szinte az egész város közönségének nagy és bensőség teljes részvéte kísérte el utolsó útjára és zokogásba fulladt, szívből fakadt szavakban vettek búcsút a koszorúk garmadájával borított koporsójuktól.

A hősi halottak sorában tartjuk helyénvalónak megemlékezni özvegy szerdahelyi *Gróff Elekéné Riszner Anna* haláláról is, aki életének 42., özvegységének 19. évében a szeptember 5-i angolszász terrorbombázáskor Budapesten életét veszítette. Porhüveljét hazaszállították és itt az alsóvárosi temető kápolnájából igen nagy részvét mellett a családi sírboltban helyezték nyugovóra. Lelki üdvéért az engesztelő szentmisét 11-én reggel mutatták be a székesegyházban. Halálát gyermekei, *Zdeborsky Györgyné Gróff Alíz* és *Zdeborsky György*, azonkívül kiterjedt rokonság gyászolja.

Áldott legyen valamennyinek emléke és hősi halálukból fakadjon egy szebb és boldogabb magyar élet!

Veszprémmegye, 1944. szeptember 17. 3. p.

Sorozás

A m. kir. honvédelmi miniszter az 1905–1908. és az 1915–1918. évben született azoknak a férfiaknak újraszorozását rendelte el, akik 1941. december 31-ig a következő osztályozások valamelyikét kapták: a) segédszolgálatra alkalmas, b) katonai segédszolgálatra alkalmas, c) fegyvernélküli szolgálatra alkalmas, könnyű munkára fogható, e) munkaszolgálatra alkalmas, nehéz munkára fogható, f) minden katonai szolgálatra alkalmatlan, g) mindennemű szolgálatra és munkára

alkalmatlan és eddig katonai szolgálatra vagy közérdekű szolgálatra igénybe véve nem lettek.

Sorozási napok: Az 1905, 1906, 1915, 1916 évben születettekre nézve 1944. szeptember 24-én reggel 8 óra. Az 1907, 1908, 1917, 1918 évben születettekre nézve szept. 25-én reggel 8 óra az iparos tanonciskolában. Bővebbet a kiragasztott hirdeteményekből lehet megtudni.

Veszprémvármegye, 1944. szeptember 24. 2. p.

A Völgykút utca lebombázott házai. (Dr. Nagy Jenő felvétele.)

A Női Honvédelmi Munkaszolgálat kiterjesztése

A *vitéz Markóczy Jánosné* altábornagyné elnöksége alatt álló Női Önkéntes Honvédelmi Munkaszervezet Veszprémi Helyi Bizottsága kedden délután nagyjelentőségű értekezletet tartott.

Az értekezletet *Markóczy Jánosné* altábornagyné vezette és ismertette a honvédelmi miniszternek vonatkozó rendeletét, amelynek értelmében a mai háborús viszonyok között nélkülözhetetlen női honvédelmi munkaszolgálatot minél jobban ki kell szélesíteni s a vármegye székhelyén kívül az egész vármegyére ki kell terjeszteni. Ez okból javasolta, hogy a vezetése alatt álló Női Önk. Honvédelmi Munkabizottságot osszák három részre s abból szervezzék meg a vármegyei, illetve Veszprém városi munkabizottságokat. A vármegyei szervezet elnökéül az értekez-

leten is jelen volt *dr. Buda Istvánnét*, vármegyénk főispánjának hazafias lelkesedéséről és önzetlen segíteni akaró áldozatkészségéről már eddigi közéleti munkásságából ismert feleségét, a Veszprém városi szervezet elnökéül pedig *dr. Kósa Jánosné* kir. járásbíróét, a munkásbizottságnak egyik lelkes, tetterre kész tagját kérte fel, akik az elnökséget el is vállalták. A harmadik az eddigi munkabizottság marad *vitész Markóczy Jánosné* elnökségével.

A Női Önk. Honvédelmi Munkabizottság eddigi tagjai közül az új elnökök választják ki azokat, akiket új szervezeteik adminisztrációs munkájánál a legalkalmasabbaknak tartanak. Az altábornagyné saját munkabizottsága irodai tennivalóinak ellátására azt a 6 biz. tagot tartotta meg, akik, élükön *Scipiades Irénevel*, a szintén a régi munkabizottság felügyelete alatt álló Híradó Otthon parancsnokával, eddig is a legszorgalmasabb és legodaadóbb munkásságot fejtették ki.

Itt említjük meg, hogy a *vitész Markóczy Jánosné* elnöksége alatt álló munkabizottság irodája az eddigi Szabadság téri helyiségéből a Szeglethy György utcában lévő, ún. Turistaszállóba költözködött át.

Veszprémvármegye, 1944. október 1. 1. p.

Nemzetőrség felállítása

A kormány a honvédelmi törvényekbe foglalt felhatalmazás alapján rendeletet adott ki, amely szerint a közbiztonsági érdekek fokozottabb védelmének biztosítása s egyes honvédelmi feladatok ellátása céljából nemzetőrséget kell szervezni. A nemzetőrség feladata a közbiztonsági szervek – csendőrség és a rendőrség – támogatása az ország közrendjének és közbiztonságának fenntartásában; kisebb ellenséges partizán- és ejtőernyőscsoportok leküzdése; szabotázs-cselekmények megelőzése és elhárítása; katonai szempontból fontos vagyontárgyak őrzése; szükség esetén pedig a működő seregtest parancsnokságok rendelkezései szerint a hadműveletek hátsó területének biztosítása.

A nemzetőrség a honvédség fegyveres része. A nemzetőrséghez beosztottak honvédesküt tesznek, a hadicikkekre kötelezve vannak, katonai büntető bíraskodás és katonai fegyelmi szabályok alatt állnak.

A rendelet szeptember 26-án lépett életbe.

A rendelettel kapcsolatban *vitész Csataj Lajos* vezérezredes, honvédelmi miniszter megrázó erejű felhívással fordult a nemzethez, amelyben az ország nyugalmanak és rendjének, a lakosság élet- és vagyónbiztonságának megóvása céljából fegyverbe szólít minden olyan testileg alkalmas férfit, korra való tekintet nélkül, aki jelenleg nem teljesít fegyveres testületben tényleges szolgálatot.

A nemzetőri szolgálatra a lakóhely szerint illetékes levente parancsnokságnál kell jelentkezni.

Veszprémvármegye, 1944. október 1. 2. p.

Dobszót hallottunk Veszprémben

Csütörtökön a veszprémiek számára bizonyos szokatlan hangokat hallhattunk a város különböző részein doboltak. Mivel a közönséget érdeklő híreknek ez a kihirdetési módja csak falukon szokás, kérdést intéztünk a polgármesterhez, hogy miért rendelte el a dobolást. A polgármester közölte velünk, hogy a hozzá forduló panaszos felek előadásaiból azt állapította meg, hogy a falragaszokon közzétett rendeleteket a lakosság nem olvassa el, vagy ha ezt egyesek meg is teszik, csak felületesen nézik meg a rendeleteket. Ezért hirdeti ki:

„Nyomatékosan felhívom a város lakosságát, hogy a mai igen komoly időkben, amikor az életviszonyok rendezése gyorsabb ütemű, sokszor naponta jelennek meg a hirdetőtáblákon a hatósági rendelkezéseket tartalmazó falragaszok. Saját jól felfogott érdekében fokozott figyelemmel olvassák el ezeket a hatósági hirdetményeket, s maradék nélkül hajtsák végre, illetőleg alkalmazkodjanak az így közölt rendelkezésekhez.”

Mivel az eddigi tapasztalatok alapján azt kell feltételezni, hogy ezt a hirdetményt sem olvasták volna el, azért rendelte el a polgármester, hogy dobszóval hozzák a nagyközönség tudomására.

Veszprémi Hírlap, 1944. október 1. 2. p.

Figyelmeztetés és felhívás

Alig múltak el a hazaáruló rendszer aljas merényletével kiváltott megdöbbenés órái, máris észleljük, hogy a nemzet rágcsálói újból kezdenek magukhoz térni. Még el sem oszlott lelki szemeink előtt a legborzalmasabb végpusztulás szörnyű víziója, máris újból megkezdődött a

suttogó propaganda azok ellen, akik a Nemzetét és azok között – érdemtelenül – a végbeszélyben lehetetlen megbénulásban lapuló bűnösöket is megmentették az ázsiai hordák golyóitól.

Az angol és orosz rádió szenvedélyes hallgatói és pestisének terjesztői már a Szálasi-kormány közeli bukásáról, tétlenségéről suttognak, terjesztik, hogy a fegyverszünet elfogadása esetén az oroszok a Dunánál megálltak volna, stb. – A Nyilaskeresztes Párt falragaszainak kifüggesztését egyes üzlettulajdonosok megtagadták, egyes ilyen falragaszokat letéptek a válságos órákban életük kockáztatásával a haza megmentésére harcba lépett pártszolgálatosainkról gyalázatos rágalmakat terjesztenek, ugyanígy a szövetséges német nemzet katonáiról.

Minden jóérzésű magyar férfi és nő tudja, hogy az áruló rendszer által végveszélybe sodort Nemzetünket az ország belsejében lévő ellenségtől és a pusztulástól csak a harci készséget megbénítani alkalmas bármely megnyilvánulás irgalmatlan letörése mentheti meg.

A hatalom átvételekor féltettünk minden sérelmet, mely a múlt rendszer elleni küzdelemben ért bennünket az ellenséges vagy meg nem értő nemzettestvéreink részéről: nem a bosszú és megtorlás szándékával vettük át a hatalmat, hanem azzal az elhatározással, hogy most egyedül és csakis az élet-halálharc által megkövetelt erőegyesítés, minden munkaterületen a teljesítés legmagasabb fokra fejlesztése az egyetlen feladat, melyben saját érdekükben a politikai ellenfelek is segítségünkre lesznek és akik gyűlölnék minket, azok is félreteszik gyűlöletüket, míg a nemzet élet-halálharcra eldől.

Aggodalommal látom, hogy a válságos órákban a magyar társadalom még mindig az intrikával és fúrással, rosszindulatú locsogással és a halálos ellenség propagandájának átvételével és terjesztésével szórakozik. A jóindulatúak is a pestisterjesztők ártalmatlanná tételében való segítség és önkéntes feljelentés helyett személyi kíméletből a lelki dögvész terjesztőit takargatják és a megtorlástól mentetgetik.

Ezek a jelenségek kényszerítenek arra, hogy eredeti emberies álláspontomat feladjam és a belső front vezetésemre bízott területén olyan eszközökkel lépjek fel, amilyennel a harctéren kell fellépni a gyávák, csüggedést terjesztők és az ellenséggel cimborálók ellen. Nem leszek tekintettel sem társadalmi állásra, sem személyi kapcsolatokra, hanem irgalmatlanul eltíprom a legkisebb ártalmas megnyilvánulást is. A megtorlás nemcsak azokat éri, akik a Nemzet ellen bármily ártalmas cselekményt elkövetnek, hanem azokat is, akik ilyenről tudva, azt a hatóságnak vagy a Pártnak nem jelentik fel, ezzel a veszélyes elemek bűnpártolói. Ha ezen felhívás után sem lesz segítségünkre a Nemzet jóérzésű és megbízható része a bűnösök felderítésében és megsem-

misítésében önkéntes feljelentéssel, akkor kénytelen leszek a felderítés más módját választani, amely a besúgás és esetleges alaptalan feljelentések lehetőségével ártatlanokat is kitehet a megtorlás veszélyének. Különösen kötelességévé teszem mindenkinek, hogy ellenséges rádió-állomások hallgatóit a pártszervezetnek jelentsék be, mert a zsidók eltávolítása óta változatlanul működő rémhírterjesztésnek ezek a fertőzött emberek a forrásai. Figyelmeztetek mindenkit, hogy a Nyilas-keresztes Párt tagjai, tisztségviselői és pártszolgálatosai már nem egy politikai párt tagjai, hanem az államhatalom szervei és katonái, akik a Nemzet szolgálatában és a váltságos órákban tanúsított hősiek kiállásukért tiszteletet érdemelnek. Ugyanezt megkövetelem és – ha kell – kikényszerítjük az új magyar élet szimbóluma: a Nyilaskereszt iránt.

Kitartás! Éljen Szálasi!

Dr. Schiberna Ferenc
megyevezető

Veszprémvármegye, 1944. október 22. 1. p.

Tilos este 9 óra után az utcán tartózkodni

Vármegyénk főispánja a vonatkozó kormányrendeletek alapján az eddigi rendelkezéseket részben módosító rendeletet bocsátott ki, amely szerint valamennyi szórakozóhely zárórája 20 óra. Színház, mozi, összejövetel legkésőbb 20.30 óráig tarthat.

Polgári és katonai személyek 21 óra után az utcán nem tartózkodhatnak, csak szolgálatban és igazoltan megokolt ügyben.

Bort és sört kedden és pénteken vendéglőkben, korcsmákban stb. csak 12–14 és 18–20 óráig szabad kiszolgáltatni: borból személyenként legfeljebb fél litert, sört korlátlanul. Utcán át is csak e két napon s este 18 óráig árusítható bor és sör, más szeszesital pedig egész héten nem.

A rendelet, amely november 9-én délben lépett hatályba és falragaszokon is megjelent, intézkedik a vendéglői stb. zenélésről, eltiltja az éneklést, duhajkodást, intézkedik a részeg emberekkel s magyar vagy német katonai egyénekekkel szemben szükséges eljárás módjáról stb.

Veszprémvármegye, 1944. november 12. 3. p.

A lebombázott Rákóczi utcai sarokház. (Dr. Nagy Jenő felvétele.)

Repülő hadnagyok avatása

Szerdán délelőtt ünnepélyes keretek között avatták hadnaggyá a szentkirályszabadjai reptéren a levegő leendő ifjú hőseit, az ifjú magyar sasokat.

A nemzeti színű és hungarista zászlókkal díszített avatótéren lefolyt katonai ünnepélyen megjelent *dr. Schiberna Ferenc*, vármegyénk főispánja és *Lengyel Gyula* megyevezető, valamint *Mayer* tábornok. A honvédség részéről *Krebsz Edgár* ezredes, Gőring német birodalmi marsall évfolyamtársa, *vitész Orosz Béla* ezredes, *Podbraczký Andor* ezredes, *Heppes Aladár* őrnagy és *Kistelegdy Ernő* őrnagy voltak jelen.

A kürt díszjelére a zászlók díszhelyükre állottak és megkezdődött az ünnepség.

Vitéz Orosz Béla ezredes, lelkesítő beszédben az ifjú hadnagyok elé példaképként állította a legeredményesebb magyar vadászrepülő: *vitész Debrődy György* főhadnagyot és társait: *Tóth Lajos* hadnagyot, *vitész Szentgyörgyi Rezső* zászlóst és *Raposa Zoltán* őrmestert.

Ezután a rangidős hadnagy, miután a Nemzetvezető testvérré a magasztos esküt letették, rövid katonás beszédben, társai nevében Istennel a Hazáért felkiáltással, örök hűséget fogadott.

Ismét megszólalt a kürt, ami után a zászlók elvonultak és a hadnagyavatás befejeződött.

Ezután díszbéd következett, amelyen a főispán méltatta a szent pillanatot a hadnagyok előtt, majd Veszprém város német állomásparancsnoka üdvözölte a felavatott hadnagyokat.

Veszprémvármegye, 1944. november 19. 3. p.

Veszprém anyagi kiürítése

Veszprém m. város polgármestere hirdetmény útján közli a m. kir. készletgazdálkodási kormánybiztos 320.315-1944. számú rendeletét, amely szerint arról a területről, amelynek hadműveleti kiürítését az arra illetékes katonai hatóságok elrendelték (tehát Veszprém megyei városból is), minden közraktár, vasúti, hajózási vagy magánraktár, a kisipar kereteit meghaladó iparüzem, nagykereskedő és 100 holdon felüli gazdaság köteles a birtokében lévő nyersanyag, termény, termék, félkész és készáru készletét a polgármesteri hivatalban 18 óra alatt bejelenteni.

A bejelentésben a következő adatoknak kell szerepelnie: a) a bejelentő neve és lakcíme, b) a készlet tulajdonosának neve és lakcíme, c) a készlet tárolási helye, d) a készlet neme, e) a készlet mennyisége, f) a készlet súlya, g) a rendelkezésre álló szállítóeszközök megnevezése és teherbírása (q).

A meglévő be nem jelentett készletet a kormánybiztos kiküldötteivel fel fogja kutatni és a szándékos vagy vétkes gondatlanságból történt mulasztás elkövetőjével szemben a legszigorúbb hatósági eljárást teszi folyamatba.

Veszprémvármegye, 1944. december 13. 2. p.

Harcocsi a lebombázott Cserhát utcában*

Három halottja van a Veszprémet ért terrortámadásnak

Amióta a románok galád árulása következtében a bolsevista seregek hazánk földjét tiporják, – sőt vármegyénk területén is súlyos harcok folynak, – az ellenség légi ereje is sokkal közelebb van székvárosunkhoz és könnyebben átrepül ide, mint ahogyan még a közelmúltban is tehette. Magyarországot már nemcsak a hétnek bizonyos napjain és nem csupán napfényes időben, hanem szinte mindennap, ködben vagy szakadó esőben is felüvölt a légtalmi sziréna s egy nap folyamán többször is kis- vagy nagyriadóval jelzi az ellenséges berepülést. Ennek ellenére, néhány gépfegyverezést leszámítva, nagyobb támadást már régebben nem intéztek Veszprém ellen.

Csütörtökön délelőtt azonban újabb terrortámadás érte a várost, aminek három halálos áldozata és több sebesültje van, azonkívül tetemes

* Fénykép Csiszár Istvánné tulajdonában

anyagi kár is keletkezett. Néhány szovjet bombázógépnek sikerült a város fölé repülnie, amelyre körülbelül 150 darab 5 kilós, ún. repeszbombát dobtak le. A Szent Benedek teret, a Káptalan és Fenyves utcákat gépfegyvertűz alá vették, majd úgy itt, mint a Remete utca Séd felőli folytatásánál hullottak sűrűen az apró bombák, amelyek eltaláltak a székeskáptalani jószágfelügyelőség épületét s úgy abban, mint a környező épületekben tetemes kárt tettek. Szerencsére nem mindegyik bomba robbant el, mert különben még nagyobb rombolást végeztek volna. Így csak leginkább a tetőzet rongálódott meg s az ablakok a légnyomástól. A terrortámadásnak a városnak ezen a részén csak egy áldozata van, egy leány sebesült meg aki saját lábán ment be a kórházba.

Az ellenséges bombázók nem kímélték a város másik részét sem. Így a belső vasúti állomás környékét, az újtelepet is megtámadták, ahol a Szigethy József és Biró Márton utcák kereszteződésénél a *Hergovits* fűszerüzlet-tulajdonos házában, majd a Jutas felé a Roboz-hídnál stb. ugyancsak nagyobb pusztítás vittek végbe.

Az újtelepi terrortámadás három emberéletet követelt áldozatul. Ezek: *Csát Béla* 14 éves tanuló, *Hodusz István*, *Hergovits* 14 éves inasa és *Kovács Zoltán* menekült 15 éves tanuló, aki *Finta József* vasúti tisztviselőnél lakott. Sajnos, mindhárman a hatósági figyelmeztetések ellenére, az udvaron tartózkodtak a légitámadás alatt s ennek köszönheti végzetes sorsukat. Ezenkívül súlyosan megsebesült még *iff. Hergovits Gyula* – 14 éves tanuló, valamint könnyebben több, Veszprémben tartózkodó vidéki is.

Légvédelmi tüzérségünk hatásosan vette fel a küzdelmet a terrortámadókkal és kiváló vadászrepülőink is harcba keveredtek velük úgy, hogy a város felett erős légicsata fejlődött ki, aminek az ellenséges gépek elűzése vetett véget. De a gonosz terrortámadás, amely nemcsak a katonai célpontot, hanem főleg az ártatlan polgári lakosságot szemeli ki, akkorra már megtörtént s az elpusztított értékeken és kiömlött magyar véren kívül megint hősi halottakat sirathatunk. Isten engedje, hogy ártatlanul kiontott vérükből egy új, szebb, jobb és boldogabb magyar élet fakadjon.

A terrortámadás után *dr. Hornyák Miklós* polgármester, *dr. Tekeres Lajos* h. polgármester, *Lengyel Mihály* rendőr-törzsfelügyelő, *Márföldy Aladár* városi főmérnök és *Varga Péter* mérnök, vill. üzemvezető a városi tűzoltóság két mentő-gépkocsijával és autófecskendőjével azonnal kiszállottak a helyszínre, ahol az anyagi kár is megállapítást nyert. Ez körülbelül 300.000 pengő.

Veszprémvármegye, 1944. december 17. 3. p.

Karácsony előtt újra bombázták Veszprémet

Izgalmas és szomorú Karácsonya volt az idén Veszprémnek. Az istentagadó orosz Szovjet néhány bombázó repülőgépe támadást intézett a város ellen, s az sokkal nagyobb arányú volt, mint a megelőző két légitámadás. A bolsevizmus ezzel ismét levetette álarcát, amelyre álszen-teskedő vallásos vonások vannak rápréselve, és bebizonyította, hogy igenis ma is üldözi a vallást, másképp nem akarta volna Krisztus Urunk születésének emlékűnnepét barbár támadásával megszentsegteleníteni.

Szent este napjára virradó szombat éjjel háromnegyed 3 óra tájban erős robbanások reszkettették meg a levegőt. Először három robbanás volt hallható, majd mind sűrűbben robbantak a bombák, amelyeket a város fölött keringő néhány szovjet gép dobott le annak különböző részeire.

A bombák, amelyek nagyjából 50 kilós repeszbombák voltak, nagy rombolásokat vittek véghez. Különösen tetemes kárt okoztak a városi kórházban, ahol a belgyógyászati és szülészeti osztályok előtt zuhant egy-egy bomba s nyomukban keletkezett pusztulás miatt a szülészetet át is kellett más részbe helyezni. Hogy a gyermekágyas anyákban és újszülöttekben nem esett kár, az csak a jó Istennek köszönhető, aki a jövő nemzedék kis palántáit megvédélmezte a gyermekekre és asszonyokra vadászó ellenség gonosz szándékától.

A Kórház utcában teljesen lefaragta a robbanás a *Kőszeghy*-féle házat. Az Angolkisasszonyok intézetének főbejáratát is egy bomba rombolta szét, míg az udvarban és a Báthory utca felőli épületben másik két bomba pusztított. Mögötte, a Kádár utca 15. sz. házat pedig ismét egészen széjjeldobta az oda zuhant bomba.

A Korona szálló udvarára esett bomba is csúnya munkát végzett, főleg a légnyomás *Kauffmann Mibály* fodrász- és *Oláh György* virágüzletében, ahol az egész berendezés áldozatul esett, s magát az épületet is erősen megrongálta. A városház udvarára hullott bomba légnyomása is nagy kárt tett, főként az ablakokban és tetőzetben. De ugyanilyen károkat okozott a Levente utcában, az Erzsébet téri kiosk-tőzsde előtt, a Horthy Miklós utcán, a színházkertben, az Óvári utcai bérház előtt és a Plosszer sétány elején, a Pázmándy, Ács és Szél utcákban fölrobbant egy-egy bomba, sőt a Szél u. 15. sz. házban három halálos áldozata is van. Az óvóhelyül használt gyengefalú pince mellett a mosókonyha telitalálatot kapott s a beomló falazat halálra sebezte *Helzler Jánosnét*, *Kelemen Lajosnét* s ennek 8 hetes kisfiát. Az Erzsébet ligetben a Laczkó-szobor mögött felrobbant, bizonyára nagyobb bomba hatalmas krátert vájt a földre, de – érdekes – a szobornak semmi baja sem történt.

Az eddigi megállapítás szerint 26 bomba esett a városra s ezek közül 5 nem robbant fel. A terrortámadásnak több sebesültje is van, így *Barna Péter* és felesége, akik súlyosabban, valamint *Csatai Margit*, aki könnyebben sebesült meg, s a kórházban ápolják őket. Ezenkívül még több könnyebb sebesülés történt, de ezeket otthon vették kezelés alá.

Valóságos Isten csodája, hogy a Kádár u. 9. sz. házban lakó *Sári János* bérkocsi-fuvaros és felesége megmenekült, pedig házukat telitalálat érte. A bomba beszakította a szoba mennyezetét, a gerenda rászakadt az ágyban fekvő házaspárra, de az ijedtségen kívül semmi bajuk sem történt.

A város lakossága az egész szombat éjjelt a legnagyobb izgalomban, az óvóhelyen töltötte, de a légitámadást hősiesség lelkülettel viselte. És amikor a veszedelem elmúlt, a legnagyobb odaadással iparkodott a hatóságokat munkájukban támogatni.

Az áldozatok felkutatása, a romok eltakarítása és a kár megállapítása céljából intézkedni hivatott bizottság még az éjjel folyamán megkezdte nehéz munkáját s bár a támadás folytatása azt rövid időre félbeszakította, hajnalban elkészült vele. A bizottság tagjai *dr. Tekeres Lajos* h. polgármester, *dr. Appoldy Mátyás* rendőrtanácsos és *dr. Szakál Károly* városi orvos és *dr. László János* városi tiszti ügyész voltak. A légoltalmi szolgálatosok is átértett kötelességtudással teljesítették feladatukat.

Külön meg kell emlékeznünk városi tűzoltóinkról, akik az éjjeli légitámadást este 11 órakor Jutason bevezető kisebb bombatámadás alkalmával, *Véniss Sándor* parancsnoknak szakszerű vezetésével s idegen szakértő véleménye szerint reménytelen, emberfölötti munkával, hősi önfeláldozással igen nagy veszedelmet hártottak el. Különösen kitűnt magatartásával *Hegedűs István* tűzoltó-őrmester.

Veszprémvármegye, 1944. december 27. 1–2. p.

Ideiglenes áttelepítés Németországba

Veszprém város polgármestere hirdetményt tett közzé a Németországba való ideiglenes áttelepülésről.

A rendkívüli háborús viszonyok következtében ugyanis az ország lakosságának egy jelentős része az idegen megszállás elől az ország nyugati vármegyéibe menekült, aminek következtében ezekben a vármegyékben túlszűfoeltság állt elő. Ez az itt folyó hadműveleti intézkedéseket megnehezíti, de ezenfelül a helyi közigazgatási hatóságok felelősségteljes munkáját is megbénítja. Ehhez járul még a bombatámadások veszélye, az esetleges élelmezési nehézségek.

E szempontok mérlegelése alapján a magyar és német birodalom között megállapodás létesült arra nézve, hogy az otthonát elhagyni kényszerült magyar lakosság a német birodalomban, nyerhessen ideiglenes elhelyezést mindaddig, amíg otthonába visszatérése lehetőségessé válik. Kívánatos, hogy a lakosság minél nagyobb számban vegye ezt a lehetőséget igénybe.

A Német birodalom területére ideiglenesen áttelepülhet tehát bárki családjával együtt.

Akik a Németbirodalomba áttelepülni akarnak, azok a leg-sürgősebben, de legkésőbb január 1-ének déli 12 órájáig jelentkezzenek a Városház tanácstermében működő bizottságnál.

Az áttelepülésre vonatkozólag a polgármesteri hirdetmény részletes tájékoztatást ad.

Veszprémvármegye, 1944. december 27. 2. p.

Menekülők a háború utolsó napjaiban*

* Fénykép Jády Szabolcs tulajdonában

Az utolsó hónapok

A német megszállást követően felszűnték az ellenzéki pártokat és a kifejezetten németbarát szélsőjobboldali lapok kivételével betiltanak minden napilapot. Így kerül sor a vidéki lapokra is.

1944. december 27-től nincs újságja a városnak, majd csak 1945 májusában jelenik meg a második világháború utáni első veszprémi sajtótermék a Veszprémi Népiújság című hetilap.

Ezért a városnak arról a tragikus korszakáról, amikor megjelenik az óriási menekültáradat, amikor napirenden vannak a bombázások, folyik a város kitélepítése, közvetlen harcok dúlnak Veszprémben, nincs sajtóhír.

Veszprém város számára a háború 1945. március 23-án ér véget. Az 1945-ös év első három hónapjáról, a háború végső szakaszáról számot adó átfogó várostörténeti munka még nem készült.

Az alábbiakban közreadott válogatott bibliográfia felsorol néhány könnyebben hozzáférhető dokumentumot, amelyek segíthetik az olvasó számára a korszak megismerését.

Válogatott bibliográfia Veszprém 1945. január és március hónap közötti történetéhez

Becze Csaba: Benkő Lajos – egy veszprémi vadászpilóta a második világháborúban = Veszprémi Szemle, 12. évf. 18. sz. 2010. 1–2. 13–31. p.

Bontó Józsefné: A Veszprémi-jutasi katonai repülőtér építéstörténete = Veszprémi Szemle, 7. évf. 8. sz. 2003. 1–2. 17–37. p.

Demény Antal: Veszprémi élmények 1944–46 = Veszprémi Szemle, 9. évf. 12. sz. 2007. 1–4. 136–155. p.

Gy. Lovassy Klára: Veszprém építői. Márfoldy Aladár = Veszprémi Szemle, 2 évf. 3. sz. 1994. 2. 75–82. p.

Hangodi László: Veszprémi hadtörténeti barangolások II. Repülőképzés Veszprémben (1937–44) = Veszprémi Szemle, 8. évf. 9. sz. 2005. 1. 123–125. p.

Hangodi László: Veszprémi hadtörténeti barangolások III. Flígerosztály a Kinizsin. A Jutasi Kinizsi Pál Csapat Tiszthelyettesképző Iskola repülőszázada = Veszprémi Szemle, 8. évf. 11. sz. 2005. 3–4. 77–81. p.

Hogya György: A Besztercei csapatkórház Veszprémben = Veszprémi Szemle, 8. évf. 11. sz. 2005. 3–4. 60–72. p.

Mészáros István: Mindszenty-levelek 1944–1945 = Veszprémi Szemle, 5. évf. 6. sz. 1997. 1–2. 38–47. p.

Nemes Antal: Szilánkok Veszprém történetéből – kézirat (Nemes Antal atya elbeszélése nyomán lejegyezte és szerkesztette Bándi László) – Veszprém, 2001. 20 lev. [szerk. megj. megjelenés alatt: Veszprémi Szemle]

Piros György: A PUMA-legenda – a veszprémi honi vadászpilóta ezred = Veszprémi Szemle, 12. évf. 18. sz. 2010. 1–2. 90–97. p.

Reichert Henrik: Úgy, ahogy volt... Kortörténet Veszprémből 1926–1951 – Veszprém, 2006.

Veress D. Csaba: A balatoni csata. Veszprém megye felszabadításának katonai története (1944. december 1 – 1945. március 30.) – Budapest, 2000.

Veress D. Csaba: A veszprémi Benedek-hegy története = Veszprémi Szemle, 8. évf. 11. sz. 2005. 3–4. 40–59. p.

Veress D. Csaba: Egy különleges magyar katonai repülőosztály a Veszprém-jutasi repülőtéren (1941. június – 1944. május) = Veszprémi Szemle, 12. évf. 19. sz. 2010. 3–4. 54–65. p.

Veress D. Csaba: Légítámadások Veszprém ellen (1944–1945) = Veszprémi Szemle, 3. évf. 4. sz. 1995. 1. 24–40. p.

Veress D. Csaba: Magyarország hadikronikája 1944–1945 I-II. – Budapest, 2002–2003.

Veress D. Csaba: Újabb adalékok Veszprém elfoglalásának hadtörténetéhez (1945. március 22–23.) = Veszprémi Szemle, 11. évf. 15. sz. 2009. 1. 39–47. p.

Veress D. Csaba: Veszprém felszabadítása In: Veszprém megyei Honismereti Tanulmányok, 11. 7–32. p.

Veszprém a két világháború között In: Bószéné Szatmári Nagy Anikó: Veszprém város története a kezdetektől napjainkig – Veszprém, 2008. 202–224. p.

Köszönettel tartozom Gy. Lovassy Klárának, aki a kötet mellékleteként közzétett Veszprém térképet rendelkezésemre bocsátotta.

A térkép rajzolója, Juhász József az 1944 novemberi állapotot rögzítette a legfrissebb változások átvezetésével az 1926-ban készült Tóvári-féle várostérképen.

szerkesztő

Tartalomjegyzék

Előszó	3
Mit fejlődött Veszprém két évszázad óta	5
Veszprémi hétköznapok	7
A Veszprémi Hitelszövetkezet díszközgyűlése	8
Kislakások Veszprémben	10
Másfélórás felhőszakadás Veszprémben	11
<i>Dabolzói Fekete Lászlóné: Csend...</i>	13
Romkeresés az Árpád utcában	14
Új műkö- és cementáru üzem Veszprémben	16
Néhány szó a veszprémi vasúti forgalomról	17
A Dunántúl legmodernebb tűzoltógépe	18
Laczkó Dezső-sétaút	20
Átadták a forgalomnak a vasúti felüljárót	21
Befejezéshez közelednek a Pajta utca kiszélesítésének munkálatai	22
Mindent a közért	23
<i>Kutasi Kovács Lajos: Az épülő veszprémi Kálvária</i>	24
Felfüggesztették Veszprém polgármesterét	26
A polgármester fegyelmi vizsgálóbírája	26
A városi képviselőtestület virilis tagjai	27
Nyugdíjazták Nagy László veszprémi polgármestert	27
Veszprém új polgármestere	28
Aktuális strófák	28
Adók, árak, áruk	29
<i>Arab: Beszerzési kislexikon</i>	29
Rendelet a hústalan napok tartásáról	31
Újabb tilalom a húsfogyasztásban	32
Pályatársak	32
Hús dekagramm ezentúl a napi kenyér-fejadag	32
Heti 15 deka zsír-fejadag	33
Leszállították a finomliszt-fejadagot	33
Veszprém gyomra	34
Az agglagények már az idén 25 százalékos pótdót fizetnek	35
Augusztus 1-től drágább lesz a víz és a villany Veszprémben	36
Ceruzajegyzetek Ripacséknál	36
A póruljárt trafikos	37
Társasági élet, sport	40
Turul-bál	40
Honvéd altisztek táncestélye	41
A „Földindulás” előadása Veszprémben	42
A Veszprémi MANSz szabadegyetemének műsora	43
A Haza mindenek előtt	44
A Danuvia vidám-estje	46
Kultúrest a Vöröskereszt javára	47

Úszótanfolyam a Királykúti uszodában	48
Veszprémi atléták szép sikerei	48
A veszprémi Levente Egyesület Síszakosztálya	49
Veszprémi futó lett Magyarország ez évi bajnoka	49
Harminc éve sportol a Veszprémi Torna Club gárdája	50
Muzsikáló polgárok	52
Zenedélután	52
A veszprémi egyházközség hangversenye	53
A veszprémi MANSz Csermák-zeneestélye	54
A Veszprémi Iparos Dalárda hangversenye	55
Akadémiai növendékek hangversenye a zeneiskolában	57
A királydíjas Veszprémi Dalegyesület Vegyeskarának bemutatkozása	58
Mozart emlékhangverseny Veszprémben	58
Régi Mozart előadások Veszprémben	59
Veszprém zenei újkora	61
Egyházzenei hangverseny a székesegyházban	62
Diákélet, diákévek	64
Megnyílt a Református Népfőiskola	64
A gimnázium Önképzőkörének farsangi estéje	66
A kereskedelmi iskola Mátyás király-ünnepélye	67
Cserkészjuniális	67
A Piarista Diákszövetség közgyűlése	68
A veszprémi evangélikus iskola felszentelése	70
Már az új evangélikus iskolában folyik a tanítás	71
Gyorsíróverseny Veszprémben	72
A Piarista Diákszövetség összejövedele	73
Egyesületi élet	74
Az Evangélikus Nőegylet teaestéje	74
A veszprémi r. kat. Legényegylet közgyűlése	75
A veszprémi Turul dísztábor	76
Száz esztendő az idén a Veszprémi Nemzeti Kaszinó	77
Turul kulturest	78
Méhes közgyűlés	79
Az aranyérmes veszprémi Iparos Dalárda és Önképzőkör 20 esztendeje	79
A MOVE Veszprémi TSE díszközgyűlése	81
Megidézett múltunk	83
<i>Dr. Rosenthal Sándor:</i> Egy érdekes esztendő Veszprém múltjából	83
<i>Dr. Rosenthal Sándor:</i> Séta közben	85
<i>Dr. Rosenthal Sándor:</i> A régi jó Veszprém	87
Elfelejtett Veszprémiek	90
Egy veszprémi mérnök korszakalkotó találmánya	90
A mesterhegedűk mesterénél	93
<i>Kutasi Kovács Lajos:</i> Egy veszprémi Művész-portré	95
<i>Kutasi Kovács Lajos:</i> Látogatás egy veszprémi festőművésznél	97

Városi ünnepek	100
Márciusi ünnepség Veszprémben	100
Hősök emlékünnep	101
Emlékünnepély a hősök sírjánál	102
Csendőrnapot ünnepeltek a veszprémi csendőrök	103
Szent László emlékmű-leleplezés a veszprémi Honvédlaktanyában	104
Felavatták Szent Imre veszprémi szobrát	105
A reformáció emlékünnep Veszprémben	106
Országzászlót avatott Veszprém városa	107
Felszentelték a veszprémi Szent László egyházközség hősi emlékművét	109
Hősök emlékünnep Veszprémben	110
Könyörgő ájtatosság a jutasi Rab Máriánál	110
Háború, háború	112
Megkezdődött a légtalmi házparancsnokok kiképzése	114
Vöröskeresztes ápolónői tanfolyam Veszprémben	115
Meggyorsítják a zsidó ingatlanok birtokbavételét	116
<i>Szatlmayer János: Bakahumor</i>	117
Ünnepélyesen fogadta Veszprém városa az Erdélyből hazatérő honvédeinket	118
Kitiltották Veszprém megyében a zsidó árusokat a piacokról	119
Várunk, de figyelünk!	119
Légvédelmi készültség vasárnap óta	120
Kiterjesztették a statáriumot...	123
Kormányrendelet a zsidók katonai szolgálatáról	123
Rendőrhatósági őrizet alá kerülnek a munkakerülők	124
„Mámoros harcikedvvel előre a Hadúr parancsára...”	124
Mit adott Veszprém lakossága a honvédeknek	125
Harctéri levél	126
Breyer József (Búcsúzás tőle)	126
Levél egy hősi halottól	128
Zsidók munkaszolgálatra való behívása	129
Hétköznapi ünnep (Házat építettek a veszprémi leventék...)	130
Rendelet a zsidó hadkötelezettekéről	131
A menyasszony viselheti hősi halott vőlegénye nevét	132
Isten hozott benneteket hős honvédek	133
Az utcai lámpák eloltása légiveszélyt jelent	135
Hazatért hős honvédeink második csoportja is	135
Újra küldhető téli ruha a hadszíntérre	136
Hirdetés a zsidó üzletek árukészleteinek lefoglalásáról	137
Rögtönbíráskodás rádió engedély nélküli tartásáért	138
Minden zsidó értelmiségi alkalmazottat el kell bocsátani szeptember 30-ig	139
Tárjuk fel a veszprémi kutakat	139
Óvakodjunk a talált játékoktól	140
Zsidókra vonatkozó rendeletek és intézkedések	
Veszprém és Pápa városokban	140
A Virág Benedek utca példája	141
Veszprém is ízelítőt kapott az angolszász terrorbombázók embertelen munkájából	142
Rendőrségünk átszervezése	143

Óriási részvét volt a légitámadás áldozatainak temetésén	144
Légoltalmi helyek Veszprémben	145
Életbe lépett az új riasztórendszer	146
A 18 éves ifjak honvédelmi munkája	147
Hősi halottak temetése Veszprémben	147
Sorozás	148
A Női Honvédelmi Munkaszolgálat kiterjesztése	149
Nemzetőrség felállítása	150
Dobszót hallottunk Veszprémben	151
<i>Dr. Schiberna Ferenc</i> : Figyelmeztetés és felhívás	151
Tilos este 9 óra után az utcán tartózkodni	153
Repülő hadnagyok avatása	154
Veszprém anyagi kiürítése	155
Három halottja van a Veszprémet ért terrortámadásnak	156
Karácsony előtt újra bombázták Veszprémet	158
Ideiglenes áttelepítés Németországba	159
Az utolsó hónapok	161
Válogatott bibliográfia Veszprém 1945. január és március hónap közötti történetéhez	161

Múltidéző sorozat

Veszprém város és a veszprémi polgárok élete a helyi sajtó tükrében

Múltidéző

Szerkesztette dr. Csiszár Miklósné

Veszprém, 1999

Régi jó idők

Válogatta és szerkesztette dr. Csiszár Miklósné

Veszprém, 2000

Pillanatképek a 19. századi Veszprémből

Válogatta és szerkesztette Csiszár Miklósné

Veszprém, 2005

Változó Veszprém a 20. század elején

Válogatta és szerkesztette Csiszár Miklósné

Veszprém, 2006

Veszprém a világháború évtizedében

Válogatta és szerkesztette Csiszár Miklós

Veszprém, 2007

A város élni akar.

Veszprém 1919–29

Válogatta és szerkesztette Csiszár Miklós

Veszprém, 2008

Veszprém a világválság éveiben

1929-1935

Válogatta és szerkesztette Csiszár Miklós

Veszprém, 2009

Válság után –háború előtt

Veszprém az 1930-as évek végén

Válogatta és szerkesztette Csiszár Miklós

Veszprém, 2010

Veszprém a második világháborúban

Válogatta és szerkesztette Csiszár Miklós

Veszprém, 2011